

ቃለ-መጠይቅ ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ

-ክቡር ፕረዚደንት፡ መጀመሪያ ርሐስ ሓድሽ ዓመት! ንዓኻን ንመላእ ህዝቢ ኤርትራን ንኸሉም ተኸታተልትና ኣብ ወሽጥን ወጻእን። ሓድሽ ዓመት ክመጽእ ከሎ ዝሓለፈ ዕዮ ምግምጋምን ብዘዕባ መጽኢ መደባት ሓበሬታ ምሃብን ኣገዳስን ልመድን እዩ'ሞ። ንዘቤታዊ፡ ዘባወን ዓለማዊን ምክባላታት ናይ ዝሓለፈ ዓመትን መጽኢ ኣመቱን ዝምልከት ሕጻናት ቀሪብና ኣለና። ነዚ ዕድል እዚ ስለ ዝሃብኻና ብስም ተኸታተልቲ ነመኻግን . . . ብዘቤታዊ ኩነታት ክንጀምር።

ኣብዚ ዓመት'ዚ ክትግበሩ ተወጠኖም ካብ ዘለዉ መደባት ኣብ'ቶም ቀንዲን ዓበይቲን ዕምላኻ ኣተኮርካ መባርሂ ክትህበና?

መጀመሪያ፡ በዚ ናይ ሓድሽ ዓመት ኣጋጣሚ ኣብ ወሽጥን ወጻእን ንዘሎ ህዝቢ ኤርትራ ርሐስ ሓድሽ ዓመት ክብል እፈቱ። ብጽዓት እንተደኣ ጀመርና፣ ኣገልግሎት ኤሌክትሪክ ናይ 2017 መደብ ዘይኮነ፡ ካብ ነዊሕ ግዜ ከሻቕል ዝጸንሐ ኣርእስቲ ናይ ልምት እዩ። ናይ ኤሌክትሪክ ኣገልግሎት ንምንታይ ቀዳምት ይወሃቦ? ኣገዳስነቱ ኣብ ዝተፈላለዩ ጽላታት እንታይ እዩ? ኣበርክቶኡ ኣብ ዕብዩት ቁጠብ ብኸመይ ይግምገም? ኣልና ኣብ ብዙሓት ኣርእስትታት ክንኣቱ ንኸእል ኢና። ኣገልግሎት ኤሌክትሪክ ቀዳምት ናይ ቀዳምታት እዩ። ድኻሚ

ናጽነት ብቸጥታ ዘተኣታተናዮ ጽላታዊ ፕሮግራም፡ ኣብ ትሕተ-ቅርጺ ልምዓት ዝተፈላለዩ ጽላታት ክሕግዘና እዩ ተባሂሉ፡ መመንጨይ ጸዓት ኣብ ሕርጊጎ ተተኸሉ። ከም ኣተሓሳስባ፡ ናይ ጸዓት መደባትና ገጂፍ ኣምበሽን ክህልዎ የብሉን - ድሌት ሓደ ነገር እዩ፡ እንተኾነ ኤሌክትሪክ ኣብ ምንታይ ኢኻ ትጥቀመሉ፤ እንታይ ረብሓ ኢኻ እተቐደም. ከምላስ ዝግበኦ እዩ።

ኣብ ቁጠብ፡ መድረኻዊ ኣመገባብላ ብደቂቕ ዘዝተጸንዑ መደባት ኣብ ግምት ኣእቲኻ ክገፍሕ ዘለዎ እዩ። ዝኾነ ሃገር፡ ዝኾነ መንግስቲ፡ 'ክንድ'ዚ ሸሕ ማዕ ኣለና፡ ክንድ'ዚ ሸሕ ጸዓት ዘመንጨይ ፕሮጀክትታት ኣለና' እናበለ ክዛረብ ይኸእል እዩ። ንምንታይ ትጥቀመሉ ግን ቀዳምታትካ ከተለሊ ኣለካ። ኣብ ሕርሻ ዲኻ ትጥቀመሉ፤ ኣብ ምስናዕ ዲኻ ተወዕሎ፤ ኣብ ሚፋክቹር ዲኻ ትጥቀመሉ፤ ኣብ ዘቤታዊ ኣገልግሎት ዲኻ ተወዕሎ - ዋጋኡ ክሳብ ክንደይ ተመዚኑ ኣብቲ ቁጠብ ኣበርክቶ ይገብር. . . ኣልካ ምምዘዛን የድልየካ። ብዘዕባ ናይ ኤሌክትሪክ ኣገልግሎትን ሓፈሻዊ ጸዓታዊ መደባትን፡ ኣብ ነንበይኖም ሃገራት ዝዘረበሉም ኣርእስትታት ኣለዉ። ገና እቶም መደባትና ጽላት ብጽላት ደዮም ዞባ ብዞባ ከየጸፈፍናዮም፡ ገጂፍቲ ናይ ጸዓት መደባት ከነተኣታቱ ኣይተመርጸን። እዚ ናይ ሕርጊጎ መመንጨይ ጸዓት'ወን ንዝተወሰነ ዝተለጋገበ ከባቢታት ዝሸፍን እዩ ነይሩ - ንኸላ ኤርትራ ዝሸፍን ኣይኮነን። ንኤርትራ ብምልኡ ዝሸፍን ናይ ጸዓት ፕሮግራማት ከተእቱ እንተኾይንካ፡ ሓደ - እቲ መገጸጽ ወይ ናይ ትራንስፖርት ግሪድ ዝበሃል ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ካብ ጭናብ ጭናብ ማለት እዩ። ከቢድ ነገር እዩ ኣብ ከባቢ ሕርጊጎ፡ ከባቢ ባጽዕ መመንጨይ ጸዓት ሃልዩ - ንተሰነይ፡ ኣምሓጀር፡ ብላዕሊ ንሰልዓ ገጽካ ክትከይድ፡ ንዓሰብ፡ ቋሩ ከተባጽሕ፤ ንዓኡ ዝበቅዕ ንነዊሕ ግዜ ዝጠመተ ናይ መገጸጽ ነዊሕ መርበብ ክህልወካ ክኸእል ኣለዎ። ንሱ የለን። ጸቢብ ቦታ ጥራይ እዩ ጸኒሑ። ናብ ኩሉ ኣገልግሎታት ኣይበጽሑልካን እዩ። ድሕሪኡ ናይ መደሊ ስርዓት'ወን ክህልወካ ኣለዎ። ካብ ትራንስፖርት ናብ ዲስትሪቢሽን፤ ናብ ሃልኪ. . . ክትበጽሕ፡ ብዙሕ ረጅሒታት ኣብ ግምት ኣእቲኻ ኢኻ ትዘርግሑ። ብዝኸኑ፡ ናይ ሕርጊጎ መመንጨይ ጸዓት፡ ኣብቲ ግዜ'ቲ ደምር ወጽኢታቱ ናብ 120 ማዕ-ዋት ክኸወን ተባሂሉ ነይሩ። ሕጂ ንድሕሪት ተመሊሰና፡ ስለምንታይ ናይ ሕርጊጎ መመንጨይ

ጸዓት ዘይሰርሕ? ኤሌክትሪት ከቋርጽ ኣይነበሮን . . . ከበሃል ይከኣልዮ። የለን ማይቱ እዩ ኣልካ ኸኣ ከትዛረብ ኣይትኸእልን ኢኻ። ዕድመ ነዊሕዎ ወይ ግበእ ከንክን ከይተገብረሉ ነዊሕ ዓመታት ስለ ዝተወንዘፈ እዩ 'ቲ ምክንያት። ዋላ በዝን በትን ለቓቕብካ 70-80 እንተሃበ'ወን፡ እንታይ እዩ ብልሽቱ? ከመይ ገይሩ እዩ ዝዕረ? ዝብል ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ሓዲ ዓቢይ ብድሆ እዩ ነይሩ። ንገዛእ ርእሱ ናይ ኣባይቲ መብራህቲ ክሳብ እዚ ሕጂ ሰዓት ዳርጋ የለን። እንታይ ክግበር ይከኣል እንተኣልና፣ እተን ዘብቐዓ ከም ብሓድሽ ክሰርሓ እንተኸይነን እወን ዝጎደለ ኣቐዥተን ክምላኣለን ኣለዎ። ሓዲ ናይ 50 ማዕ ክትጥቀም ዘኸእል ምስ ናይ ቻይና ኩባንያ ዝተገብረ ስምምነት ነይሩ - ክሳብ ሕጂ ምሉእ ብምሉእ ነቲ ሕጽረት ወይ ነቲ ጉድለት ሸፊኑ ዘተኣማምን ቀጻልነት ዘለዎ ናይ ኤሌክትሪክ ኣገልግሎት ኣይህብን ዘሎ። ስለ'ዚ፡ ካብ ዝተመሃርናዮ ተመኲሮ፡ ንዝመጽእ ክልተ-ሰለስተ ዓመታት ኣብ 2017 ተታሐዙ ዘሎ መደብ ናይ ጸዓት፡ በዚ ይኸን በቲ ክሳብ 120 ማዕ ዘመንጭ ተደራቢ ወይ ደጋፊ መመንጭ ክወሰኽ ከም መደብ ተታሐዙ ኣሎ። ነቲ ዝተለጋገበ ወይ interconnection system ጥራይ ዘገልግል ክኸውን እዩ። እዚ ዝጸንሐ ስርዓተ መመንጭን መደብን ግበእ ኣገልግሎት ክህብ ስለ ዘይከኣል፡ ናይ ልምት መደባትና ስለ ዝሓነቐልና፡ ኣብ ገማገም ባጽዕ ዘሎ ናይ ስምንቶ ፋብሪካ ንኣብነት ክሰርሕ ኣይከኣለን። ካብኡ ስለ ዝጸበ ዝነበረ ስምንቶ ከፍሪ ኣይከኣለን። ናብ ካልኣት ዓበይቲ ናይ ስምንቶ ትካላት ክትከይድ ኣይከኣልን እዩ። እስከ መጽንሐዶ ይኸውን ተባሂሎ፡ መመንጭ ጀነረተራት ኣምጺእካ ትገብሮ ፈተነ ኣሎ። ንሱ'ወን ዝተኣማምን ኣይከፋን። ምሉእ ብምሉእ ኣይሰርሕን እዩ። ኣብ ምዕራብ ናይ ከባቢ ገርሰት፡ ከባቢ ፋንኮ ዘለና ዝተፈላለየ ናይ ልምት ንጥፈታት፡ ዓበይቲ ዘይኮነ ንኣሽቱ ንመከርሒ ፋብሪካታት ናይ ሕርሻ ፕሮጀክት ንገዛእ ርእሱ ጸዓት የድልዮ። ኣብቲ ከባቢ፡ ኣብ ፋንኮ ዝተተኸለ ናይ ዕስራ ዕስራን ገለን ዝኸውን መመንጭ ጸዓታት ኣሎ። ንሱ ሕጂ ንከባቢ ተሰነይን ዓሊ ግድርን ሸፊኑ፡ ምናልባት ንኣምሓጀር ገጹ ከም ዝኸይድ'ዩ። ከዝርጋሕ ዘለዎ መደባት ብሃገር ደረጃ'ወን ብጉጅላ በብከባቢኡ ካብ ሓዲ መመንጭ ንኸሉ ከባቢታት ዝበጽሕ መከሚት ዘርጊሕካ፡ ኣገልግሎት ኤሌክትሪክ ከተቐርብ ግብራዊ ስለ ዘይከፋ፡ ንሓዋሩ ካልእ መደብ ክሕሰበሉ ይኸውን። ነዚ ናይ ለሚ ዓመት

ግን፡ እዚ 120 ተደራቢ ዝበሃል ዘሎ እንተደኣ ኣብ 2017 ቀዳሚ ርብዒ ክትግበር ክኣሉ፡ ነቲ ዘሎ ሕጽረት ክሸፍኖ ይኸእል'ዩ። ዘተኣማምን ኣገልግሎት'ዎን ክህብ ይኸእል እዩ። እዚ ናይ ከባቢ ፋንኮ ዝብሎ ዘለኹ ኣሎ። እቲ ኻልእ ናይ ሰሜን እዩ። ካብ ከባቢ ከርከበት ዝምንጩ - እንተተኻኣሉ ንሃይኮታ ክበጽሕ ዝኸእል፡ ንሳዋ ሸፊኑ ኣብቲ ከባቢ ከርከበት ዘሎ ናይ ልምት መደባት ዝኣክል ኣገልግሎት ሂቡ፡ ካብኡ ንሰሜን ንሰልዓ ክኸይድ፡ ካብኡ ቀጸሉ'ዎን ንኣቕርደት ክኸይድ ዝብል'ዩ። እቲ መተሓላለፊ መስመር፡ ናይ ትራንዝሚን መርበብ ስለ ዝሓትት፡ መድረኽ ብመድረኽ እዩ ዝትግበር። ሕጂ ንሳዋ ሸፊኑ ኣሎ ኣልና ክንዛረብ ንኸእል። ካብኡ ናባይ ክኸይድ ይኸእል? ንሰሜን እንተኸይኑ፡ ኣብኡ ዝሕሰቡ ናይ ልምት መደባት ክዕድል ኣለዎ። ካብ ዓቕሙ ንላዕሊ ዝሰርሕ መምንጩ - ንልዕሊ 24 ሰዓታት፡ ካብዚ ሕጂ 120 ዝብሎ ዘለኹ ከይተጸበየ ርእሱ ክኣሉ ክኸይድ ዝኸእል መደባት ኣሎ። ነዘን ካልኣት ከተማታት ነናተን ጸቢብ ኣገልግሎታት ንግዝያዎን ተሰጋገሪ ዝኸወን መምንጩ ጸዓት ተተኸሉ ኣሎ። እዚ፡ ብወተዱ ንዕለታዊ ንጥፊታቱ ዘድልዮ ናይ ኣገልግሎት ኤለክትሪክ ከም ዝረከብ ምግባር እዩ። ብጀካ'ዚ ኣብ 2017፡ 120 ማዕ ዝብሎ ዘለኹ፡ ናይ ተሓደሲ ጸዓት ዝበሃል ናይ ሰላር፡ እንተተኻኣሉ ናይ ንፋስ ዝወሰኸ ናይ 80 ማዕ መደባት ተታሐዙ ኣሎ። እዚ ምስ ዝተፈላለየ ናይ መሃላላ ዲጋታት ወይ ሓጽብታት ዘሎ ተዛማዲ ዝኸይድ፡ ካብ ዓሰብ ንባጽዕ ኣብ ዘሎ ምስ ገማገም ባሕሪ፡ ምስ ናይ ሃብቲ ባሕሪ ዝተኣሳሰረ ፕሮግራማት ዝኸይድ ናይ ተሓዳሲ ጸዓት መምንጩ መደባት እዎን ኣሎ። ክሳብ 80 ማዕ ክበጽሕ ይኸእል። እዚ ሕጂ ኣብ ወሽጢ 2017 ክትግበር ተባሂሉ ዝሰራሕሉ ሓደ ናይ ልምት መደብ እዩ። ናይ ኤለክትሪክ ኣገልግሎት ንጽላት ሕርሻ፡ ንምስናዕ፡ ንዘቤታዊ ገዛወቲ ካብኡ ናብ ካልእ መደባት ክተኣታቶ ይኸእል እዩ። እዚ ሕጂ ካብ 120 ምዃኽ ንገዛእ ርእሱ ኣብቲ ናይ ነዳዲ ሃልኪ'ዎን ምስኡ ተኣሳሲሩ ዝኸይድ እዩ። ዝጸንሐና መምንጩ ጸዓት፡ ገለኡ ብናፍታ ዝሰርሕ እዩ። ንኣሸቱ ንኣሸቱ ኣብ ከከባቢኡ ተተኸሉ ዘሎ ብኸምኡ የዋጽኣና ድዩ? ናብ ካልእ ነዳዲ ክንሰግር ወይ ድማ ናብ ጋዝ ገጽና ክንሰጋገር - እዚ ሕጂ 120 ዝብሎ ዘለኹ ናብ ጋዝ ገጹ ክሰጋገር ክኸእል ኣለዎ። ካልኣት ተኸእሎታት'ዎን ስለ ዘለዉ፡ መጽናዕቲ ተጻፊቶ ብዘይካ ረስናዊ መምንጩ ተሓዳሲ ዝበሃል ናይ ጀኦተርማል መምንጩ ዕድላት'ዎን ስለ

ዘሎ፣ ብፍላይ አብ ገማገም፣ እዚ'ውን ከንጥቀሙ ምእንቲ፣ አብ ናይ ርሐቕ መደባትና አብ ግምት አትዩ፣ ሃገራዊ መደብ መተዳዳደሊን መበገጽኡን ኔት ዎርክ ምጥቃም፣ አብዚ 2017 ገለ ካብኡ ክመለእ ክኸእል አለዎ። እቲ ዝጸንሐ ኣረጊት'ውን ክሕደስ ክኸእል አለዎ። አብ ዝጸንሐና መስመራት ንርእሱ - ብምሉኡ ሓድሽ መስመራት ከነተኣታቱ ክንክእል አለና። እዚአም፣ አብ ምትግባርን አብ መከርሕ ምጽፋፍን ዘለዉ መደባት እዮም። ስለ'ዚ፣ ብኣጠቓላሊ፣ ናይ ጸዓት መደባትና እዚ መልክዕ ሓቲ አለ። ካብ ናይ 2017 ዝትግበሩ እዞም ናብ 200 ማዕ ዝበጸሑ - 80 ካብ ተሓዳስን 120 አብ ናይ ጋዝ መመንጨዎን መደባት ተታሐቲ አለ።

ድሕሪኡ ዝመጽእ ማይ እዩ። ቅድም ቀዳድም ዝስተ ጽሩይ ማይ፣ ድሕሪኡ ንጽፊት፣ ንኢንዱስትሪዊ ኣገልግሎት፣ ንጥሪትን ሕርሻን ዝኣክል ማይ ክህልወና አለዎ። እዚ ካብ ነዊሕ እዋን ተታሐቲ ዝጸንሐ'ዩ። አብ ከባቢ ኣስመራ ናይ ገርገራን ናይ ጠቐራን ዲጋታት አለ። ናይ 2016 ክራማት ብርክት ስለ ዝነበረ፣ ደሓን ማይ ሓቲ አለ። ጸገም ናይ ሓጽብታት ግን ማይ ምሓዝ ኣይኮነን። ማይ ከመይ ገይርካ ትጥቀሙ እዩ እቲ ኣገዳሲ። ዝኣክል ክትእክብ ትኸእል ኢኻ። ንኣብነት አብ ከርከበት ብዙሕ ማይ ተኣኪቡ አለ። ብድምር አብ 2015-2016 ወህሎል ማይትና ኣብዚአን ሓደስቲ ሓጽብታት፣ 250 ማእዮን ማዕር ኪዩብ እዩ። ብኸመይን ንምንታይን ትጥቀሙ ግን ዓቢ ብድሆ'ዩ። ከም ዓቢ ፕሮጀክት ተወሲዶ ዝስራሓሉ ዘሎ ናይ ጋሕቴላይ፣ አብ 2017 እንተተዛዚሙ ክሳብ 300 ማእዮን ማዕር ኪዩብ ማይ ክንሕዝ ኢና ክንብል ንኸእል። እቲ ኣተሓሕዝ አብ ስለስተ ናይ ልምዓት ዞባታት ዝተኸፋፈለ 'ዩ። ምዕራብ ርእሱ ክኸኣለ፣ እዚ ከበሳታት ዝበሃል ርእሱ ክኸኣለ፣ ምበራቕ ከኣ ርእሱ ዝኸኣለ። አብ ስለስቲኡ ዞባታት ክህሉ ዝኸኣለ መጠነ ዓቕን ቀረብ ማይ፣ ብዘተጸንዐ መንገዲ ናብዞም ኣገልግሎታት ንብሉም ብኸመይ ኣገባብ ትጥቀሙ፣ እቲ መበገጽኡ ስርዓት ክህሉ አለዎ። ሕጂ ንኣብነት ናይ ገርገራ እንድሕር ጠቐስና፣ አብ ሃዘም ናይ ሕርሻ ተኸእሎ ገዚፍ ስለ ዝኸነ፣ ብተዛማዲ ካብ'ቲ ከባቢታት'ውን ናይ ህዝቢ ጠብ ስለዘሎ፣ ገለ ክፋል ናብኡ ገጽና ከነብጽሖ ንኸእል ኢና። ንምበራቕ ገጽና ንከርባርያ፣ ንደቀምሓረ ገጹ ዝኸይድ መስመራት'ውን ክህልወና ክኸእል አለዎ። ንመንደፈራ ገጹ

ዝኸይድ'ውን ከህልወና ክኸእል ኣለዎ። ንሰሜ፡ ንከባቢ ጽልማት'ውን ካብኡ ክንጥቀም ንኸእል ኢና። ብዘይካኡ ናይ ኣሰሚ ጠብ ኣሎ። ናብዘም ቦታታት እዚአም ከተብጽሖ ዘድሊ ከተሚእ ክትክእል ኣለካ። እቲ ሓጽብታት ተወዳኡ ኣብ ምጽፋፍ ደረጃታት ኣሎ። ናይ ማዕዳደሊ ሚርብብ ክዝርጋሕ ክኸእል ኣለዎ። ኣብ 2017 እዞም ሓጽብታት እዚአቶም ነዚ ንብሎ ዘለና ናይ ከተማ ኣሰሚ ጥራይ ዘይኮንና፡ ናይ ካልኣት ከተማታትን ሓወሲ ከተማታትን ዘጠቓለለ እዩ።

እዚ ኣዕቀርናዮ እንብሎ ዘለና ማይ፡ ኣብ ርእሲ'ቲ ንምስታይን ንጽሬትን፡ ኣብ ኢንዱስትሪያዊ መዓላ - ብቐንዱ ከኣ ኣብ ሕርሻዊ ንጥፈታት ክውዕል ክኸእል ኣለዎ። ምክንያቱ፡ ውሕስነት መግቢ ናይ ሕርሻዊ ምዕባይ ተዛሚዱ ክረእ ስለ ዘለዎ። እቲ ዝዓብዩ ፕሮጀክት - ናይ ከርከበት ዝበዝሖ ማይን ዝሰፍሖ ቦታን ስለ ዘለዎ፡ ብዝተኸለለ መጠን ሚእቲ ካብ ሚእቲ ምእንቲ ክንጥቀመሉ፡ ዝሰፍሖ መሬት ከነጠቓልል ከምኡ'ውን ኣብ ዓመት ብውሑዱ ክልተ ወይ ሰለስተ ምህርቲ ከነእትወሉ ክንኸእል ኣለና። ማዕረ-ማዕሪኡ፡ ምስባሕን ምርባሕን ከብቲን ጤላ-ባሕን ኣብ ግምት ኣእቲና ክንጥቀመሉ ክንኸእል ኣለና። ብጀካዚ ከም ናይ በዓል ገርሰት፡ ፋንኮ፡ ዓሊጊድር ዝኣመሰሉ ሓጽብታትን ራህያታትን ምእንቲ ክትጥቀመሎም ሓድሽ ቴክኖሎጂ ክትኣታቶ ኣለዎ። መርብብ ምዝርጋሕ ጥራይ ዘይኮነ፡ ንዕኡ ዘድሊ መመንጨዊ ጸዓት ማዕረ-ማዕሪኡ ክኸይድ ኣለዎ። ምናልባት ብስሕበት ተጠቂምካ ናይ ዕደላ መስመራትካ ከተቃልል ትኸእል ትኸውን። ብኡ ዝፍጠር ኢሪጌሽን ብቐንዱ ናብ መስኖኣዊ ሕርሻ ክሰጋገር እንተኹይኑ ግን፡ ነዚ ዝኸውን ስርዓት ምብጽጻሕን ዕደላን ክዋደድ ክኸእል ኣለዎ። እዚ መደብ ኣብዘን ሰለስተ ፕሮጀክትታት ይዋደድ ኣሎ። ምእንቲ ብኣድማዕነት ክንጥቀመሉ፡ እተን ቅድሚ ሕጂ ዝተሰርሖ መጠነ-ንኡስ ክበሃላ ዝኸእላ ሓጽብታት'ውን ተመሳሳሊ ስርዓት ክህልወን ኣለዎ።

ናይ ጋሕቴላይ ፕሮግራም ኣብ 2017 ክውዳእ ክኸእል ኣለዎ። ናይ ጋሕቴላይ ፍሉይ ዝገብሮ፡ ኣብ ኣጻድፍ ስለ ዘሎ፡ ብጀካ ነቶም ኣብ መስመሩ ዘለዉ ባጽዕን ከባቢኡን ክህቦ ዝኸእል ኣገልግሎት፡ ካብኡ ክሳብ ሰሜን ዶብ ናይ ሱዳን ዝኸይድ ይዕብ ይንኣስ ሓጽብታት ተዋዳዲሉ። ማይ ተዋህሊሉ ንሕርሻን ንጥሪትን፡ ልዕሊ ኩሉ ንህዝቢ'ቲ ከባቢ ቀረብ ማይ ከውሕስ ክኸእል ኣለዎ። እዚ ምስ ናይ ጸዓት መስመራት ዝኸይድ እዩ። ኣብ ጋሕቴላይ ሓጽብታት ምስራሕ ጥራይ ዘይኮነ፡ ነቲ

ማይ ክዖውን ክትፍውሶ ክትክእል ኣለካ። እቶም ቡብእዋኑ ዝተሰርሑ ሓጽብታት፡ ኣብ ሓጺር ግዜ ብድብት ስለ ዝተደፍኑ፡ ከምኡ ዓይነት ተመኩሮ ከይድገም ምእንቲ፡ ኣብ ማይ ክዖታት ድብት እትቆጸጸረሉ ስርዓት-ፍወሳ ክህሉ ኣለዎ። እዚ ከም ኣብነት ተወሲዱ፡ ኣብ 2017 እንተ ተወዲኡ፡ እቲ ዝግባእ ማይ ኣዋህሊሉ ናብ ኣገልግሎት ክቐርብ እዩ። ኣብ'ቶም ንኣሸቱ ፕሮጀክትታት'ውን ምስ ማይን ሂወትን፡ ማይን ልምዓትን፡ ማይን ዕብየት ቁጠባን ብምዝማድ ምስ ናይ ጸዓት መደባትና ኣወሃሂድና ሒዝናዮ ኣለና። እዚ ኣብ'ዞን ዝጠቐስኩዎን ሰለስተ ናይ ልምዓት ዘባታት፡ ምስ መመንጨዊ ጸዓትን ቀረብ ማይን ብምዝማድ ቀዳምነት ሂብና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕናን ኣብ መደባት ልምዓት 2017 ዝሰራሓሉን እዩ። ቀረብ ማይ ንበይኑ ፈሊኻ ዝረኣ ኣይኩነን። ጽዓት እንተዘይሃልዩ ማይ ብግቡእ ክትጥቀሙሉ ኣይትክእልን ኢኻ። ክልቲኡ ተዛማዲ ንክኸይድ ዝሕግዝ ዕዉት ውህደት ዘለዎ ኣድማዒ ፕሮግራማት ኣለና ኢልና ክንዛረብ ንክእል። እቲ ዝግበየ ብድሆ ግን፡ ነዚ ተዋህሊሉ ዘሎ ማይ ብኸመይ ብዝለዓለ ደረጃ ኣብ መዓላ ነውዕሎ ዝብል'ዩ። መሳለጥያ የብልናን። ብትሕተ-ቐርጺ መጓዓዝያ ርእሰኻ ምክኣል፡ ውሕስነት መግቢ ምርግጋጽ. . . ምስዚ ተኣሳሲሮም ዝኸዱ እዮም። ቁጠባ ሃገር፡ ኣብ ሓደ ቐጽሪ ተሓጺሩ ንበይኑ ክዓቢ ኣይክእል እዩ። ምስ ካልኣት ከባቢታት ክለጋገብ ክክእል ኣለዎ። ጽባሕ ንግሆ ናብ “ማኒፋክቸሪንግ” ክንሰጋገር እንድሕሪ ኹይንና፡ ብጀካ ጽዓትን ማይን ናይ መጓዓዝያ ኣገልግሎትና ክዓቢ ክክእል ኣለዎ።

ናይ ምድሪ መጓዓዝያና ብዘባ ደረጃ ኣበይ ከነብጽሖ ንክእል ብዙሕ ቡዳሂ ኣርእስቲ ኣይኩነን። እቲ ቡዳሂ ኮይኑ ዝጸንሖ ኣርእስትና፡ መጓዓዝያ ባሕሪን ኣየርንዮ። ቁጠባና ገና ንእሽቶይ እዩ ዘሎ። ንደገ እንሰዶ ኣዝዩ ውሑድ፡ ካብ ደገ እነእትዎ ከኣ ብዙሕ እዩ። ናይ ባሕሪ መጓዓዝያ ከምቲ ዝድለ ከነማዕብሎ ኣይክኣልናን። ምክንያቱ ዋላ ነቲ መጠነ-ንኡስ እንብሎ ንሰደድ ዝጠመተ ናይ ዝተፈላለዩ ጽላታት ፍርያት ኣገልግሎት ክህብ ዝክእል መጓዓዝያ ባሕሪ የለን። ካብ ኩሉ ዝግበየ ከኣ፡ ኣገልግሎት መጓዓዝያ ኣየር ዝበሃል የለን። ነፈርቲ ኣለዎ ድየን የለዎን፡ ወይ ኩባንያታት መጓዓዝያ ኣየር ኣለዎ ድየን የለዎን፡ ንጥፈታት ኣሎ ድዩ የለን. . . ዘይኩነ፡ ትሕተ-ቐርጺ ኣሎ ድዩ እዩ? እቲ ሕቶ። ናይ ኣየር መጓዓዝያ ኣብ ቁጠባ ዓቢ እጃም ስለ ዘለዎ፡ ምስ ኩሉ ዕቃብታት መሻርክትና ናይ ባጽዕ መዓርፎ ነፈርቲ ተሰሪሑ። ዝጎደሎ ብዙሕ ነገራት ነይሩ ይኸውን። ሰሪሑዶ ኣይሰርሖን እንተ ኢልና ግን፡ ፈጺሙ ኣይሰርሖን። ስለምንታይ ኣይሰርሖን? - ብኸመይክ ክሰርሖ ይክእል? ዝብል ሕቶ፡ ኣብ ፕሮግራማት መጓዓዝያና ሓደ ኣገዳሲ ኣርእስቲ እዩ።

ኣብ ኣስመራ እውን ኣይርፖርት ኣሎ ኢልካ ክዝረብ ኣይከኣልን። እዚ እውን ብስፍሓት ካባቢኡን ካልኣት ብልጫታቱን ከምቲ ዝድለ ከምዕብል ኣይከኣልን - ኣይተጠቐምናሉን። ኣብ ምዕራብ ንዘለዉና ቁጠባዊ ንጥፊታት ምሉእ ብምሉእ ዘገልግሉ ትሕተ-ቕርጺ መዓልቦ ነፈርቲ የብልናን። ናይ ሳዋ ቦቲ ናይ'ቲ እዋን ዓቕምና ተፈቲኑ ግን ፈጺምና ኣይተገልገልናሉን። ስለ'ዚ ናይ መጓዓዝያ መሳሰሎታት ብፍላይ ከኣ ናይ ኣየር መጓዓዝያ ብግቡእ ከነዋድዶ ክንክእል ኣለና። ልዕሊ ዝኹን ይኹን ብቐዳምነት ናይ ባጽዕ ኣይርፖርት፡ ንገዳኹን ጽዕነትን ብቑዕ፡ ምሉእ ኣገልግሎት ዝህብን ብደረጃ ዓለም ክሰርሕ ዝኸእልን ክኸውን፡ ካብ መደባት 2017 እዩ። ናይ ኣስመራ መዓልቦ ነፈርቲ፡ ከምኡ'ውን ንነዊሕ እዋን ክሕሰቡሉን ክዝረቡሉን ዝጸንሐ ከባቢ ተሰነይ መዓልቦ ነፈርቲ ክህልዎ ክኸእል ኣለዎ። ኣብ'ቶም ካልኣት ናይ ቁጠባ ማእከላትን ናይ ልምዓት ከባቢታትን'ውን ስሉጥ ናይ መጓዓዝያ ኣገልግሎት ዝህቡ፡ መጠነ-ንኡስ ወይ ማእከላይ መዓልቦ ነፈርቲ ክህልዉ ክኸእሉ ኣለዎም።

ኣገልግሎት ኤለክትሪክ ዘየቋርጸሉ፡ ኣብ'ቲ ከባቢ ዝህልዉ ናይ ሰደድ መደባትና ምሉእ ኣገልግሎት ዝረኽቡሉ ኩነት ክጣጣሕ ኣለዎ። ንኣብነት ናይ ባጽዕ ትካል መዘሓሓሊ ምሉእ ብምሉእ ክሰርሕ ክኸእል ኣለዎ። 24 ሰዓት ኣገልግሎት ኤለክትሪክን እኹል ቀረብ ማይን ክህልዎ ክኸእል ኣለዎ። እዞም ክግለጹ ዝጸንሑ፡ ንሰደድ ኣብ ዝግበር ምድላዎት፡ ብቐረባ ኣገልግሎት መጓዓዝያ ኣየርን ባሕሪን ክረክብ ስለ ዘለዎ፡ ነዞም ነንሕድሕዶም ተኣሳሲርም ዝኸዱ ናይ መጓዓዝያ ማእከላት ንምስጋር ክንጥቀመሎም ዘለና ወይ ከነዋድዶም ዘለና ናይ ትሕተ-ቕርጺ መደባት እዮም ኢልና ክንዛረብሎም ንኸእል።

ኣብ ዜና ብዙሕ ግዜ ክዝረቡሉ ዝጸንሐ፡ ጉዳይ ናይ ኣውቶቡሳት መጓዓዝያ ህዝቢ እውን ኣሎ። ኣውቶቡሳት ምህላውንን ዘይምህላውንን ዘይኮነ፡ እቶም ገሊኣቶም ናይ ቀዳማይን ካልኣይን ኩናት ዓለም ዝኹኑ - መዓልቶም ዘእከሉ ጽርግያታትና ክሕደሱ ኣለዎም። ብድሕሪኡ'ውን፡ ካልኣት ኣገደስቲ ናይ ቁጠባ ዘባታት ወይ ንኡሳን ዘባታት፡ ስሉጥ ናይ መጓዓዝያ ኣገልግሎት ምእንቲ ክረኽቡ ትሕተ-ቕርጺ ጽርግያታት ክህልዎም ኣለዎ። ኣብ ክራማትን ሓጋይን ዘገልግል መስመር ክህልዎም ኣለዎ። ነዚ ንምድልዳል እውን መደባት ተታሒዙ ኣሎ። ዝጽገንን ሓድሽ ዝስራሕን ጽርግያታት፡ ምስ'ቲ ቀዳምነት ዝወሃቦ ናይ ቁጠባን ልምዓትን መደባትና ተኣሳሲሩ ክትግበር መደብ ኣሎ። ናይ ትምህርቲን ጥዕናን ትሕተ-ቕርጽና ምሉእ-ብምሉእ ከነዕብዮ ምእንቲ፡ ብቑዕን ዘዕግብንን እንተ ዘይኮነ፡ ኣብ 2017፡ መሰረታዊ ጠለብ

ሀዘቢ ንምምላእ ዝሓሸ ኣገልግሎት ጥዕናን ዕድላት ትምህርቲን ንምውዳድ ክንሰርሕ ኢና። ንጸዓት፡ ንማይ፡ ንመጓጓዣያ፡ ንመራኸቢታት ዝምልከቱ መሳላጥያታት እናኣካየድና ከለና፡ ኣብ'ቶም መሰረታውያን ማሕበራውያን ኣገልግሎታት ዝኸኑ ትምህርቲን ጥዕናን በቲ በጺሖም ዘለዉ ብቐዓት ጥራይ ዓጊብና ክንቐጽል ስለ ዘይብልና፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ከነማሓይሾም ስለ ዘለና፡ ኣብ 2017 መደባት ኣሎ። ጎድኒ ጎድኒ መጓጓዣያ፡ ናይ መራኸቢታት ፕሮግራም እውን ኣሎ። ብናይ ቻይና ኩባንያታት ዝሰራሕ ትሕተ-ቕርጺ መራኸብታት፡ ምስ'ቶም ካልኣት መደባት፡ ኣብ 2017 ዝጅምር፡ ካብ ዝጸንሖ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ከም ዝድይብ ዝገብር ውዳእ ፕሮግራም ኣሎ። እዞም ዓቢይቲ ወይ ኣገደስቲ ዝበሃሉ ናይ ቁጠባን ልምዓትን መደባትና፡ ኣብ 2017 ክፍልሙ ተታሒዞም ዘለዉ እዮም።

ክበር ፕረዚደንት፡ ሓደ ካብ ኣገደስቲ ፍጻሞታት ናይ 2016 ወሰኽ ደሞዝ ሰራሕተኛታት መንግስቲ እዩ። እንተኸኑ፡ ንኸሉ ዓመጻ ዝኸኑ ሰርዓተ-ደሞዝ ገና ብምልኣት ኣይተፈጸመን ዘሎ። መንስ ክፍጸም ይኸእል? ኣብ ምክላዕ ደሞዝ ከም ቀንዲ መግዛኒ ዝተወሰደ ደረጃ ትምህርቲ ይመክራ። ኣገዳስነት ናይ'ዚ ርዳእ እኳ እንተኸኑ፡ ናይ ሰራሕ ብቐዓት፡ ኣፍራይነትን ግደምናን ኣብ ግምት ክኣቱ ኣይምተገብኡንዶ? ካልእ ምክላዕ ደሞዝ ተኣሳሲሩ ዝመጽእ ጉዳይ'ውን ኣሎ። ምክላዕ ናይ ሰራሕ ዲስፕሊንን ኣፍራይነትን ብዛዕባ'ዚ እንታይ መብርሂ ትህበና?

ምምዕርራይ ናይ ደሞዝ ተኣታታዩ ኣሎ። መንስ እዩ ብምልኣት ዝትግበር እንድሕሪ ኣልካኒ ግን 'ኣይፈልጥን እየ' ክብለካ ጥራይ እየ ዝኸእል። እቲ ዝፈልጦ፡ ሕዝናዮ ዘለና ኣገባብ ከመይ ይኸይድ ኣሎ? ናቢይ ገጹ ክንህር ይኸእል? ኣሳልጦኡ ከመይ ይኸውን? ዝብል እዩ። ደሞዝ ከነተዓራሪ ንኸእል ኢና። ኣብ ልዕሊ'ቲ ዝነበረ ደሞዝ ወሰኽ ክግበር ይኸእል እዩ። ምትዕርራይ ደሞዝ ሓደ መልክዕ ክሕዝ ይኸእል እዩ። እቲ ዋና ነገር ግን ፍቕዲ ጥራይ ኣይከኣን። ናይ ብሓቂ ደሞዝ፡ እቲ እትወስዶ ፍቕዲ ናይ ናቕፋ ዘይከኣ፡ መጠን ደሞዝካ እንታይ ክትገዝኣሉ ትኸእል? ዝብል እዩ። ገዛ ከካሪየር ይኸእልዶ? ገዛ ከሰርሓካ ይኸእልዶ? ዕለታዊ ጠባባት መግቢ ከመልኣልካ ይኸእልዶ? ካልኣት ዝተፈላለዩ ኣገልግሎታት ክዕድገልካ ይኸእልዶ? . . . በዚ መንገዲ

ከረእ ከሎ ሓንቲ ናቕፋ ከሳብ ከንደይ ሓይሊ ኣለዎ ከትፈልጥ ኣለካ።
ንስምዒት፡ ንጥበራ፡ ሞራል ንምሃብ ኣልካ ዝወሰኸ ዘይከፍ፡ ኣብ
መወዳእታ፡ እቲ ማክሮ ቁጠባዊ ምህሩይነትን ምወዳን ሓይሊን ከረጋገጽ
ከኽእል ኣለዎ። እቲ ዓይነት ሂወት ሰባት፡ መሃባብሮ ዜጋታት ከመዛየሽ
ዝኽእል ቁጠባ፡ ከሳብ ከንደይ ይዓቢ ኣሎ ወይ ብኸመይ ይዓቢ ኣሎ
ኢና ንብል ኣብ መወዳእታኡ። ብዛዕባ ደሞዝ ከንዛረብ ከለና ከኣ፡
ፍቕዲ ዘይከፍ፡ ሓይሊ ዕድገ ናይ 'ቲ እትወስዶ ደሞዝ እዩ ዘገድስ።
ነዚኣቶም ኣብ ግምት ኣእቲና ከንሰርሕ ከንክእል ኣለና። ደሞዝ
ምወሳኽ ጥራይ ኣይከፍን - ደሞዝ ምምርራይ ጥራይ ኣይከፍን።
መሪ-መሪ ዕብዩት ቁጠባና እዩ ደሞዝ ከዓቢ ከኽእል ዘለዎ።
ብዘተፈላለዩ መጠንን ረጅሓታትን ዝቐባበ ክህሉ ይኽእል ይኸውን።
መወዳእታኡ ግን መሃባብሮ ወይ ዓይነት ሂወት ዜጋታት (quality
of life) ምስ ከሉ መላክዒታቱ እናተመዛየሽ ከኸይድ ከኽእል ስለ
ዘለዎ፡ ከሉም'ቶም ንህይወት ዘድልዩ መላእታዎን ነገራት ከመልኡ
ከኽእሉ ኣለዎም። ካብ'ቲ ዝተሓተ ምንጪ እቶት (Income) ኣለዎ
ዝበሃል፡ ከሳብ'ቲ ዝለዓለ ኣታዊ ዘለዎ፡ ምህሩይ ዝኸኸ ናይ ደሞዝ
ስርዓት ከነተኣታቱ ከንክእል ኣለና። ብዘይካ 'ቲ ዕብዩት፡ ማለያ
ዘይብሉም (Distortions) ምዘንባዓት ጸኒሖም እዮም ኣብ'ቲ
ቁጠባ። ሓደ ካብቲ ጠንቅታት ናይ 'ቲ ኣብ መሃባብሮ ዘሎ ጸገማት፡
ምዃቕቕ (Speculation) እዩ። ብዘተሓተ ጸለወቲ ረጅሓታት እውን
ኣለዎም። ብሰፊሖ ከረእ ከሎ ግን፡ ኣብ ህዝቢ ፈጠርዎ ዘሎ ጸቕጢ
መሃባብሮ ኣነኣኣስካ ዝርኣ ጉዳይ ኣይከፍን። ካብኡ ናብኡ ግን እቲ
ዝዓበዩ ተሃሳዩ ኣብ ደሞዝ ናይ መንግስቲ ዝነብር ዜጋ እዩ። ቅድም
ቀዳድም እዚ ደሞዝ'ዚ ከመሪራ ከም ዘለዎ ዘከራኸር ኣርእስቲ
ኣይከፍን። ብዛዕባ ጸጋታትና፡ ሃገራዊ እቶትና እንታይ ይመስል?
ብኸመይከ ይመቓራሕ? . . . ዝብል ሕቶ ብዘሕ ዘከራኸር ኣርእስቲ
የለን። ምክንያቱ፡ ቁጠባና ናይ ኛም-ኛም ቁጠባ ኣይከፍን፡ ኣብ'ዚ
ናይ ኛም-ኛም መንግስቲ የለን። ርትዓዊ ምክፍፋል ጸጋታት ሃገር ክህሉ
ስለ ዘለዎ፡ ደሞዝ ንገዛእ ርእሱ እውን ሓደ ካብ'ቶም ኣብ ምዃቕራሕ
ሃብቲ ይኸን ኣብ ፍርያት ኣገዳሲ "means" (መሳዲ) ስለ ዝኸኸ፡
ኣብ ምትዕርራይ ደሞዝ እቲ ተወጺዑ ዘሎ ክፍሊ ሕብረተሰብ ዝግብኡ
መስል ከረከብ ከኽእል ኣለዎ። ምትዕርራይ ደሞዝ ኣብ ፊስካላዊ ወዳነ
እንታይ ይመስል? ኣታዊታትና ምስ ወጻኢታትና ኣመዛዚንና እንተ ርኢናዮ

ብኸመይ ከነመዛዘኖ ንኸኣል? ዝብል ብዙሕ ኣርእስቲታት ክዝረበሉ ይኸኣል እዩ። ብኣጠቓላሊ ግን፡ ምትዕርራይቲ እንድሕሪ ተወሲዱ፡ ብኸመይ ከነተኣታትዎ ከም ዘለና፡ ዕምቑት ዘለዎ መጽናዕትታት ክህሉ ኣለዎ። ከይንጋገን ከይንህወኸን ምእንቲ ከኣ፡ ኣተገባብርኡ መድረኻዊ ክኸውን ኣለዎ።

መንስ ክትግበር'ዩ ንዝበልካዮ ከኣ፡ እቲ መድረኻዊ ኣተገባብር ኣተኣታቲናዮ ኣለና። ቅድሚ ናይ መንግስቲ ሰራሕተኛታት ብኣጠቓላሊ - ካብኡ ናብኡ ሰራዊት፡ ፖሊስን ጸጥታን ኣሎ - ቀዳምት ዝወሰደ ማለት'ዩ። ኣብ ኣገልግሎት ዘሎ፡ ኣብ ምእኡ ንጥፊት ዘሎ፡ እቲ ኣሃዛት ዝተፈላለዩ መግለጺታት ኣለዎ። ብተራ ምስ እንጀምር - እቲ ዝበዝሐ ተራ እዩ። እቲ ዝምልከቶ ክፍሊ ሕብረተሰብ ኣብ መንግስታዊ ትካላት ዝሰርሕ ዘሎ ካብኡ ናብኡ ከኣ ኣብ ሰራዊት፡ ኣብ ፖሊስን ጸጥታን ዝሰርሕ ዘሎ ዝበዝሐ ስለ ዝኸኑ፡ ቀዳሚዬ ዕድል ክወሃቦ ኣለዎ። ነቲ ኻልእ ዕድል ኣይወሃቦ ማለት ኣይከኣን። ቅድም ግን ክመራረየሉ ዘለዎ ኣብ ታሕተዎይ ደረጃ ዘሎ ተራ ሰብ'ዩ። ሓላፍነት ዘለዎ፡ ማርሻ ዘለዎ፡ ግድምና ዘለዎ ክጸንሕ'ዩ ዝሓይሽ። መሳል የብሉን ማለት ኣይከኣን፡ ግና ኣቐዳምካ ንዕኡ ዲኻ ክትጀምረሉ ዘለካ ነቲ ተራ? ክትመርጽ ክትክእል ኣለካ። ምክንያቱ፡ መድረኻዊ ትግባረ ምትዕርራይ ናይ ደምዘ ኣሎ እንተኸይኑ፡ ነዚ ዝብሎ ዘለኹ ቀጻላ፡ መሰረት ዝበሃል፡ ብዘሰፍሐ ንዝበዝሐ ክፍሊ ናይቲ ሃገር'ውን ዝምልከት ስለ ዝኸኑ፡ ናቱ ክመራረ ክኸኣል ኣለዎ። በቲ ዝተሓተ ምስ እንጀምር ተራ 1800 ክወስድ'ዩ ተባሂሉ። ብግድምና፡ ብማርሻ፡ ብዝተፈላለዩ ካልኣት መዛኒታት ዝወሰኸ ደምዘ ከኣ መዛኒታት ኣለዎ። ብግድምና ናይ 5 ዓመት፡ ናይ 10 ዓመት፡ ናይ 20 ዓመት፡ ናይ 30 ዓመት እናበልካ ክትዛረብ ትኸኣል ኢኻ፤ ናይ ትምህርቲ ድሕረ-ባይታ ኣልካ

ከትዛረብ ትክክል፡ ሞያ እንተ'ለዎ ናይ ሞይኡ ከትዛረብ ትክክል ኢኻ። ኮርፕራል ደዩ ተለንተ፡ ብርጋደር ጀነራል ደዩ . . . ተሰኪምዎ ዘሎ ሓላፍነት ናይ ምንታይ ኣሃዱ'ዩ፡ ብዙሓት ረጅሐታት ኣብ ግምት ከተእቱ ትክክል ኢኻ። ብዘኸኑ ንሕና ኣብ ክንዲ ብላዕሊ እንጀምር ብታሕቲ ክንጀምር 'ዩ ዘወጸጸኣና። እቲ ቅኑዕ ኣገባብ ንሱ ስለ ዝኸኑ። ናይቲ ታሕተዎይ ተወዲኡ ኣሎ። ኣብ ላዕለዎይ ደረጃ ዝርከቡ ክሳብ ሕጂ በቲ ናይ ቀደም ደሞዳዎ፡ ምናልባት ዝተፈላለየ ዓይነታዊ ደገፍ እተዘይከዱኑ ኣብ ስርዓተ ደሞዳ ኣይኣተወን። ናብኡ ክንኣቱ ምእንቲ፡ እቲ ዘሎ ኣሃዳት ከነጻፍፎ ክንክእል ኣለና። ብዙሕ ናይ ኣሃዳት ጉዳይ ኣሎ። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ጥራይ ብዝተፈላለየ ምክንያታት ካብ ሰራዊት ወጺኡ ዝጸንሐ'ሞ ናብ ሰራዊት ዝተመልሰ ኣሎ። እዚ ወሕድ ቁጽሪ ኣይከፋን - ኣዝዩ ገጂፍ ቁጽሪ 'ዩ። እዚ ሕጂ ብዝተፈላለየ መዝኒታት፡ ምናልባት እቲ ዝበዝሐ ተራ ክኸውን ይክእል፤ እቲ ማርሻ ዘለዎ፡ ሓላፍነት ሓዙ ዝነበረ፡ ሞያ'ወን ዘለዎ፡ ብናይ ትምህርቲ ብድሕረ ባይትኡ ዲኻ ትመዘኖ? ወሕድ ክኸውን ይክእል 'ዩ። እቲ ቁጽሪ ይወሰኽ ስለዘሎ ግን ግበእ ቁጽሪ ክህሉ ክክእል ኣለዎ። ኣብ ባጀት'ወን ኣመታቱ ብግበእ ክግምገም ክክእል ኣለዎ - ናብቲ ካልኣይ መድረኽ ክሰግር ምእንቲ።

ኣብ ካልኣት ኣካላት ናይ መንግስቲ፡ ኣብ ሚስትሪታት፡ ኣብ ምምሕዳራት፡ ኣብ ናይ ህግደፍ ኣካላት፡ ኣብ ማክበራት ዘሎ'ወን ብታሕተዎይ ደረጃ ክጀምርን ብድሕሪኡ ናብ ላዕሊ ክኸይድን ኣለዎ። ብምልኣም እቶም ስታቲስቲካዊ ሓበሬታታት ኣዋህለልና፡ እቲ ስእሊ ብንጹር ተራእዩ፡ እቲ ዝወሰኽ ከኣ ናብ መድረኽ ይሰግር ኣሎ ኣልና ክንዛረብ ክንክእል ኣለና። ኣብ 2016 ዝተገብረ፡ ቅድሚኡ ክትግበር ዝነበሮ፡

እዚ ሕጂ ነተግብሮ ዘለና ኣተኣታትዎኡ ከምዚ ዝገለጽኩዎ ከይኑ፡ ማሪ ማሪ 'ቲ ተራ ዝበሃል ዘሎ ናይ ኮለጅ ምድቓት፡ ናይ ዲፕሎማ ምድቓት፡ ናይ ሰርቲፊኬት ምድቓት' ወን ብዙሓት እዮም። ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ዓመት ልዕሊ 10,000.00 እዩ ኣብ መዘገብ ደሞዝ ናይ መንግስቲ ዝኣቱ ዘሎ። እዚ 'ኸ ከነጽንሖ ዲና ዋላ ምስቲ ዝጅምር ዘሎ ናይ ተራ ደሞዝ'ዩ ክኣቱ? ናይ ግድን ክኣቱ ኣለዎ። ክኣቱ እንከሎ' ወን ከም ተራ ጥራይ ዘይኮነ ናይ ሞያ ስልጠናን ናይ ትምህርቲ ደገፍን ተገይርሉ ካብ 1800 ንላዕሊ ክኸይድ ክኸእል ኣለዎ። ኣብተን ዝተፈላለያ ሞያታት፡ ናይ ማሽነሪ ኣፕሪይተር፡ ናይ ህንጻ ስራሕ ዝሰርሑ፡ ኣብ ናይ ሓጽቢ ስራሕ ዝሰርሑ፡ ኣብ ዝተፈላለያ ካልኣት ናይ ሕርሻን ናይ ልምዓት መደባትን ተዋፊርም ዝሰርሑ ዘለዉ፡ 1800 መጠን ወይ መጀመሪያ 'ዩ እኳ እንተተባህለ፡ ሞያ እንተደለቦም ግና ኣብቲ ሞያ ኣብ ዝዋፈርሉ እዋን ብኸልተ ሽሕን ካብኡ ንላዕሊን ናብ 2,500፡ 3,000 ናብ ልዕሊኡ' ወን ክኸዱ ይኸእሉ እዮም። እቶም ብዲፕሎማን ብዲግሪን ዝተመረቑ ኸኣ መጀመሪያ ደሞዝ ካብ 3000-4000 ከይኑ፡ እቲ ካልእ ስርዓተ ደሞዝ እወን ደረጃታት ናይ ደሞዝ ኣብ ዝሰርዕ መዘገብ ክኣቱ ክኸእል ኣለዎ። እቶም ዝተደለቡ ሞያታት' ወን ክድመዱ ክኸእሉ ኣለዎም። ነቲ ናይ ትምህርቲ ብቐዓት፡ ኣብቲ ናይ ሰባት ናይ ደሞዝ ምትዕርራይ ቀዳምነት ተዋሂብዎ ዝበሃል ዘሎ ምናልባት ነዚ ዝገለጽኩዎ ዝጠቐስ ክኸውን ይኸእል እዩ።

ናይቶም ደንገዶ ወይ ብግዝያ ወን ተወንዚፉ ኣሎ ንብሎ ዘለና፡ እቶም ብደረጃ ሓላፍነትን ግድምናን ግብኣም ክረኽቡ ዝግብኡም ኣብ መንግስታዊ ኣካላት ዝሰርሑ ዘለዉ ሰባት ከኣ፡ ኣብ ካልኣይ መድረኽ ተባሂሉ ኣሎ። ኣብ 2016 ወዳእና ኣብ 2017 ክንጅምር ኢና ተባሂሉ' ኳ

እንተነበረ፡ በቲ ዝወጸ ማርሒ ማሪት ግና ናይ 2016 ወረቓቕትና 'ወን ከነጻፍፍ ኣይከኣልናን። ኣብ ወሽጢ ሰራዊት፡ ፖሊስን ጸጥታን ጥራይ ዘሎ ዘይከኣል፡ ኣብ ኩለን ኣካላት፡ ሚስትሪታት፡ ምሽራታት፡ ማክበራት፡ ኣካላት ህግደፍ ዘለዉ ኣባላት ብግብእ ተመዘኒቦም፡ እቲ ስታቲስቲካዊ ስርዓተ-ሓበሬታ ተመሳሪሑ ክቐርብ ክኸእል ኣለዎ።

ደሞዝ ኣከራኻሪ እዩ። ምክንያቱ፡ ደሞዝ ኣብ መወዳእታ ናይ ዕዮ ክፍሊት'ዩ። ሰለስተ ሰዓት፡ ኣርባዕተ ሰዓት ሰሪሕካ እንታይ ኣፍሪኻ፡ እንታይ ዓይነት ማሽን ሓዘካ እንታይ ዕዮ ሰሪሕካ? . . . ናይ ሕርሻ ሰራሕ ደዩ ናይ ቤት ጽሕፈት፡ ናይ ኣእምሮ ሰራሕ ደዩ ኣካላዊን ጉልበታዊን ሰራሕ? ብኸመይ እዩኽ ዝኸፈል? ናይ ግዳም ማከሲታት ኣለዉ። ብናይ ዓለም ደረጃ 'ስታንዳርድ' ዝበሃል ኣብ ዝተፈላለዩ ዓወድታት ሞያ ናይ ዝሰርሑ ሰባት ማርኮ ወይ ኣሰራርዓ፡ ከምዚን ከምዘን'ዩ ዝመስል፡ ኣብ ዞናና ዝሰርሑ ዘለዉ ክንደይ'ዩ ዝግብኡም? ናይ ሕጊ ሞያዎን ዝበሃሉ ክንደይ እዮም ዝኸፈሉ? ኣብ ኣብዮተ ጽሕፈት ዝሰርሑኹ? ኣብ ስርሓት ህንጻ ተዋፊሮም ዝሰርሑ ዘለዉ በብደረጃኦም ክንደይ እዮም ዝኸፈሉ? ብድሕረ ባይታ ናይ ትምህርቲ ጥራይ ዘይከኣል ናይ ግዜ ተመኸሮ፡ ዓመት ደዩ 2 ዓመት፡ 5 ዓመት ዝሰርሑ፡ ኣብ መወዳእታ ኣፍራይነቱ ብኸመይ'ዩ ዝልካዕ? እዚኦም እቲ ማትሪክስ ሕልኸልኸ ዝበለ ስለ ዝኸኣል፡ ኣበዮናይ ትዓልብ፡ ኣይደያል ወይ ሚላላዊ ዝኸኣል ማከሲታት ክትገብር ኣይትኸእልን። ግና ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናቐየርካ ክትከይድ ትኸእል ኢኻ። ማህገሲ ዝኸወን ማትሪክስ ግን ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ንስኻ ብግደምኻ፡ ብትምህርትኻ፡ ብሞያኻ፡ ብኣበርክቶኻ ኣብዚኦም ኢኻ ትሰራዕ፡ ክንደይኦም እየን ክፍሊትካ

ተባሂልካ ከትፈልጥ ከትክክል አለካ። ርትዓውነት ጥራይ ዘይከፍ ናይ ብሓቂ እቲ ዕዮን ፍርያት ናይ ዕዮን ሞካኡ እዚ'ዩ ተባሂሉ ከግለጽ ከኸእል አለዎ። እዚ ሕጂ ምስ ካልኣት ዝተፈላለዩ ነቲ መባብሮ ዝጸልዎዎ ዘለዉ ረጅሒታት ኣብ ግምት ዘእተወ ጉዳይ እዩ። ምናልባት ተመሊስና ክብሪ ናይ ናቕፋ እንታይ ይመስል ኣብ ዝብል ኢና ክንዛረብ። ኣብዚ እዋን'ዚ፡ ካብ ዝሓለፈ ወሐዳት ዓመታት፡ እቲ ዓቢ ብድህና ጉዳይ መንበሪ ኣባይቲ'ዩ። ብዛዕባ ናይ መግቢ፡ ሃለኸቲ፡ ነፍሲ-ወከፍ ዜጋ ዘድልዮ ዝተፈላለዩ ኣገልግሎታት ብፍላይ ሰራሕተኛታት መንግስቲ ክመልእሎም ዘለዎም ጉዳያት'ውን ኣለዉ። እቲ ዝዓበዩ ጸገም ግን ናይ ኣባይቲ ሽግር እዩ። እትው ምስ በልና ዝጀመርናዮ ምናልባት ናይ ኮርያ ፕሮጀክት ተተግቢሩ፡ ኣብ ባጽዕ እውን ከምኡ። ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት'ውን ሽግራት መንበሪ ኣባይቲ ክንፈትሕ ኢልና ዘተኣታተናዮም ፕሮጀክትታት ክንደይ ዝኣከል ሜታቂት ናይቲ ዝድለ ዘሎ ጠብ ፈቲሖምና እንድኸር ኢልና፡ ዋላ ሓንቲ ዘዕግብ ፍታሕ ኣይረኸብናለን። ሰራሕተኛ ናይ መንግስቲ፡ ኣብ ሜስትሪታት ዝርከብ፡ ኣብ ምምሕዳራት፡ ኣብ ምክልኻል፡ ኣብ ኮለጅ፡ ኣብ ጽፍሒታት ማክበራት ህግደፍ ዘሎ፡ ኣብ መወዳእታ ገዛ ኣለዎ ደዩ የብሉን፡ ይካረ ደዩ ኣይካረን ኣይከፍን እቲ ሕቶ። እዚ መድረኽ ብመድረኽ ክንፈትሖ ክንክእል ኣለና። ዝተፈላለዩ ቴክኖሎጂታት ኣተኣታቲና፡ ናይ ብለቁቲ፡ ናይ ጠብ፡ ክንሰርሓሎም ዘኸእሉና ዝተፈላለዩ ናይ ህንጻ ንዋት፡ ማሪካ ዝኸይድ ናይ ሞያዎን ብቐዓት፡ ዘድልዩና ማእነሪ ናይ ኢኮኖሚ መሳሪታት ከነተኣታቱ ኣለና ተባሂሉ ቀጻሊ ተሰሪሖሉ። ግን ክሳብ ሕጂ ኣዕጋቢ ወጽኢት ኣይሃበን። እንተኸኑ ኣሰኒፉና'ዩ ኢልና ንገድፎ ኣርእስቲ ኣይከፍን። ብዛዕባ ምትዕርራይ ደሞዝ ቅድሚ

ምዘራብና ዝኸኑ ሰብ ክሓስበሉን ክደፍኣሉን ዘለዎ፡ ዝተፈላለዩ ዝምልከተን ኣካላት መንግስቲ'ውን ክሰርሓሉ ዝግበኣን ናይ ኣባይቲ ሽግርና ከመይ ጌርና ንፈትሕ'ዩ። ጸገም ኣባይቲ ክንፈትሕ እንተኸይና ምስቲ ኣቐዲመ ክጠቕሶ ዝጸናሕኩ፡ ኣብ ከተማታት ጥራይ ኣይከፈናን እንሰርሕ። ኣብ መንጎ ከተማታትን ገጠራትን ሓወሲ ገጠራትን ዘሎ ዝምድና፡ ዝርግሐ ናይ ኣገልግሎታት፡ ምስ ኤለክትሪክ፡ ምስ ማይ፡ ምስ መገረዩ ርስሓት ዝተፈላለዩ ኣገልግሎታት ዘመልኦ ብቐዕ መንበሪታት ክህልዉ ኣለዎም። ንህይወትካ መዝኒኡ ጽራይ ማይ ትሰቲ ዲኻ፡ መኻጸብን መገረዩን ማይ ትረክብ ዲኻ፡ ናይ ሽቓቓት መገረዩ መስመራት ኣብ ዘለዎ ከባቢ ዲኻ ትነብር፡ ኤለክትሪክ ብቐጻሊ ትረክብ ዲኻ፡ ኣብ ከባቢኻ ናይ ትምህርትን ናይ ጥዕናን ኣገልግሎታት ኣለዉ ደዮም። ንዕዳጋታት ክትከይድ ክትኣቱን ክትወጽእን እንተደሊኻ መካዲያ ኣወቐብሳት፡ ጸርግያታት ኣሎ ደዩ የለን፡ እዚታት ተደምጹ'ዩ ንዓይነት ህይወት ናይ ሰባት ዝጸሉ። መዝኒ ብቐዓት ናይቲ ዝመራረ ዘሎ ደምዘ ደማ በዚኣቶም ክትልክዎ ክትክእል ኣለካ። ነፍሲ-ወከፍ ዜጋ ካብዞም ዝተጠቐሱ እንታይ ይረክብ ኣሎ? እዚ ሕጂ ንዛረበሉ ዘለና ምናልባት ኣብ ደምዘን ኣብ ምትዕርራይ ደምዘን ጥራይ ዘተኮረ'ዩ። ግን ዓይነይ ህይወት ናይ ዜጋታት፡ ኣብ ከሉ ከባቢታት፡ ንኸሉ ቀጸላታት ናይቲ ሕብረተ-ሰብ ከመይ ይበጻጽሖ ኣሎ? ኮለልና ኮለልና ብዙሓት ኣርእስትታት ኣምጺእና ክንዛረብ ንኸእል ኢና። እታ ብቐጻሊ እንዛረበላ ግን ኣባይቲ ናይ ምህናጽ መደባትና ብዝሓየለ ክትግበር ክኸእል ኣለዎ። ሓጽብታት ኣልና ክንዛረብ ንኸእል ኢና፡ ናይ ኤለክትሪክ መስመራት ኣልና ክንዛረብ ንኸእል ንኸውን፡ ቅድም ቀዳድም ግን ጸገም ኣባይቲ ፍታሕ ክረክብ ኣለዎ። ክራይ ኣባይቲ ከቢሩን ኣይከበረን ኣልካ

ምዘራብ ዋጋ የብሉን። ዋጋ ከራይ ከተትሕት አልካ ደሞዝ እንተወሰኸካ እንታይ እዩ ክመክል? ለወጢ ከምጽእ ይኸእል? ኮንደኸን ክራይዶ ምዘሰረ አልካ ኣብ ዘየድልየካ፡ መኸረታዊ ፍታሕ ኣብ ዘየምጽእ ጉዳይ ክትዛረብ ጽብቕ ኣይኮነን።

ደሞዝ ናይ ምትዕርራይ ሰራሕ መዓስ ክትግበር ይኸእል? ኣብ 2017 ካልእ ይትረፍ ወዳእ፡ ምህሩይ ናይ ደሞዝ ምትዕርራይ ተገይሩ ኣልና እንተዘይተዛረብና፡ ብወሕዱ ኣሃዛትና ኣኪብና እቲ ንዕኡ ዝምልከት ባጀት ወይ ናቱ ባጀታዊ ኣመት ብግቡእ ገምጊምና ነፍሲ-ወከፍ ሰብ እቲ ዝግብኦ ክረክብ ክኸእል ኣለዎ። እዚ ነቲ ሽግር ፈቲሖ ደዩ እንድሕሪ ኣልካኒ ግን ኣይኮነን። ንኣብነት ከሉም ዝተፈላለዩ ጽፍሖታት፡ ዝተፈላለዩ ናይ ግድምና መኸረታት፡ ናይ ሞያን ናይ ትምህርቲን ደሞዝ ተመራርቶ እንድሕር ኣልና፤ እተን ትወስደን ዘለኻ ደሞዝ እንታይ ትጥቀመላን ወይ ኣብ መወዳእታ እንታይ ክትገዝአለን ትኸእል? ኣብ መኸር ቁጠባዊ ምህሩይነት፡ ክመራረቶ ዘለዎም ጉዳያት ኣብ ግምት ክኣትዉ ክኸእሉ ኣለዎም። ሓንቲ ባኒ ክንደይ ትሸየጥ? ሓደ ከሎ ስጋ፡ ሓንቲ ከሎ ሸኮር፡ ሓንቲ ከሎ ዘይቲ፡ ጥረ ነገራት ኣብ ዕዳጋ ክንደይ ይሸየጥ፡ ኣብ ነንበይኑ ቀጸላታት ዘሎ ሕብረተሰብከ ብኸንደይ ክገዝእ ይኸእል? ኣብዚ ሓደ ክእረም ዘለዎ፡ ጉዳይ ምቕቓዕ ኣሎ። ምቕቓዕ ክንቆጸጸር ክንክእል ኣለና። ሓደ ኣፍራዩ፡ ኣብ ግራቱ ለይትን ቀትሪን ሰሪሑ ዘፍረዮ ጤ ደዩ መሻላ፡ ስርናይ ደዩ ስገም፡ ሓምጢ ደዩ ፍረታት. . . ሰለስተ ኣርባዕተ ኣድ ተተቐባቢሉ ናብ ሃላኺ - ብዕሰራ ዕጽፊ ብሳላሳ ዕጽፊ ተራቢሑ እንተደኣ ዝሸየጥ ክዳኑ፡ ብኸመይ መገዲ ሰብ ክነባበር ይኸእል? ርትዓዊ መኸሰብ ክትረክብ ትኸእል ኢኻ፤ ሓላል መኸሰብ ኣሎ። ኣገልግሎት ኣቕሪብካ፡ ኣብ ንግድ ኣብ ዝተፈላለዩ

ካልአት ንጥፈታት ሰሪሕካ'ውን ሓላል መክሰብ ከትረክብ ትኸእል ኢኻ። ስጋ ሰብ እናመንጨትካ ግን ከትነብር አይትኸእልን። ነዚ ከሉ ናይ መካብብሮ ዲስቶርሽን - ምዘንባዕ ዘምጽእ ዘሎ ምወቕቓዕ እዩ። ብዘተፈላለየ መገዲ፡ ኣብ ምሉእ ሃገር ኣብ ዝተፈላለየ ዕዳጋታት ዘሎ ምወቕቓዕ ከእረምን ከግታእን ከኸእል ኣለዎ። ደሞዘተኛ ናይ መንግስቲ፡ ኣደራሳ ናይ ኣወቓቓዕቲ ከኸውን የብሉን። ክራይ ገዛ ስለምንታይ ከም ደላይካ ተደይቦን ተወርዶን? ንሓደ ዘካረኻዮ ሰብ ምጽእ ኣልካ ወጻእ ካብ ገዛይ አይትብሉን ኢኻ። ንዕኡ ዝቆጸጸር ኣካል የለን ደዩ? ሓደ ካብቲ ሓላፍነት መንግስትን ኣካላት መንግስትን ነዚ ምክልኻል እዩ። ንኣፍራዩን ንኣህለኸትን መሳሎም ከሕለወሎም ከኸእል ኣለዎም። ፕሮተክሽን ናይ ኮንሰዩመር መላት ናይ ኣህለኸቲ መሳላት ዝበሃል ኣሎ። ናይቶም ኣፍረይቲ መሳላትን'ውን ኣሎ። ብሓላል መክሰብካ ከትረክብ ትኸእል ኢኻ። ሰብ ሓራደካ ግን ከትነብር አይትኸእልን። ንሰብን ንመካብብሮ ሰባትን ከም ደልየትካ ከትጽይቕ ከትክእል የብልካን። እዚ ከሉ ኣርእስታት ተደምጹ ከወግድ እንተኸይኑ፡ ኣካላት መንግስቲ ብቐዓተን ከሕይል ከኸእል ኣለዎ። ኮራፕት ብዘኸኑ ስርዓት፡ መጠፋፍኢ ስርዓት፡ ናይ ስርቂ ስርዓት፡ ምስ ናይ ምወቕቓዕ መርበባት ተመሻጠፉ ዝሰርሕ ሓላፊ ናይ መንግስቲ ወይ በዓል-ልጣን እንድትር ኣሎ ከይኑ፡ ብኸመይ መገዲ መካብብሮ ናይ ዜጋታት ከመዛየሽ ይኸእል? ከምዚ ዓይነት ግዕዘይ ከሎኸ ደሞዘ ወሰኸ ኣይወሰኸ እንታይ ለወጢ ከምጽእ ይኸእል? ስለዚ፡ እቲ ግዕዘይ ክዕረ ከኸእል ኣለዎ። እዚ ሕጂ ብኸንደይ ግዜ፡ መንስ፡ ከመይ ንርካ'ዩ ዝዕረ፡ ሓንሳእ ኣዐሪኻዮኸ ተዓርዩ ዝወዳእ ደዩ? . . . ኣይከፋን። ቀጸሊ ከንክንን ምቁጽጸርን ዘድልዮ እዩ። ስለዚ፡ እቲ ምዘንባዕ ናይ ቁጠባ ዘምጽእ ዝተፈላለየ ረቂቃታት

ከንቆጻጻሮ ከንክጻል አለና። ሓደ ካብቲ ጸገማት ናይ ሓዋላን ኣብ ሓዋላ ዘሎ ስፔሰላሽንን እዩ። ምናልባት፡ ዳሕራይ ኣብቲ ናይ ባጠፊ ከንዛረበሉ ንኸጻል ኢና። ግና ከሳብ ትምዖን ገንዘብ ተሓቲሙ ኣብ ዕዳጋ ዝተዘርገሑ ደረጃ'ዩ በጺሑ። ኣብ ደገ ዘለዉ ኤርትራውያን ንቤተሰቦምን ንስድራኦምን ኣለም ዝሰድዎ ገንዘብ፡ ኣብዚ ዓዲ ኣይኣቱን እዩ። ብደገ ደገ እዩ - ብዘይካ'ቲ ዝግበረሉ እገዳታት ማለት እዩ። እዚ ሃብቲ ሃገር'ዩ፡ እትዋት ናይ ሃገር'ዩ፡ ናይ ዜጋታት መሃባብሮ'ውን ክሕግዝ ምኸኣለ። ኣብ ወጻኢ ናይ ዘለዉ ኤርትራውያን ሓዋላታት ኣብዚ ዓዲ ኣይኣቱን'ዩ - ብግዳም ግዳም'ዩ ዝሸረፍ። ኣብ ሱዳን ይሸረፍ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ካልኣት ጎረባብቲ ሃገራት'ውን ይሸረፍ። ኣብ ዓዓዱ - ኣብ ኤወሮጳ፡ ኣመሪካ፡ ሜክሲኮ ምብራቕን ኣብ ኣፍሪቃን እውን ኣሸረፍቲ ኣለዉ። እዚኣቶም እንታይ ይገብሩ፡ ናቕፋ ተዘቐቐ ካብዚ ዓዲ ይኸይድ። ንኣብነት፡ ኣብ ካርቱም ድኳን ኣላ እንድትር ኣልና፡ ሓደ መወቓቕዒ ኣብ ገዝኡ ዝኣከቦ ናቕፋ ኣለዎ ማለት'ዩ። ኣብ ደገ ዘሎ ንቤተሰቡ ገንዘብ ክሰድድ እንድትር ደልዩ፡ ነቲ ዶላር ናብ ካርቱም'ዩ ዝሰዶ። ናብዚ ሃገር ኣይኣቱን'ዩ። ካብኡ ከኣ፡ ናብዚ ዓዲ ናቕፋ ከም ዝመጽእ ይግበር። ዋጋ ናቕፋ ከኣ፡ ካብ ሳላሳ ናብ ኣርባዓ፡ ናብ ሓምሳ ካብኡ ንላዕሊ'ውን ይኸይድ። ስለ'ዚ እታ ንስኻ ትወስዳ ዘለኻ ናቕፋኽ ኣብ መወዳእታ እንታይ እያ ትኸውን? እንድትር ከምዚ ዓይነት ኣወቓቕዒ ስርዓት ተወዲቡ ንሸርሒ ናይዛ ሃገር ዝሰርሕ ኣሎ ከይኑ፡ ሰራሕተኛ ናይ መንግስቲ ደግዞ ካብ ሸሕ ናብ ክልተ ሸሕ፡ ናብ ሰለስተ ሸሕ ተወሲኹ እንታይ ክገዝኣሉ ይኸጻል? ኣብ መወዳእታ፡ ናቕፋ ዕድገ ሓይሊ ጥራይ ዘይከፋ ማጠቓ ሸርፊ ናይቲ ሃገራዊ ባጠፊ ምስ ናይ ወጻኢ ሸርፊ ብኸመይ ከተመዛዘኖ ትኸጻል

ከትፈልጥ ከትክክል አለካ። አነ ሕጂ፡ እዚ ወቅያኖስ ስለዝኾኑ ኣብኡ ኣቲኻ ብዙሓት ንዓይነት ናይ ህይወትን ማባብሮ ዜጋታትን ዝሃሰዩ ዘለዉ ረጅሓታት ከነተዓራርዮም ከንክእል ኣለና'የ ዝብል። ደሞዝ ኣተዓራሪና፡ ደሞዝ ወሲኸና፡ ደሞዝ ከምዚ ገይርናዮ ኣልና ጥራይ ንሽግራት ፈቲሕናዮ ከንብል ኣይንኸእልን ኢና። ዓይነት ህይወት ናይ ዜጋታት ካብ ግዜ ናብ ግዜ ከመራረን ሰብ ብሓላል ከነብርን እንተኸይኑ፡ ጥጠኡ ሃዋሁዎን ባይታን ከወሓሰሉ ክኸእል ኣለዎ። ናይ መንግስቲ ኣካላት ከኣ ነዚ ሓላፍነት እዚ ተሰኪመን ከሰርሓሉ ክኸእላ ኣለወን። ደሞዝ ምወሳኽ ጥራይ ንበይኑ ኣኻሊ ኣይከፅን። ነዚ ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ተዋህሊሉ ክብደት ናይ ማባብሮ ዝፈጠረ ጸገም ትም ኣልና ንርእዮ ኣይከፍን። አነ ሕጂ ነቶም ከነላግጽ ንኸእል ኢና፡ በዚን በቲን ከንጠዎን ንኸእል ኢና ዝብሉ፡ ተሰሊጥኩምኪ ከንራኹብ ኢና እብሎም። ንዓና ዝምልከትና ግን ንዝኾኑ ሰብ እዚአም ኣበራት እዚአቶም ከፍወሰሉ ክኸእሉ ኣለዎም። ሓንሳእ ከኒና ወይ መድሃኒት ሂብካ ዝፍወሱ ዘይከፉ ከኣ ብቐጻሊ ንዕኡም ዝናቢ ስርዓት ናይ መንግስቲ ክህሉ ኣለዎ። እዚ ከይገበርካ፡ ምትዕርራይ ናይ ደሞዝ ንበይና ብጥቁል ኣበልካ ኣወጺእካ፡ ከሉ ነገር ተዓርዮ ኣልካ ከትዛረብ ኣይከኣልን'ዩ። እዚ መረዳእታ ግዜ እንተተረኽቡሉ ናብ ዝሰፍሐ ካልእ ደቀቕቲ ነገራት'ወን ከንኣቱ ንኸእል ኢና። ዜና'ወን ዓቢ ትምህርቲ ከመሓላልፍ ይኸእል'ዩ። ንህይወት ናይ ሰባት ዝትንክፉ ጉዳያት እንታይ እዮም? ዕዳጋ እንታይ ይመስል ኣሎ? እንታይ ይሸየጥ? ብኸንደይ ይሸየጥ? ስለምንታይ ብኸምኡ ይሸየጥ ኣሎ? መን'ዩ ከምኡ ዝገብሮ ዘሎ? ናይ ወሽጢ ሃገርን ናይ ደገን ፍርያት ደዩ? ብኸመይ መገዲ ወዘተ እናበልካ፡ ኢንቨስቲጌቲቭ ዝኾኑ ሓበሬታ ክትእከብ ትኸእል ኢኻ።

ምናልባት ከከም ኩነታቱ ሃልኪ አሎ። አዝዮም ወታዳሪት፡ ብዘተፈላለዩ መሄዲ ብሓዋላ ዶላር ክረኽቡ ይኸእልሉ'ዮም። ካልእ ምንጭ ናይ ኣታዊታት ዘለዎ ዘወቓቕዕን፡ ኣብ ክብሪ መሃባብ፡ ኣብ ዝቐባበ ዝገብርዎ ዘለዉ ኣዕናዊ ኣበርክቶ ግና ክርሳዕ ዘይብሉ ጉዳይ'ዩ። ሓዲ ሰብ ብሰለስተ ሸሕ ኣርባዕተ ሸሕ ገዛ ተኻርዮ ይብለካ፤ እቲ ሸወዓት ሜቲ ኣርባዕተ ሜቲ ዝደግዙኹ - ናይ ክልተ ሸሕ ናቕፋ ክካረ ይኸእል ደዩ? እቲ ዋጋ ናይ ክራይ ገዛ፡ በቶም ሃብታማት ኢና ዝብሉ፡ ገንዘብ ኣለና ዝብሉ፡ ካብዘን ካብትን ኣወቓቕሪዎም ዝኣከቡ ወልቀ-ሰባት ሓንሳብ ምስ ተሸነነ ስለምንታይ ብኸምኡ ይቐጽል? ስለምንታይከ እቲ ናይ ዝበዝሐ ህዝቢ መሃባብ በዚኣቶም ይትንከፍ? እዚኹ ብኸመይ መሄዲ'ዩ ዝስተኻኸል? ኣየኖት ኣካላት ናይ መንግስቲ'ዮም ክቈጻጸርዎ ዘለዎም? ኣካራይን ተኻራያይን፡ ናይ ክራይ ኣገልግሎት፡ ናይ ክራይ ዋጋ፡ ናይ ዝተፈላለዩ ሃለኹቲ ኣገልግሎታትን ካልኣት ኣብ ዕዳጋ ዘለዉን ብዘይ ምቁጽጻር ከም ደላዮም ክኹዱ የብሉምን። እዚ ምስ'ቲ ናይ ደሞዝ ምትዕርራይ ዝበሃል ዘሎ ማህረ ማህረ ክኸይድ ዘለዎ'ዩ። እዞም ከሉም ኣርእስትታት ደሞርካ እንተ ርኢኻዮም፡ መዓስ ክኸውን ይኸእል እንድሕር ኣልካኒ፡ ምስ ሰለጠኛ ንርእዮ። እዚ ክብል ከለኹ ግን፡ ንጽባሕ ይጽንሓልና፡ ንዳሕራይ ይጽንሓልና እንብሎ ሰራሕ ኣይከፋን። ንዕኡ ከይገበርና፡ ካልኣት ዓበይቲ ናይ ቁጠባን ናይ ልምንትን መደባት፡ ናይ ከምዘን ከምቲን ኣልና ክንዛረብ ኣየግባእብኣልናን እዩ። ስለዚ፡ ቅድም ነዚኣቶም ክንፈትሖም ስለ ዘለና፡ ግዜ ከይወሰድና ክንሰርሓሎም ክንክእል ኣለና። ኣብ 2017 ሰለጠኛ ከሉም ክንግምም እንተኸኣልና - ጽብቕ፤ እንተዘይ ሰለጠኛ

ግን፡ ሰነፍና ኢና ወይ አይተገደስናሉን አልና ሸለል እንብሎ አርእስቲ አይከወንን እዩ።

ይቆጽል

ዓይነት ህይወት ናይ ዜጋታት ካብ ግዜ ናብ ግዜ ክመራረን ሰብ ብሓላል ክነብርን እንተኾይኑ፡ ጥጠኡ ሃዋሁወን ባይታን ክወሓሰሉ ክኸእል አለዎ። ናይ መንግስቲ አካላት ከአ ነዚ ሓላፍነት እዚ ተሰኪመን ክሰርሓሉ ክኸእላ አለወን። ደሞዝ ምወሳኽ ጥራይ ንበይኑ አኻሊ አይከፋን።

ሕቶ፡- ካብዛ አርእስቲ ከይወጸእና፡ ብዛዕባ 'ቲ አፍራይነትን ናይ ስራሕ ዲሲፕሊንን ዝብሃል እወን እንተተብርሃልና?

አብ አፍራይነት፡ ከም ባህሊ ክንቅይሮ ዝግብኡና ነገር አሎ። ጃህራ ንፈቱ ኢና - ብዙሕ ግዜ ዘይንኸእሎ ንኸእሎ ዘይንገብሮ ንገብሮ ንብል ኢና። እዚ ዳርጋ ከም ባህሊ አብ ብዙሕ ከባቢታት እርእዮ እዩ። ኮፍ አልካ፡ አራጠጥካ ወዲልካ፡ ዝሰራሕካዮ ዘይብልካ ብዙሕ ነገር ትዛረብ። ዝተመሃርካዮ ሞያ፡ ዝወነንካዮ ፍልጠት ብግበእ ትጥቀሙ አለኻ ዲኻ የለኻን? . . . ስርዓት ክህሉ ክኸእል አለዎ፡ ዲሲፕሊን ክህሉ ክኸእል አለዎ። አፍራይነትካ ብኡ ማጠን 'ዩ ዝረአ። ኖእ ኣነ ባጀላይ አለኒ፡ ደቂስ እየ ዝወፅል ዝብሃል ነገር የለን። ፍልጠቲይ ይጥቀሙ ደየ አይጥቀሙን? ምእኡ ብምእኡ ክጥቀሙ፡ ክሰርሓሉን ከፍርዮሉን እንድሕር ከአለ ፍልጠቲይ'ወን ብኡ ማጠን እናተደረገን እናሓየለን 'ዩ ዝኸይድ። ንኣብነት ሓደ ጽላት ወሲድና እንድሕር ንዛረብ ኣለና ከይንና፡ ናይ ጸዓት መመንጨይን ኣገልግሎት ናይ ጸዓትናን ገጂፍ ቴክኖሎጂ'ዩ። ቀለል ነገር አይከፋን፡ ሓየል ፍልጠት

ዝሓትት'ዩ። እቲ ንዕኡ ዝተኸፍለ ማለ፡ ወጻኢታቱ ንእሽቶ ኣይከፅን። ነዚ ከተመዘደር ከትክእል ኣለካ፡ ከንከን ከትገብረሉ ከትክእል ኣለካ። ጸገና ከግበረሉ ከኸእል ኣለዎ። ኣብ ሰዓቱ ዝቐየር ነገር፡ ኣብ ሰዓቱ ከቐየር ከኸእል ኣለዎ። ነዚኡ ትካል እዚኡ ኣመዛኒርካ እኮ ንኸንደይ ማለዮን ህዝቢ ኢኻ ኣገልግሎት ተቐርብ ዘለኻ። እዛ ኣብ ሕርጊጎ ኮፍ ኢላ ዘላ ትካል ብኸመይ'ያ ትሰርሕ? ኣብኡ ከንደይ ከኣለታት ኮፍ ኣለም ኣለወ? ኣብ ሰዓት ሰዓት ይቆጸጸርዎ ደዮም? ማእን ከይበላሾ ግብኡም ይፍጽሙ ኣለዉ ደዮም? ዝሰርሕሉ መወከሲ፡ ማንዋላት ኣሎ ደዩ? ኣብ ሰዓቱ መጽሓም ዝቆጸጸሩ ሓለፍቲ ኣለዉ ደዮም? ከሕተት ዘለዎ እዩ። ምክንያቱ፡ እቲ ኣገልግሎት ምሉእ ከትገብሮ ከትክእል ኣለካ። ሓደ ገጂፍ ማእን ተኸልካ ብግብእ እንድሕር ዘይትጥቀሙ ከይንካ፡ ብግብእ እንድሕር ዘይትከናኸኖ ከይንካ መዝኻ ተሰብረ ከተዐርዮ ኣይከኣልን'ዩ። ዓበይቲ ናይ ትሕተ ቅርጺ ፕሮግራማት ነካይድ ኣለና፡ ከንድዚ ዶዘር ኣለና፡ ከንድዚ ግረደር፡ ከንድዚ ሎደር፡ ከንድዚ ትራንስካቫተር፡ ከንድዚ . . . ኣለና ኣልና ከንዛረብ ንኸእል ኢና። ሓንቲ ማኪና ከንከንን ፍተሻን እናተገብረላ ኣብ ሰሰዓት ከትፍወስን ከትዕረይን እንድሕር ዘይትኸእል ከይና፡ ምኻ ወደቐት፡ ደው ምኻ በለት ከንደይ ናይ ግዜን ፍርያትን ከሳራ ተምጽኣልካ? ንምራይ እተወጽኦ ወጻኢታትከ? ዓወዲ ብዓወዲ ዋላ ኣብቲ ተጨጠኝ ኣካላዊን ዘይከፅ፡ ኣብ ናይ ቤት-ጽሕፈት ስራሕ፡ ኣብ ናይ ኣእምሮ ስራሕ፡ ኣብ ሰዓት፡ ኣብ መጻልቲ፡ ኣብ ሰማይ፡ ኣብ ወርሐን ዓመትን ተፍርዮ ነገር ከምዛን ከኸእል ኣለዎ። ኣብቲ ትሰርሓሉ ዘለኻ ስርዓት፡ ነቲ ሞያኻ፡ ነቲ ፍልጠትካ ብግብእ ከትጥቀሙ ከትክእል ኣለካ። ዋላ እቲ ሞያን ፍልጠትን የብሉን ዝብሃል ናይ ጉልበት ስራሕ ጥራይ ዝሰርሕ'ወን

ስርዓት ከህሉዎ ከኸክል አለዎ። ዲሲፕሊንን ስርዓተ-ምሕደራን አብ አፍራይነት ዘለዎ አበርክቶ ቀለል ነገር አይከፋኝ። ምናልባት ብዙሕ ንጃሃረሉ ዓቕምታት አለና አልና ከንዛረብ ንኸክል ንኸውን። እቲ ዘሰንብድ ወይ ዘሻቕል ነገር ግን አብ ብዙሕ ከባቢታት ከተአታቶ ዝጸንሐ ባህሊ ናይ ሸለልተነት፡ ባህሊ ናይ ዘይአፍራይነት ከፍወስ ዘለዎ ዓቢ ጸገም'ዩ እየ ዝብሎ አነ። ካብኡ ናብኡ አብቲ መንእሰይ። አብዛ ከተማ አብ ጽርግያ ዘውን ክብል ዝወፅል መንእሰይ ከንደይ ከም ዝኸውን አስተባህልካዶ አለኻ? . . . እንታይ ትሰርሖ፡ እንታይ ተፍሪ እንተክልካዶ እንታይ የፍሪ? ካብይ አምጺኻ ፈንጣኸጣኸ ትብል፡ እንታይ ስለ ዝሰራሕካ ኢኻ አብ ከምዚ ትነብር? . . .

እዚ አብ ከተማታትን ሓወሲ ከተማታትን ፈንጣኸጣኸ ክብልን ከጋጊን ዝወፅል ዘለዎ፡ ነደታቶም ቀሽም ክኣርዩ ዝወፍሩ ዘለዉ አማኢት አሸሓት ህጻወንቲን ከመይ ይነብሩ ከም ዘለዉ አመዘኒንካ ክትርእዩ ክትክእል አለካ። ኖእ ከምኡቶም ምሳሉ ማለት አይከፋኝ። ሰሪሕካ እንታይ ተፍሪ? ብልክዕ እንታይ ኢኻ ትገብር? አብዛ ሃገር ንነብስኻ ንገዛእ ርእስኻ ኢኻ። ንዓይ ኢልካ አይትሰርሓለይን ኢኻ። ንዓይ እትሕግዘኒ የብልካን፡ ካባኻ ዝደልዩ ነገር'ውን የብለይን። ጽባሕ ንግሆ ሰሪሕካ፡ ህይወት ተኸልካ ክትነባበረሉ እትኸክል እንታይ አፍራይነት አለካ? አበየናይ ቦታ ከይድካ ትሰርሖ? ናይ ቀደም ዝወረሰናዮ፡ ናይ ቀደም ዘጽናሕናዮ ናይ ገድሊ ባህሊ ክንብል ንኸክል ኢና። እዚ ግና ዛንታ እዩ። እዚ ሕጂ ዘሎ ከነታት ሓደ ብሓደ ክንርእዩ እንድሕሪ ከይና አብዚ ጽላት'ዚ፡ አብዚ ዞባ'ዚ፡ አብዚ ኢንዱስትሪ'ዚ፡ አብዚ ዋኒን'ዚ ከምዚ ነፍሪ አለና፡ ከምዚ ንሰርሖ አለና እንድሕር ኢልና፡ ማሸነፊ፡ ቴክኖሎጂ፡ ጥሪ ንዋት፡ ዝተፈላለዩ ጸጋታት አብ ግምት አእቲኻ

ከትዛረብ ትኽእል ኢኻ። ልዕሊ ከሉ ግን ናይ ኣፍራይነትን ናይ ፍርዖትን ጸጋ፡ ሰብ እዩ። ሰብ ከኣ ሚብተኡ ሞይኡ'ዩ፡ ፍልጠቱ'ዩ። ፍልጠቱ ከመይ ጌሩ ይጥቀሙ፡ ኣብ ሰዓት ከንደይ የፍርዖሉ፡ እንታይ የፍርዖሉ ኸኣ መለከዒ እዩ። እዚ ሕጂ ኣብ ቦታ፡ ኣብ ዋሊን፡ ኣብ ኢንዱስትሪን ኣብ ጽላትን ከይደካ ገምጊምካ ከትርእዮ ከትክእል ኣለካ። እቲ ብዓይነታዊ ገምጋም ከትዛረቡሉ እትኽእል እዚ ዝብሎ ዘለኹ እዩ። ሓደ ሓደ እዋን ክርእዮ እንከለኹ ይገርመኒ'ዩ። ሓደ መንእሰይ፡ ሽሕ መንእሰይ፡ ዓሰርተ ሽሕ መንእሰይ ኮለል ወይ ዘወን ክብል ዝወፅል እንታይ ስለ ዝኸኑ እዩ? ኣብ ምንታይ ይሰርሕ፡ እንታይ የፍሪ? ኣብ ህይወቱ ኣብ ሰዓት፡ ኣብ መጻልቲ፡ ኣብ ሰመን፡ ኣብ ወርሓን ኣብ ዓመቱን እንታይ ይሰርሕ? ብኸምኡ ዓመታት ከትሓልፎ ትኽእል? እዚ ናይ መን ሓላፍነት'ዩ? ናይ ስድራ ሓላፍነት ደዩ ናይ ኣካላት መንግስቲ ሓላፍነት? ናይ መን ሓላፍነት ምዃኑ ከትፈልጥ ከትክእል ኣለካ። እዚ ኣነ 'ዲብቶርሽንስ'ዩ' ዝብሎ። ኣብ ወሽጢ እቲ ሕብረተሰብ፡ ኣብ ወሽጢ ንጥፈታት ናይ ሕብረተሰብ ጸጋን ናይ ሰብን ዘሎ ጸገማት ከትፍወሶ ከትክእል ኣለካ። ብዛዕባ ልምዳት፡ ብዛዕባ ቁጠብዊ ዕብዩት ብዛዕባ ካልኣት ዓበይቲ ኣርእስታት ከይተዛረብካ፡ ሰብ ኣብ ምንታይ ደረጃ ኣሎ እንታይ ይሰርሕ፡ እንታይ የፍሪ ኣሎ? . . . ብዙሕ ግዜ ናይ ስራሕ ዕድላት የለን፡ ናይ ወፍሪ ዕድላት የለን ክብሃል ይስመዎ'ዩ። መንግስቲ ፈትፊቱ ከሉ ነገር ከቕርብርልካ ኣይክእልን እዩ። ኣብ መወዳእታ መንግስቲ ተመራሪ፡ ተሓታቲ ከኸውን ኣይክእልን እዩ። ንስኻ ንገዛእ ርእሰኻ እንታይ ኣፍሪኻ? መብዛሕትኡ ናይ ሓዋላ መሻርፍ ገይሩ ክሕሸሽ ዝወፅል፡ ኣብ እንዳ ሻሂ ኮፍ ኣሉ ቀንፈዘው

ክብል ዝወፀል እንታይ ይሰርሕ? . . . እዚ ብኸን ወይ ዝባኸነ ዓቕሚ እዩ።

እቲ ንጠፍ፡ ኣብ ሰራሕ ዘሎ ኣፍራይነቱ ብኸመይ ትልክዎ? እዚ ሕጂ ነተኣታትዎ ዘለና ስርዓት፡ ኣብ ኣካላት ናይ መንግስቲ፡ ኣብ ምጥባባራት፡ ኣብ ሰራዊት፡ ኣብ ማኸበራት፡ ኣብ ናይ ህግደፍ ኣካላት፡ ኣፍራይነት ናይቲ ሰብ ይኸን እቲ ንሱ ዝሰርሓሉ ዘሎ ኣሃዳን ስርዓትን ክምዘን ክኸእል ኣለዎ። ኣብ መወዳእታ ዝተኣታተው ፖሊሲታት እንተለው ኸኣ ነቲ ኣፍራይነት ዘሓይል ክኸውን ምእንቲ እዚ ንርእዮ ዘለና ባህሊ ክንፍወፅ ቀዳሚ ሓላፍነትና ምዃኑ ምዘኸኸር ዘድሊ እመስለኒ።

ሕቶ፡- ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት፡ ክኣለዊ ዓቕሚ-ሰብ ንምፍራይ ዝተገብረ ወጻኢታት ካብቶም ቀንዲ እዩ ነይሩ። ብኣኡ ማጠን ከኣ በብዓመቱ ብዘተፈላለዩ ሞያ ኣሸሓት መንእሰያት ሰልጠኛም ኣብ ዓወድታት ሰራሕ ይዋፈሩ ኣለው። ብኣድመጻነት ንሃገርም ክገልግሉ ምእንቲ ፖሊሲና ብመጠን ብዘሓም ከመይ ዝሕዞ ኣሎ? ብካልእ መዳይ ከኣ፡ ካብዚ ሃገር ክኣለዊ ዓቕሚ ዘቐቐካ ንምወጻእ ዝግበር ሸርሒ - ብኸመይ ኢና ክንከላኸሎ እንኸእል?

ኣብዘን ዝሓለፉ ክልተ ሰለስተ ዓመታት ክዛረብ። ካብ ነዊሕ ዘስተብሃልናሉ ግን ከኣ ከነተግብሮ ዘይከኣልና ዝነበርና 'ም ኣብዚ ዝሓለፈ ክልተ ዓመታት ኣተግበርናዮ እንብሎ። ብቐንዱ ናብ መንእሰያት ዘተኮረ ኣሎ። ዓመት ዓመት ልዕሊ ዓሰርተ ሓመታት ሸሕ ዝኸኑ ናብ ኮለጃት ምእንቲ ክኣትው፡ ናይ 2ይ ደረጃ መልቀቂ ፈተና ዝወስዱ መንእሰያት ኣለው ንኣብነት። ኣብ መወዳእታ ካብዚኣቶም እቶም 15

ሜታዊት ወይ 20 ሜታዊት ጥራይ እየምናብ ኮለጃት ዝኣትወን ናብ ናይ ዲግሪን ዲፕሎማን ፕሮግራማት ዝኸዱን። እቲ ኣብ ዲግሪን ዲፕሎማን ዘይኣቱ ዓቕሚ ድማ ንእሽቶ ኣይኮነን። ዓሰርተ ክልተ ሽሕ፣ ዓሰርተ ሰለስተ ሽሕ፣ ወሓድ እንተተባህለ ከኣ ኣብ ዓመት ዓሰርተ ሽሕ ዓቕሚ ናይ መንእሰያት ኣሎ። እዚ፣ ዓሰርተ ክልተ ዓመት ተጓዲዙ፣ ኣኸልዎ ኣብቲዎ፣ ኣብ ኮለጅ ኣብ ናይ ዲፕሎማን ዲግሪን ፕሮግራም ክኣቱ ኣይክኣለን። ባኸኑ ይትረፍ ኣልካ ሰቕ ዝበሃል ኣይኮነን። ባዶ ብኸነት ዝበሃል ጭሖ ኣልዒልና ክንሰርሕ ክንክእል ኣለና። ነዚ ክንፍወሰ ምእንቲ ናይ ማሞኒ መደባት ኣተኣታቲና። እቲ ናይ ማሞኒ መደብ እንታይ እዩ? ናይ ሰርትፊኬት ዝበሃል መደብ ክተኣታቶ ክኸእል ኣለዎ። እቲ መንእሰይ ብደረጃ ዲፕሎማን ዲግሪን ክምረቕ ወይ ክሰልጥን እንተዘይከኣለ ናይ ሰርትፊኬት ፕሮግራማት'ውን ክተኣታተዎሉ ኣለዎ። ዕድሉ ክኸለፍ የብሉን። 12 ዓመት ከይዳ፣ የለን፣ ኣይሰለጠን፣ ኣይቀንዖን፣ ባኸኑ'ዩ፣ ተደርብዩ'ዩ ዝበሃል ነገር ኣብ ኣእምሮ ዝኸኔ ሰብ ክመጽእ የብሉን። እንታይ'ዩ እቲ ፍወሳ? እዞም መንእሰያት እዚኣቶም ናይ ትምህርቲ ጎደንኦም ናይ ፍልጠት ጎደንኦም እናወሰኹዎን እናመካየ ሽዎን ክኸዱ ይኸእሉ እዮም - ዝኸልከሎም ነገር የለን። ብዘተፈላለዩ ምክንያታትን ኣጋጣሚታትን ኣይሰለጠምን ክኸውን ይኸእል። ግና ክቕጽልሉ ዝኸእሉ ጎደና ክኸፈተሎም ክኸእል ኣለዎ ተባሂሉ ናይ ማሞኒ መደብ ተኣታቲዩ። እቲ ናይ ማሞኒ መደብ ነቲ ዝድለ ዕላማታት'ውን ኣይወቕዐን። ብሰርትፊኬት ተመሪቕኖም ተባሂሉ፣ እቲ ዝምረጽ ዓወድታት ብስትራተጂ ሃገራዊ ምዕባለ ጸጋ ሰብ (NATIONAL HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT STRATEGY) ዝተባህለ ክሰርሓሉ እንተኸይኑ፣ ባዶ ብኸነት ከነረጋግጽ እንተደኣ ኸይንና፡

ነዘም መንእሰያት እዚአቶም ንኸፍተሎም ናይ ሞያ፡ ናይ ስልጠና ዕድላት ንምእኔ ኣበርክቶአም ባይታን ሃዋሁዓን ክፍጠር ክኸኣል ኣለዎ። ማሞኸ ብዘተፈላለዩ መንገዳታት ዕወት ነይሩ ክበሃል ይከኣል። ግና ከፊላዊ ፍታሕ ጥራይ'ዩ ኣምጺኡ። ናይ ዓመት ኮርስ ጥራይ ሂብካ፡ ኣብ ሓዲ ሞያ ጥራይ ኣምረርካ ኣብ ስራሕ ኣእቲኻ እቲ ድኸመት ተፈዊሱ ማለት ድዩ? እቲ ሞያ'ኸ ናይ መወዳእታ ንሱ ጥራይ ድዩ? ኖእ ካብኡ ንላዕሊ ክምብል ክኸኣል ኣለዎ። እቲ ቐጽሪ ይበዝሕ ኣሎ። እቲ ዝወሃብ ዓይነት ሞያ ክመዛየሽ ክኸኣል ኣለዎ። ብወሕዶ ናብ ደረጃ ዲፕሎማ'ውን ክድይብ ክኸኣል ኣለዎ። ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ዓመት ኣብ ክንዲ ዓሰርተ ሸሕ ብሰርተፊኬት ተመሪቐም ዝበሃል፡ 10 ሸሕ ብዲፕሎማ ተመሪቐም ክበሃሉ ክኸኣሉ ኣለዎም። ፍልጠት ክቐስምሉ ዝኸኣሉ ናይ ትምህርቲ፡ ናይ ሞያ ስልጠና፡ ቮክሽናል መደባት ክተኣታቶ እንተኸይኑ ወርክሾፓት ክህሉ ኣለዎ፡ ላባራቶሪታት፡ ናይ ኮምፒዩተር ክፍልታት ክህልዉ ኣለዎም። ብቐዓት መምሃራን፡ ሲብተም ክህሉ ክኸኣል ኣለዎ። ብጀካ ብክልሰ ሓሳብ ብግብሪ ሞያ ዝቐስምሉ ዓወድታት ክህልዉ ክኸኣሉ ኣለዎም። እቲ ዓወድታት ከኣ ክሕረ ክኸኣል ኣለዎ። ኣብ ስርሓት ህንጻ ድዩ፡ ኣብ ሕርሻ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ሞያታት፡ ኣብ ናይ ሓጺን መጺን ቴክኖሎጂ፡ ኣብ ናይ ኤለትሪክ ኣገልግሎታት ዝኣቱ ድዩ፡ ዓወዲ ብዓወዲ እዚአን'የን እተን እዘም መንእሰያት እዚአቶም ክወፈሩለን ዝኸኣሉ፡ ኣብዚ ዓወድታት'ዚ ብሃገር ደረጃ ዘሎ ጠለብ ከምዚ'ዩ ዝመኸል ኣልና ናብኡ ከነምርሖም ክንክእል ኣለና። እንተላይ ናይ ቤት ጽሕፈት ስራሕ፡ ዝተፈላለዩ ናይ ሞያ ኣገልግሎታት ከተምህር ክትክእል ስለ ዘለካ ማሞኸ ናብ ዝሓሸ ደረጃ ክድይብ ክኸኣል ኣለዎ። እቲ መኸለጥያ'ውን ክወደድ ክኸኣል ኣለዎ። ካብ ዓመት ናብ 2 ዓመት ክሰጋገር ዝኸኣል፡ ብዓይነት

ናይቲ ዝሞሃብ ክልሰ ሓሳባዎን ግብራዎን ትምህርቲ ክመዛየሽ ክኸኣል ኣለዎ። ነዚ ዘድሊ መላላጥያታት ክህልወካ ክኸኣል ኣለዎ። መምህር ኮፍ ኣሉ ክዛረብን ከረድእን ጥራይ ዘይኮነ ብግብሪ ዝሰርሓሉ ላባራቶሪታትን ወርክሾፓትን ክህሉዎ ኣለዎ። ንዕኡ ዝበቓዕ ኣላዩ፡ ኣሰልጣኒ ክህሉ ክኸኣል ኣለዎ።

ዓመት ዓመት 10 ሽሕ ዝኣኸሉ መንእሰያት፡ ኣብ ናይ ስልጠና መደባት ኣእቲና፡ ብቑዕ ሞያ ከምዝቐሰሙ ይግበር ኣሎ። እንተኸኑ፡ በቲ ዝቐሰምዎ ሞያ ብግብሪ ተዋፊሮምን ሰሪሖምን ጽባሕ ንግሆ ሂወቶም ዝመርሖሉ ዕድላት ክኸሰተሉም ኣለዎ ናብ ዝበሃል ክንከይድ - ገና ሓደ ሓደ ክመልኡ ኣለዎም እንብሎም ነገራት ኣለዉ። ብግብሪ እንተደኣ መጻእና ግን፡ ለመሊ ተመሂሮም ወጺኦም ኣብ ማሸነፊ፡ ኣብ ዶዘራት፡ ኣብ ግሬደር፡ ኣብ ለጂር፡ ኣብ 'ዳም ትራክ'፡ ኣብ ማክሰራት፡ ኣብ ናይ እምሂ ትካላት፡ ኣብ ናይ ህንጻ ንዋት ትካላት ዝሰርሑ ዘለዉ መንእሰያትን ነዓታቶም ዝኣልዩ ዘለዉ ምክራት ሞያ ወያንን፡ ዳርጋ ኣብ መካላ ናይ ዘለና ጸጋታት ተዋፊሮም'ዮም ብዝገባእ ዝነጥፉ ዘለዉ። ንኣብነት፡ እዞም ለመሊ ዶዘራት ሓዘም ጽርግያ ዝሰርሑ ዘለዉ መንእሰያ፡ ከሉም ሜቲ ካብ ሜቲ ዕወታት'ዮም እኳ ተዘይበልና፡ ዝበዝሑ ካብኦቶም ግን ነቲ ስራሕ ሓዘም ኣለዉ ኣልና ክንዛረብ ንኸኣል ኢና። እቲ ብደሆን ናይቲ ስራሕ ዕብዮትን ንእሽቶይ ኣይኮነን። ክንዲ'ዞም ኣሰልጠንናዮም ዘለና ጥራይ ዘይኮነ፡ ክንዲ ዓሰርቲኦም'ወን ኣሰልጠንና፡ ነቲ ዘለና ጠለብ ወይ 'ደምንድ' ከነመልእ ኣይንኸኣልን ኢና። ስለዚ፡ ንዕኡ ከም ታርጌት ወሲድካ፡ ዓመት ዓመት 10 ሽሕ መንእሰያት ብቑዕ ሞያ ቀሲሞም፡ ካብቲ ዝበጽሖ ደረጃ ናብ ዲግሪን ልዕሊ ደግርን ዝኸይድ ሞያ'ወን ዘይቅጽልሉ ምክንያት የለን። ሕጂ፡

እቲ ጎደና ሓንሳብ ምስ ኣተወዎ፡ እናወሰኸን ዓመት ዓመት እናተመዛየሽን ይኸይድ። እቲ ንዕኡ ዘድልየካ ትካላት ኢንስቲትዩሽንስ እወን ክትሃንጽ ክትክእል ኣለካ። ልዕሊ ኣባይቲ፡ ህንጻታት፡ ዎርክሾፓት፡ ላባራቶሪታት፡ ኮምፕዩተራትን ካልእ መሳለጥያን ከምኡ ድማ መህሪንን ኣሰልጠንትን ክህልወኻ ክኸእሉ ኣለዎም። ንዕኡ ምስ ኣመለእና ባዶ ብኸነት ወቂዕናዮ ኣልና ክንዛረብ ንኸእል። ሕጂ ግን፡ ኣብ መገዲ ኢና ዘለና። ብትግሃትን ተገዳስነትን ብወፍሪ ደረጃ ይጽንሓለይ ዝተባህለ መደብ የለን። እቲ ዝደለናዮ ታርጌት ወይ ዕላማታት'ኳ ኣይወቓዕናን፡ ግን ዘሰክፍ ኣይኮነን። ጽቡቕ ወጽኢት ይረኣየሉ ኣሎ። ብእኡ ዓጊብካን ቀሲንካን ግን ረመፅ ኣልካ ምኻድ ክህሉ የብሉን።

ሕቶ፡- ክኣለዊ ዓቕሚ ናይዛ ሃገር ንምጽንቓቕ ብዙሕ ሽርሕታት ኣሎ። ንዕኡ ንምፍሻል ዝተታሕዘ መደባት ወይ ቅድሚ ሕጂ ዝተኸየደ መደባት እንታይ ኣሎ?

እዚ'ሞ እወጅ ከፍት'ዩ - ግን ካልእ ኣርእስቲ ስለዝኾነ፡ ምፍልባት ሕጂ ክምለሶ የድልየና ደዩ ኣየድልየናን ካልእ ሕቶ ክኸወን'ዩ። ምስ'ቲ ናይ ደገ ወይ ናይ ግዳም ፖሊቲካትና ተተሓሕዱ እወን ክምለሱ ይኸእል'ዩ። እንተኸኑ፡ ኣብ ወሽጢ'ዚ ዝሓለፈ 25 ዓመታት ንምስናፍናን ንምምብርካኸናን ዘይተገብረ የለን። እቲ ቀንዲ ታርጌትን እቲ እወጅ ከፍትን ግን፡ ዓቕሚ ሰብና ፋሕፋሕ ምባል'ዩ። ነዚ ግን መን'ዩ ኣዊጅዎ? ከመይ ኣቢሉም? እንታይ ወጥናት ኣወጸኡም? ከመይ ጌሮም ሰሪሖም? እናበልና እወን ክንዛረብ ንኸእል ኢና። ንኣብነት፡ ኣብዚ መወዳእታ እዋን እንተርኢናዮ፡ ኣብዚ ከባቢ ዘሎ ምባላታት፡

አብ'ዚ ከባቢ ዝተኸተልዎ ፖሊስታትን ጥፍሽናኡን ናብ ህልኽ'ዩ
አምራሖ። ኤርትራ ዓቕሚ ሰባ ክዝቆቕ ክኸእል አለዎ። አባማ ክእወጅ
ይኸእል፤ ዶናልድ'ወን ክዛረብ ይኸእል፤ ግን እንታይ'ዩ እቲ ክሳብ
ክንዲ'ዚ ሸቐልቀል እንድሕር አልካ፡ ብዙሕ ረጅሖታት አሎ። አብ
መዳእታ ግን ንምድኻምና እዩ። እገዳ ነቲ ዝበሃል ጥራይ አይኮነን።
አጽዋር ከይንገዝእን ወተሃደራዊ ዓቕምና ከይነሓይልን ከምኡ'ወን
መሬትና ሓራ ከይንገብር ጥራይ'ወን አይኮነን። ስለዚ፡ አብ ቀጻሊ
ኮለል ናይ ዶባት ግጭት ምእታወና ትም አልካ ዝመጸ ነገር አይኮነን።
መሳርዕና ንምዘራግ ዘይፍተን ነገር የለን። ነዚ ግን አብዛ ናይ
መዳእታ ነጥቢ ዝመጸት፡ መንእሰይ ክጽንቀቕ ክኸእል አለዎ።
ብዙተፈላለዩ መዳዲ መንእሰይ አብ ኤርትራ ኮፍ ክብል የብሉን። እዚ
ከኣ፡ አብ ደገ ገነት ከም ዘሎ እናአምሰልካ፡ መንእሰይ ንኢትዮጵያ
ተስግር፤ ናብተን አብ መዳዲ ዝርከባ ዝተዋደዳ ትካላት ወያነ እናኸዱ
መላለጥያ ከም ዝወሃቦም ይግበር ማለት'ዩ። ካብኡ ከኣ፡ መዳዲ
ይጸርጉልካ'ሞ፡ ንዶብ ሰዳን ትኣቱ፤ ካብ ዶብ ሰዳን ንዶብ ሊብያ
ትኸይድ፤ ካብ ዶብ ሊብያ ላምፕዳሳ ትኸይድ፤ ካብኡ ዓዲ ጥልያን
ትኣቱ፤ ካብኡ ደማ እንተሰሊጠክ ናብ ሸወደን ወይ'ወን ናብ አመራካን
ካናዳን ትኸይድ። እዚ ኸሉ ግን ስለምንታይ'ዩ ብኸምኡ ምክንያት
ዝኸይድ ዘሎ? እንድሕር አልና፡ እዚ ገዚፍ አርእስቲ'ዩ። እቲ
ዘገርም፡ አብ'ዚ ቀረባ እዋን ማለት፡ አብ 2016፡ ኤወሮጳዊ ሕብረት
ንመንግስቲ ወያነ 500 ሚሊዮን ዩሮ ሸኒኑሉ ወይ ወሲንሉ። እዚ ኸሉ
ንምንታይ'ዩ እንተደኣ ተባሂሉ፡ ነቶም ካብ ኤርትራ ዝሃድሙ መንእሰያት
'ጅብ ክሪኤሽን' - ሞያ ንኸፈጥረሎም፡ አብ ኢትዮጵያ ንኸስርሖም
ተባሂሉ'ዩ። ዋእ! ኤወሮጳዊ ሕብረት ግን ብኸመይ መዳዲ'ዩ 500

ሚሉን ዩሮ ንስርዓት ወያነ ሂቡስ፡ ካብ ኤርትራ ስራሕ ንዝሰኣኑን ንዝተጨቑን መንእሰያት ኣብኡ ተቐቢሉ ከስርሐም ይኸእል'ዩ ኣሉ ዝሓሰብ? እዚ፡ ብዘይካ ናይ ኤርትራ ጸጋን ናይ ሰብን ምስቲታን ካልእ ዝኾነ ዕላማ የብሉን። እዚ ዝተገብረ 'ኣይድያል' ዝኾነ ነገር'ዩ። ኣብ ጽቡቕ ከነታትን ኣብ ጽቡቕ ዝምድናታትን ኣለና'ሞ፡ ኤርትራዊ ናብ ዝኾነ ቦታ ከይዱ ማለት፡ ናብ ኤወሮጳ ከይዱ ስራሕ ክረክብ፡ ናብ ካናዳን ኣሜሪካን ከይዱ ስራሕ ክረክብ፡ ናብ ሜክላይ ምብራቕን ኣፍሪቃን ከይዱ ስራሕ ክረክብ ይኸእል'ዩ እናበልካ ጸገም ከምዘየለ እናኣምኅልካ ምእንቲ ክትዛረብ ዝግበር ዘሎ'ዩ። ከመይ ጌርካ ግን ከምዚ ዓይነት ነገር ትገብር? እንድሕር ደኣ ንኤርትራውያን መንእሰያት ስራሕ ክፈጥሩሎም ደልዮም፡ ኣብ ኤርትራ ዘይፈጥሩሎም? ብወገንና፡ እዚ ካብኸም ኣይንደልዮን፡ ስራሕ ፍጡልና'ውን ኣይንብለኩምን ኢና ንብሎም። ካብ ኮነ ግን፡ ክሳብ ክንድዚ ዝኣክል ገንዘብ ስለምንታይ ተባሂሉ? ክሕተት ግበእ እዩ።

ካልእ፡ ኣብ ዶብ ሱዳን ማለት - ኣብ ምብራቓዊ ደባት ንዘሎ ናይ ኤርትራውያን መንእሰያት መቐበሊ መንስከራት ተባሂሉ፡ ኣብዚ ቀረባ እዋን 170 ሚሉን ዩሮ ተወሲኑ። ናታቶም ኣካላት ኣብኡ ምእንቲ ክስርሓ፡ ናይ ዝተፍላለያ ሃገራት ኤወሮጳ መንግስታት ወከልቲ - ድኳናት ከፊተን ኣብኡ መንእሰያት ይቐበላ ኣለዋ። እዚ ኩሉ ዋላ እንተገበሩ ግን፡ ንዓና ከሰንፉና እዮም ኣልካ ፍጹም ዘይሕሰብ ነገር'ዩ። ንዓታቶም ከም ዝመኸሎም፡ ኤርትራ ንእትበሃል ሃገር ከተሰንፉን ከተደክማን እንተደኣ ኮይንካ፡ ቀዳሚ፡ ህዝባ ከተጥቅዕ ክትክእል ኣለካ፤ ህዝባ ክትበታትን ክትክእል ኣለካ፤ ጸጋታታ ክትዘቁቕ ክትክእል ኣለካ. . . ዝብል ዝንቡዕ መረዳእታ ኣለዎም። እዚ፡

ምናልባት ምስ 'ቲ ኣብ ኤወሮጳን ኣመሪካን ማለት፡ ኣብ ምህራብ ዘሎ ገዢ ቅጠብዊ ቅልውላዎትን ጸገማትን ናይተን ሃገራት ሓዲ ብሓዲ እንተደኣ ርኢኹ፡ ነዚ ብስደት ክሸፍናኦ ዝደልዩ ዘለዎ ናታተን ጸገማት፡ ናታተን ቁጠብዊ ብድህነታት ገለ ካብኡ ክኸውን ይኸእል'ዩ። ብፍላይ ኣብዚ ከባቢ ዝተገብረን ዝግበር ዘሎን ኣተኮሮ፡ ካብኡ ናብኡ ከኣ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ፡ ናይ'ዚ 25 ዓመታት ገዢ ዛንታ'ዩ - ብዙሕ ማእኸቲ ክጸሓፊ'ውን ዝኸእል'ዩ። እዚ ኩሉ ወዲት ከመይ ጌርካ'ዩ ዝወደብ - ናቱ ፊልምታት ኣለዎ። እዚ ብሞገደል 'ሃለው' ጀመርካ፡ ንስድራቤት ኣህወቲትካ፡ ኣንስቲ ኣብ ገዛ ህጻናት ከምዘነፍጹ ንኸገብራ፡ ከምኡ'ውን ናይ መሃደሚ መሳለጥያ - ንመሳገሪ ዶብን ካልእን ዝኸውን ንኸዋደድ፡ ካብ ዶብ ምስ ሰገርካ'ውን ክሳብ ኣብ ቀላይ ጥሓልካ ትመውት ዝኸይድ ነገር፡ ሃንደበት ወይ ፍኑው ነገር ኣይኮነን - ወዳብ'ዩ። ዓባይቲ ናይ ኤወሮጳን ኣመሪካን ትካላት ስለያ ዘለዎኦን ዝወደባኦን ገዢ ማል ሰለዎናሉ ዝሰርሓሉ ዘለዎ እዩ። ንሕናኸ እንታይ ንገብር? ከመይ ጌርና ንምክቶ? እንተደኣ ኣልና፡ እዚ ካልእ ኣርእስቲ'ዩ። ግን፡ ብኸምኡን ወዲ ኸምኡን ገይሩ ነዛ ሃገር ከሰንፍ'ዩ ኣሉ ዝሓሰብ እንተደኣ ኣሎ ከይኮ፡ ብወንይ የዋህ'ዩ ጥራይ'ዩ ክብል ዝኸእል። እዚ ማለት ግን፡ ኣስተናዒቕናዮን ኣይንግደሰሉን ኢና ማለት ዘይኮነስ፡ ስለምንታይ'ዩ እዚ ኮይኑ ዘሎ? ከመይ'ዩ ኮይኑ ዘሎ? ከመይ ገይርናኸ ንምክቶ? ክንሰርሓሉ ኢና። ኣደታቶም ከኒና መደቀሲ ገይረን ዶብ ኣስጊረን ንኤወሮጳ ዝሸጥኦም ህጻናት ቁልዑ ኣለዉ። ኣብ ኤወሮጳ፡ ፋሕ ፋሕ ኣሎም ጠፊኦም ዘለዉ ህጻናት ብኣሸሓት ዝቐጸሩ'ዮም። እቲ፡ ኣላዩን ናባዩን ዘይብሉም ጠፊኦም ተባሂሉ ዝወረ ወረኸ ብኸመይ መሃዲ ክንርድኦ ንኸእል? ከምዚ

ዝኣመሳለ ሰብኣውነትከ ኣሎ ደዩ? ንሃገራት ፋሕ ፋሕ ኣበልካ፡ ነንሕድሕዶም ኣናቐትካ፡ ጸጋታቶም ዘቐቐካ፡ ኣብ ዓቢይን ንእሽቶን ንሕሰያ ዘይብሉ በደል ምፍጻም ንምንታይ? - ኣነ፡ ነዚ ጥፍሽና ጥራይ'የ ዝብሎ። ንሕና፡ ምናልባት ግዳይ ናይ ከምዚ ዝኣመሳለ ሕመም ኣእምሮ ኮይንና ክንብል ንኽእል ኢና። ከምዚ ኣቐዲመ ዝጠቐስክዎ ግን፡ እዚ ከሉ ኣየሰንፈናን፡ ከሰንፈና'ውን ኣይኮነን። ብሕጂ'ውን ኣይነስተናዕቐን፡ ዕዮ ገዛና ካብ ምግባር ከኣ ዓዲ ኣይክንወዕልን ኢና። ናይ 25 ዓመታት ገምጋም እንድሕር ጌርና፡ ብይን ጥራይ ዘይኮነ፡ ንምህናፍና ዘይተፈተነ ነገር ኣሎ ኣልካ ክትዛረብ ኣይትኽእልን ኢኻ። እዚ ሕጂ፡ እቲ ንሳቶም 'ሶፍት ስፖት' ዝብልዎ'ዩ ማለት፡ እቲ ዝቐለለ። ንኣብነት፡ ናይ ፈረንሳ ፕረዚደንት፡ ኤርትራ ድሕሪ ቐሩብ ግዜ ህዝባ ክጸንት'ዩ ኣሉ ተዛሪቡ። ዋእ! ኣበይ ኢኻ ከይደካ? እዚ ከሉ ሰብ ክጸንቀቐ'ዩ ኣልካ ትዛረብ ዘለኻስ እንታይ ማለትካ እዩ? ካበይ ኢኻ ኣምጺእካዮ? መን ከምኡ ኣሉካ? መጺእካኸ ትፈልጥዶ ወይ ናትካ ሰባት ልኢኸካ ትፈልጥዶ? እንተ ኣልካዮ - የለን። መራሕቲ ጀርመን ናብ ኣዲስ ኣበባ ከይዳ ዝሰርሓቶ ሰራሕቲ ካልእ'ውን ኣብ ሱዳን፡ ኣብ ግብጺ. . . ከይዶም ዝሰርሕዎ ዘለዉ ኣሎ። ዋእ! እንታይ ስለዘጨቐክም ኢኸም ከምኡ ትገብሩ ዘለኸም እንድሕር ኣልካዮም፡ ብወገነይ ናይ ኣእምሮ ሰንክልና ዘምጽኦ ዘሎ ጸገም'ዩ ጥራይ'የ ዝብሎ። ነዚ ሃገር ከኣ ኣይፈልጥዎን እዮም፤ ንኸፈልጥዎ ከኣ ግዜ ክወስደሉም'ዩ። ከይፈልጥዎ ከለዉ እውን መንግስታዊም በለዎም ክኸዱ እዮም ኣልና ክንዛረብ ብዙሕ ኣየሰክፈናን'ዩ። እቲ ዋና ነገር ግን፡ እንታይ'ዩ እንተደኣ ኣልና - ብወገነይ 'ሂስተሪያ' (hysteria) ወይ ዕብዳን እዩ ዝብሎ። ክሳብ ከምዚ ዝኣመሳለ

ወጥናት አወጸእካ ንሓንቲ ንእሽቶ ሃገር ከትበታትን፡ ከተዳኸም፡ ዓቕምታታ ከትዘቆ ምፍታንሲ - 'ኢንሳኒቲ' (insanity) - ናይ አእምሮ ስንክልና'ዩ፤ ካልእ ትርጉም አለዎ አልካ ከትዛረብ አይትኸእልን ኢኻ። እቲ አብኡ ዝኸይድ ዘሎ ግዳይ፡ ብዘተፈላለዩ ምክንያታት ነናቱ መግለጺታት ክህልዎ ይኸእል'ዩ። "አብኡ ጨካኝ ስርዓት ስለዘሎ፡ ካብ ጭቆና ሃይምና ኢና መጸእና፤ ናይ ቁጠብ ዕድላት ስለዘየለ ኢና መጸእና" ኢሉ ንዘመኸኒ - ንኸልእካ በሎ፡ ደሓን ሰማዕናካ አለና ጥራይ ኢኻ ትብሎ። ከምቲ ዝበልከዎ ግን፡ እቲ ዋና ነገር ንሕና ዝግበአናን ዘድልየናን ዕዮ እናገበርና ከንኮይድ ጸኒሕና አለና፤ አብዚ ሕጂ ዘለናዮ ደረጃ ከአ፡ ብዙሕ ዘሰክፍ ጉዳይ'ወን አይኮነን።

ዲሲፕሊንን ስርዓተ-ምሕደራን አብ አፍራይነት ዘለዎ አበርክቶ ቀለል አይኮነን። ምናልባት አብ'ዚ፡ ብዙሕ እንጃሃረሉ ዓቕምታት አለና አልና ከንዛረብ ንኸእል ንኸወን። ዘሰንብድ ወይ ዘሻቕል ተርእዮ ግን - አብ ብዙሕ ከባቢታት ከተአታቶ ዝጸንሐ ባህሊ ሸለልትነት፡ ባህሊ ናይ ዘይአፍራይነት ክፍወስ ዘለዎ ዓቢ ጸገም አሎ። ካብኡ ናብኡ አብቲ መንእሰይ። ፖሊሲታትና አፍራይነት ዘሓይሉ ክኾኑ ምእንቲ እምበኣር፡ ነዚ ባህሊ'ዚ ክንፍወሶ ቀዳማይ ሓላፍነትና እዩ።

አብ ወሽጢ'ዚ ዝሓለፈ 25 ዓመታት፡ ንምስናፍናን ንምምብርካኽናን ዘይተገብረ ነገር የለን። እቲ ቀንዲን እወጅን ከፍት ግን፡ ዓቕሚ ሰብና ንምዘቋቐዓ ፋሕፋሕ ንምግልን'ዩ።

ከሉ'ዚ ግን አየሰነፈናን፡ ከሰንፈና'ውን አይኮነን። ግዳ አይነስተናዕቆን - ዕዮ ገዛና ካብ ምስራሕ ዓዲ አይክንወዕልን ኢና።

ሕቶ፡- ክቡር ፕረዚደንት፡ ምስቲ ንመባብሮ መሊሱ ዘካብዶ ዘሎ ጉዳይ ምንሃር ክራይ አባይቲ፡ ኣብ 2017 ይኸን ኣብ መጻኢ ጃጃጥ ፍታሕት ዘምጽእ መደባት እንተሎ ተወሳኺ መባርሂ እንተ ትህበና?

ናይ አባይቲ ሽግር፡ ኣብ መባብሮ ዝፈጥሮ ዘሎ ጽዕነት፡ ኣብ ሰባት ዝፈጥሮ ዘሎ ጸቕጤ ናይ ብሓቂ ቀለል አይኮነን። እዚ መስረታዊ ሽግር እዩ። ንድሕሪት ተመሊሶ ክዛረብ አይደልን እዩ - እምበር ነዚ ብዘምልከት ብዛዕባ ዓበይቲ ጉዳያት ክዝረብ ይከአል'ዩ። ካብ ማዳ እትው ምስ በልና ኣትሐዝና፡ ብዙሕ ሰብ ክሕዘልና ዝኸለሉ - ብወጥን ዝተሰርሐ፡ ከሉ መሳለጥያታት ዝተማእከሎም ከም ናይ ኮርያ፡ ናይ ሰምባል፡ መስመር ሽቓቓት፡ ማይ፡ መቐተዊን መወጽኢን ጽርግያታት ዘለዎም፡ ምሉእ መጽናዕቲ ዝተገብረሎም ገፋሕቲ ናይ አባይቲ ፕሮጀክትታት ተተግቢሮም ኣልና ክንዛረብ ንኸእል ኢና። ኣብ ባጽዕ እውን ከምኡ ተፈቲኑ። በቲ ናህሪ፡ ናይ ምስራሕ ዓቕምና እናኣዕበና፡ ከም ስማዒቶ፡ ተንዲኖን ካልኣት ዝተፈላለዩ ናይ ህንጻ ንዋት ኣመለእና፡ ናትና ዓቕሚ ምእንቲ ከነዕቢ ዝተገብረ ፈተነታት እውን ኣሎ። ከም ናይ መሳ ዓሊ ኣብ ከባቢ ባጽዕ፡ ኣብ ማይ-ሐጻ ዝተፈተነ ፕሮጀክትታት ክሳብ ለሚ ኣይተወድእን። ናብ ዝሓሸ ቴክኖሎጂ ተሰጋጊርና ክንፍትን ተባሂሎ፡ ናይ 'ፕሪ-ካስት' መደብ እውን ተኣታትዩ። እዚ ኣብ ፈቐዶ ከባቢታት ኣስመራ ኣብ ፍርቂ ጠጠው ኣሉ ዘሎ ናይ አባይቲ ፕሮጀክትታት እዩ። እቲ ዝኸበደ ናይ አባይቲ ሽግር ኣብ ኣስመራ ዘሎ

እዩ። ንሱ ንገዛእ ርእሱ ጽልዎታት አለዎ። ካብ'ተን ኣብ'ዚ ስራሕ ዝተዋፈራ ኣርባዕተ ኩባንያታት፡ ኣብ ካልኣት ዝተፈላለዩ ከባቢታት ሐዘናኦ ዝነበራ ፕሮጀክት ኣቋሪጸን፡ ከም ብሓድሽ ተወዳዲበን ኣትየን ኣለዎ። ኣብ ምቕላል ናይ'ዚ ሽግር ንኸነጥፋ፡ እዘን ኣርባዕተ ኩባንያታት እዚአተን፡ ነቲ ናይ ሜ-ሐጻ ፕሮጀክት ወዳኦን ናብ'ዚ ኣብ ነንበይኖም ከባቢታት ተዳልዮ ዘሎ ናይ 'ፕሪ-ካስት' ፕሮጀክት ኣትየን ኣለዎ።

ኣብ 2016 ከም'ቲ ዝተለሙ ኣይገስገሳን። ብዙሕ ብድሆታት ስለ ዘጋጠም እቲ ስራሕ ኣይሰለጠን። ካብ ፕሪ 2017 ጀሚን፡ ነዚ ናይ 'ፕሪ-ካስት፡ ዕምሳኤ ቀልጠፊን ክወድኦ ከም ሚብ ተታሐዙ ይሰርሓሉ ኣለዎ። ከንደይ ዝኣክል ካብቲ ሽግር ከፋኸሰ ይኸእል እንተ ኣልካ ኣዘዩ ንእሽተይ ፕሪይ እዩ ከፋኸሰ ዝኸእል። እቲ ናይ ኣስሚን ከባቢኦን ዝዓበዩ ጸገም ናይ ትሕተ-ቕርጺ ሽግር እዩ። ናይ ሸቓቕ፡ ናይ ዝናብ፡ ወሓይዝ ዝመሓለፈሉ መስመር ከምቲ ዝድለ ኣይመበለን። እቲ ጸቕጤ ኣብ ወሽጢ'ቲ ኣቕዲሙ ዝጸንሐ መስመራት እዩ። መስመራት ሜ፡ በቲ ናይ ቀደም እዩ ዝኸይድ ዘሎ። ሻምቦቆታት ሜ ብምሉኡ፡ ዝመረተ፡ ዝተዓብሰን ዘይሰርሕን እዩ። ናይ ኤለትሪክ መስመራት፡ ምስ'ቲ ዘሎ ጠለብ ከም ብሓድሽ ንኸተኣታዩ፡ ቅድም ምስ ነፍሲ-ወከፍ ናይ ኣባይቲ/ህንጻ ሚብ፡ መሰረታዊ ትሕተ-ቕርጺ ናይ ምሃእ ስራሕ ክወዳእ ኣለዎ። እዚ ኣብ ወሽጢ እታ እንፈልግ ኣስሚ መላት እዩ። እዚ ብጀካ'ቲ ጸግዒ-ጸግዒ ዘሎ መሰረተኛ ዘይተመለከሉ ገዛወቲ ዘይከፋስ ሻወላት ክበሃል ዝከኣል መላት'ዩ። ኣብ ከባቢ ኣስሚ ኣብ ዘለዎ ዓድታት ወይ ኣብ ወሽጢ 10 ኪሎ-ሜተር ርሕቕት፡ ኣብ ከፋት ቦታታት ዝወጽኦ ወጥናት ኣሎ። እዚአተን ከም ላቕባ ናይ ከተማ ኣስሚ

ከደነን ከምብብላ ዘለወን - ብርእሰን ማለት'ዩ። ቅድም ቀዳድም እቲ ማስተር ፕላን ወጺኡ። ንዕኡ ዘድሊ ናይ ሽቓቓት መተሓላለፊ መርበብ። ናይ ማይ ሻምቦቆታት። ናይ ኤሌክትሪክን ካልእ ኣገልግሎታትን ከምኡ'ወን ናይ ጽርግያታት መላላጥያ ዘለዎ ተነዲፉ ዝተታሕዘ እዩ። እዚ ግን ባህጊ ወይ ድልየት'ዩ ከንብሎ ንኸእል - ምክንያቱ ኣብ መወዳእታ ኣብ ናይ ምትግባር ዓቕምና እዩ ዝወድቕ። ናይ ምትግባር ዓቕምና እንታይ ይመስል? ከሳብ ከንደይ ኣባይቲ ከንሰርሕ ንኸእል? ዝብል ሕቶ ኣሎ።

እዚ ኣብ ዝሓለፈ ክልተ ሰለስተ ዓመታት ዝተራእዮ፡ 'ባዕለይ ገዛ ክሰርሕ እየ' ምባል፡ ባዕልኻ ገዛ ክትሰርሕ እንተ ኹንካ ኣብ ምዃቓቓዕ ኢኻ እትኣቱ። ንነብስኻ ክጥዕመካ ጥራይ፡ ንዋት ካብ ሓደን-ሓደን ኣኻኸብካ፡ ኣብ ዘይተወጠነ ቦታ ገዛ ኮፍ ተብል። ናይ ሽቓቓትን ማይን መስመር በየን ክኸይድ እዩ? ጽርግያታት በየን ክሓልፍ እዩ" ግን ወጥን የብሉን። ስለ'ዚ ዳርጋ ናብ ሻወላት እዩ ተቐይሩ። ብኡ መጠን፡ እዚ ኣካይዳ ናብ ዘይንኸእሎ ሽግር ክድርብዩና ስለ ዝኸኑ፡ ደው ይበል ተባሂሉ ዝተወሰደ ስጉምታት ኣሎ። ኣብ 2017 ግን፡ ቅድም እዚ ናይ 'ፕሪ-ካስት' ዝበሃል ይወዳእ። ዓቕምና ከኣ ምስኡ ንምዃኖ። ኣነ ጥበራ እየ ዝብሎ - ንተስፋ ወይ ንጥበራ ዘይከፋ፡ ከም'ቲ ዝረኣየኒ ከም'ዚን ከም'ቲን ክንገብር ኢና ኣልካ ክትዛረብ ትኸእል ኢኻ። እቲ ትገብሮ ግን ኣረጋጊጽካ ፈሊጥካ ክትዛረብሉ ክትክእል ኣለካ። ኣብ 2017 ክንገብሮ ኣለና እንብሎ። ኣብ ናይ ህንጻ ስራሕት ዝዋፈር ዓቕሚ ከነዕቢ፡ ናይ መንእሰያት ስልጠና፡ ዘድልዩና ማሽነሪን ካልእ መሳርሒታትን ከነማእእ፡ ናይ ሓጻ፡ ጆያ፡ ስሜቶ፡ ሓዲነ-ሙዲን ብምድላው ንናሕሲ፡ ንመጻጺ መሳኸቲ፡ ንመሳሚት

ኤሌክትሪክ ዘድሊ ማተርያል፡ ዘድሊ ነገራት ምስ ኣዳለና፡ ናይ ምትግባር ኣቕምና እዚን ከም'ዚ እዩ ዝመስል ኣልካ ክትዛረበሉ ትኽእል። እዚ ግን ተስፋ ምህብ ስለ ዝመስለኒ፡ ሕጂ ክዛረበሉ ኣይደልን እዩ። እቲ ባህሪ ዘንቀሎ መደባት ግን ወጺኡ ኣሎ። ምስ ተጀመረ 'ም ሰብ ብዓይኑ ምስ ረኣዮ ክትዛረብ ይሓይሽ። ዋላ ጽቡቕ ድልዮት ይሃልኻ፡ ዓቕምኻ'ውን ኣዳልዎ፡ እናተጠራጠርካ ክትዛረበሉ ክኹብድ ስለ ዝኽእል፡ ቅድም ቀዳድም፡ ነቲ ናይ 'ቶም ኣዝዮም ወጺዓት ብፍላይ ብዘይበቅዕ ደምዘ ኣብ ናይ መንግስቲ ስራሕ ዘለዉ፡ መንበሪ ኣባይቲ ዘይብሉም፡ ምስ ዘሎ ናህሪ ዋጋታትን ምቕቓዕን ተጻቢም ኣብ ክራይ ዘለዉ ሰባት መሰረታዊ ጸገማት ንምቅላል፡ ብኸፊል ከመይ ገይርካ ክትፈትሖ ይከኣል ክትዛረብ ትኽእል። ብግራ እቲ ሽግር ክፍታሕ ግን ትሕተ-ቕርጺ ቀዳምነት ናይ ቀዳምነታት እዩ። ኣብ ወሽጢ ኣስመራ ጥራይ ዘይከፍ፡ ኣብ'ተን ካልኣት ከተማታትን ሓወሲ ከተማታትን'ውን ተመሳሳሊ ናይ ህንጻ ኣባይቲ ፕሮጀክትታት ብሰፊሑ ክተኣታቶ ክኽእል ኣለዎ። ተበረሱ ናህሩ ምስ ተራእዮ ሽዑ ክትዛረብ ትኽእል። ሽዑ ኢኻ 'በዚ ዓመት ክንድ'ዚ ክንሰርሕ ኢና፣ ናይ ክንድ'ዚ ስድራ-ቤት ናይ ኣባይቲ ሽግር ከነቃልል ኢና፣ ዝመጽእ ዘሎ ዓመት ከም'ዚ ክንገብር ኢና' እናበልካ ክትዛረብ እትኽእል። ከይኑ ግን 2017 ንዓና ንገዛእ-ርእሱ ናይ ፈተነ ዓመት እዩ።

ሕቶ:- ኣብ ፖለቲካዊ መዳይ ክንሰግር ክበር ፕረዚደንት፡ ሓደ ካብ ዓባይቲ መደባት ናይ 2017፡ ምክያል ህዝባዊ ግንባር ምኃኑ ክግለጽ ጸኒሑ እዩ። ወዳበ መንእሰያት ንምክያልክ መደባት ኣሎ'ዶ? ዓመዊ ከም

ዝገለጽካዮ፡ ብዛዕባ ምዳዳ ጅባም ኣብ መስርሕ ክለሳ ኣሎ፡ ስለ 'ዚ ካብ'ዞም ጉዳያት እዚአቶም ጭብጣት - ናይ ሓጺ ግዜ መደባት ኣየኖት እዮም?

ኣተሓሕዝና ኣብ'ቲ ጉዳይ ብግብእ ክንርደኦ ክንክእል ኣለና። ኣነ ጅባም ኣይብሎን እዩ። ስርዓተ-መንግስቲ እዩ ዝብሎ። ስርዓተ-መንግስቲ ከኣ 'መን' (መንገዲ) እዩ። ነቶም ክትወቕዮም እትደሊ ዕላማታት ናይ'ታ ሃገር ክትወቕዮሎም ዘኽእሉኻ። ንዓኡ ዘድልዮካ ኣወዳደባ ክትሰርሕ ኣገዳሲን መሰረታዊን እዩ። ኣብዚ ሕጂ ዘለናዮ፡ 25 ዓመታት "ካበይ? ኣበይ? ናበይ?" ኣለና፡ ዝበሃል ብዕምቕት ተጻኒዑ ሓደ መደብ ክወጽእ ክኽእል ኣለዎ። 25 ዓመታት ንኹሉ ፖለቲካዊ መስርሕ፡ ፖለቲካዊ ምዕባለ፡ ናይ'ዛ ሃገር ዘሪጎም ኣይብልን እዩ። ማለያ ዘይብሉ ዕንቅፋታት፡ ቀጻሊ ተጻብኡታት፡ ንህላወ ናይ'ታ ሃገር ይኸን ቀጻልነት ዕብዮታ ዝፈታተኑ ተመኩሮታት ሓሊፍና ኣለና። ስለ 'ዚ እቲ ካበይ ንብሎ ሓደ ብሓደ ገምጋም ንገብረሎ። ኣብ ወሽጢ'ዚ ዝሓለፈ ናይ 25 ዓመታት ተመኩሮና፡ እንታይ ፈተነታት ኣካይደና? ዝተዓወትናሉን ዘጋጥመና ዕንቅፋታትን እንታይ ይመስል ዝምልሽ ሓደ ሰነድ ተዳልዩ ኣሎ። እቲ ኣበይ ኣለና ዝብል'ወን ብዝተፈላለዩ መልክዓት፡ ኣብዚ ሕጂ ዘለናዮ ደረጃ ከይና፡ እዚአቶም ተጻብኡታት በዲሆምና፡ እዚአቶም ተጻብኡታት መኪትናዮም ሓሊፍና ኣብዚ በጺሕና ኣለና ክንልብ ንኽእል ንኸውን። ናበይ ከም እንኸይድ ግን ክንፈልጥ ክንክእል ኣለና። ናበይ ከም እንኸይድ ድማ ካብ 2017 ዝጀምሮ መራሕ ጎደና ወይ ሮድ-ማፕ ተዳልዩ ኣሎ። እቲ ናይ ስርዓተ-መንግስቲ ቅርጺ፡ እቲ ትሕዝትኡ፡ ቁም-ነገሩ፡ ዝርዝራቱን ዓንቀጻቱን ምድላው ቀለል ነገር ኣይኮነን። እቲ ዋና ነገር ግን፡ ነቲ ፖለቲካዊ መስርሕ ክኣልዮን ክመራኮን ዘለዎ

እቲ ግንባር እዩ። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት፡ ከም ዲላማ ናይ'ቲ ተጻብኦ ክወቃዕ ዝጸንሐ እቲ ግንባር እዩ። እቲ ተዳልዩ ዘሎ መርሓ-ጎደና፡ ኣብ መወዳእታ ናይ ህዝቢ ስለዝኸኸ፡ ንዝመጽእ ዓመታት ወይ መድረኽ ናበይ ነብሎን ንኣልዮን ወይ ንሰርሓሉ፣ ብኸመይ ተወዲቡ ክስርሓሉ ኣለዎ ዝብሉ ናይ ፖለቲካ ሕቶታት ተላዲሎም ክዝረበሉምን ገምጋማት ክግበረሉምን ዘለዎ እዩ። ከምኡ'ውን ናይ ልምንት መደባት፡ ናይ ድሕነት መደባት፡ ናይ ጸጥታ ጉዳያትን ዝተፈላለዩ ካልኣት ነቲ ጉዕዞ መልክዕ ዘትሕዙ ሕቶታት ብዝግባእ ተሰሪዖም ኣብቲ መርሓ-ጎደና ተነዲፎም ኣለዉ። እዚ መርሓ-ጎደና ቅበላ እንተኾይኑ፡ ገምጋም ናይ ዝሓለፈ 25 ዓመታት፡ እዚ ሕጂ ዘለናዮን ክመጽእ እንጽበዮን ማለት፡ ኣብ ወሽጢ ዘቤታዊ ኩነታትና ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብቲ ንነብረሉ ዘለና ዘባን ብዓለም ደረጃን ክመጽኡ ዝኸእሉ ምባላታት ከመይ'ዮም፣ ምስቶም ምባላታት ብኸመይ መገዲ ኢና ክንዋሳእ፣ እቶም ኣብ ዝሓለፈ ተመኩሮታት ዝተመሃርናሉም ዓበይቲ ጉዳያት ብኸመይ ከመይ ክንጥቀመሉም ንኸእል ዝበሃሉ ኣብ ወሽጢ'ቲ መርሓ ጎደና ተሰሪዖም ኣርእስቲ ብኣርእስቲ ተዳልዮም ኣለዉ። እዚአም ኣወዳደባአም ከመይ'ዩ ክኸውን? ሰፊሕ ስታፊ ዘለዎ ምይይጥ ክካየድሉምን ሓሳብ ንሓሳብ ምልወዋጥ ክህሉን ምእንቲ፡ ብኸመይ ተወዲብና ክንሰርሓሉም ኢና ንዝብል ኣብ ወሽጢ'ቲ መርሓ ጎደና ተነዲፉ ክስርሓሉ ጀመዱ ኣሎ። እቲ መርሓ-ጎደና፡ ናይ 2017 ክንዮኡን ተባሂሉ ተዳልዩ ኣሎ። ኣቃወማኡን ኣሰራርሓኡን ብናይ መኸተ ዘባታት ተባሂሉ እዩ ተኸፋፊሉ ዘሎ። በዚ መሰረት ኣርባዕተ ናይ መኸተ ዘባታት ኣለዉ። እቲ ኣርባዕተ ናይ መኸተ ዘባታት ዝበሃል ድሜ ኣብ ቁጠባዊ ኣሰላልፋና፡ ኣብ ጸጥታዎን ድሕነታዎን ኣሰላልፋና፡ ብዝተፈላለዩ ካልእ ረጅሓታት'ውን ተሰሪዑ

አሎ። ምስ ህልው ከነታት ናይ ዶብ ሸግር፡ ናይ ዝተፋላለዩ ገና ዘይተጸንቀቐ ዘለዉ ካልኣት ተጸብኡታት፡ ኣብ ግምት ኣእቲኻ፡ ክልተኡ ስራሕ እናሰራሕና ማእኒ ምባለታትናን ገስጋስናን ክንመርሕ ምእንቲ፡ እቶም ህልዎት ብድሆታት እናመከትና ናብ ዝሓሸ ማድረኽ ክንሰጋገር ምእንቲ፡ እቲ ኣወዳደባ ኣርባዕተ ናይ መኸተ ግንባራት ወይ ዘባታት ኣለወዎ።

እዚ ከኣ፡ ነቲ ሰለስተ ናይ ልምት ዘባታትና፡ ነቲ ሰለስተ ናይ መኸተ ወተሃደራዊ ግንባራትና እንተላይ ናይ ወጻኢ ኣብ ግምት ዘእተወ'ዩ። እቲ ሓዲ ናይ መኸተ ግንባር ወይ ዘባ ዝበሃል፡ ግንባር ምባራቕ - ማለት ናይ ዓሰብ ግንባር'ዩ። እዚ ከኣ፡ ደባቱ ክሳብ ማእከላይ ግንባር ዘሎ ከይኑ፡ ክልተ ዘባታት - ደቡባዊ ቀይሕ ባሕርን ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕርን ዘጠቓለለ'ዩ። ኣብ ወሽጡ ምስ ዘሎ ኣካላት ናይ ሚስትሪታት፡ ናይ ፖሊስን ጸጥታን፡ ናይ ማክበራትን ናይ ኣካላት ህግደፍን ዘቐመ ድማ'ዩ። ብመሰረት'ቲ ወጻኢ ዘሎ ናይ መርሓ ጎደና፡ በዚ ዘባ'ዚ እዋናዎን ጉዳያትን ማእኒ ጉዳያትን ሓዲ ናይ መኸተ ግንባር'ዩ። እቲ ናይ ፖለቲካዊ መኸተ እንብሎ'ወን፡ ነቲ ፖለቲካዊ ገስጋስ ዝምልከት ከይኑ፡ በቲ ወጻኢ ዘሎ መርሓ ጎደና ዝኸይድ'ዩ።

እቲ ካልኣይ ግንባር እንብሎ ድማ ማእከልን ደቡብን ከም ዘባታት፡ ዓንሰባ ድማ ብኣጠቓላሊ ወይ ምእኦ ጀግራፍ ናይ ዓንሰባ ዘይኮነ ገለ ክፋሉ። ኣብኡ ዘሎ ዝተፈላለዩ ኣካላት ናይ ሓይልታት ምክልኻል፡ ናይ ፖሊስ፡ ናይ ጸጥታ፡ ናይ ማክበራት፡ ናይ ሚስትሪታት፡ ናይ ምምሕዳራት ዘለዎ ማለት'ዩ።

ብመሳሪት ወጸኡ ዘሎ መርሓ ጎደና፡ እቲ ሳልሳይ ናይ ፖለቲካዊ መኸተን ገስጋስን ግንባር፡ ግንባር ምህራብ'ዩ። ጋሽን ባርካን ብኸፊል ናይ ዓንሰባ ዘጠቓለለ ደማ እዩ። እዚ ከኣ፡ ከምቲ ኣብ ካልእ ዘባታት ዘሎ ናይ ፖሊስ፡ ናይ ጸጥታ፡ ናይ ማኸበራት ዘጠቓለለ'ዩ። እዚ ኣወዳደባ'ዚ፡ ነቶም ዝዘረበሎም ኣርእስትታት ባይታ ወይ መድረኻት ማለት'ዩ። እዚ ማለት ግን፡ ነቲ ስርዓተ-መንግስትን ናይ ፖለቲካ ንጥፊታትን ጥራይ ዘይኮነ፡ ንኸሎም ካልኣት ንጥፊታት'ወን ዘጠቓለለ'ዩ።

እቲ ራብዓይ ግንባር ናይ ወጸኢ እዩ። እዚ ከኣ፡ ኣብ ኣመይካታት ይኸን ኣብ ኤወድጳ፡ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ይኸን ኣብ ኣፍሪቃ - ማለት ኤርትራውያን ኣብ ዘለዎም ከባቢ ዘሎ ግንባር እዩ። ኣብ'ዚ ኣብ ወሽጢ ሃገር ዘሎ ኣሰላልፋ እወን ካብኡ ብዘይፍለ መገዲ፡ ንታሪኽና ርኣና ይኸን ዋላ ንድሕሪ ሕጂ'ወን ለምታና፡ እዚ ሓዲ ዓቢ ወዳቢ ዘድልዮ'ዩ። ስለዚ፡ ኣብ ወሽጢ'ቲ ፖለቲካዊ መኸርሕ እቲ ዝግብኡ እጃሙ ወሲዶ ክዋሳእ ምእንቲ ኣወዳደባ ክህልዎ ክኸእል ኣለዎ። ኣብኡ ዘሎ ማሻናት ደዩ ኤምባሲታት፡ ማኸበራት ደዩ ናይ ሚስትሪታት፡ ዝተፈላለዩ ኣካላት ደዩ ኣብኡ ዘሎ ኤርትራዊ ዝሳተፈሉ ማለት'ዩ። ነዚ ብኣጠቓላሊ ዘወሃህድ ላዕለዎይ ኣወሃሃዲ ኣካል ቆይሙ ኣሎ። ብቤት-ጽሕፈት ናይ ህግደፍ ዝምእከል ደማ'ዩ። ኣባላት ኣለዎም - ላዕለዎይ ኣወሃሃዲ ኣካል ማለት'ዩ። ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ናይ ፖለቲካዊ መኸተ ግንባር ወይ ዘባ ተባሂሉ ዘሎ ከኣ፡ ካብቶም ኣብኡ ዘለዉ ቀወምቲ ኣካላት ኣወሃሃድቲ ኣለዎ። ስለዚ፡ ከምቲ ገይርካ ከይወደብካዮ፡ መደባት ኣወጸእካ ፖለቲካዊ ንጥፊታትን ጎስጓሳትን ክትኣሊ'ሞ ናብ ዘደምቦ ነገር ክትሰግር ስለዘይከኣል፡ ከም ሰነድ ናይ 2017

ከንዮኡን ዝብል፡ ካበይ፡ ኣበይ፡ ናበይ - ንኸይድ ኣለና ስለዘገድስ፡ እቲ ዝዓበየ ንኸሉም እዞም ዝለዓሉ ዘለዉ ጉዳያት እንተላይ ንስርዓተ-መንግስቲ ዝምልከት ብሰፊሕ ተዘሪብሉ፡ ኣብ ሓዲ መድረኽ ክበጽሕ ምእንቲ፡ ነቲ ፖለቲካዊ መስርሕ ህግደፍ ከም ዝመራሕ ኮይኑ እዚ ቅዋሚት እዚ ተገይርሉ ኣሎ። ስለዚ፡ እቲ መራሕ-ጎደና ተዳልዩ ኣሎ። እቶም ጉዳያት'ወን ንጸራት'ዮም። ኣብ ኣሰራርሕኡ ድሙ፣ ሰፊሕ ስታፌ ከምዘህልዎ ምእንቲ ክኸውን፡ ንኸሉ ኣብዘን ተጠቒስን ዘለዎ ዘባታት ዝርከብ ኣቃወሚት ዘሳትፍ ሰፊሕ ናይ ፖለቲካ ጎስጓጎትን ንጥፊታትን ዝካየድሉ መድረኽ ተዳልዩ ኣሎ። ስለዚ፡ ኣብ 2017 ናይ 25 ዓመታት መድረኽ ዓጺና ናብ ሓድሽ መድረኽ ንኣቱ ኣለና ዝብል መስረታዊ ገምጋም ዘበገሶ፡ ናይ 25 ዓመታት ገምጋምና ብኸሉ መልክዓቱ ትምህርቲ እዩ። ኣጽኒዑና ኣትሪፍና ብዙሕ ዘይንፈልጦ ዝነበርና ነገራት ተመሪርናሉ ተመክርና ንቕድመቱ እናጠመቱና ብዘሓየለ ክንግስግ ምእንቲ፡ ፖለቲካዊ መስርሕ ኣብ ወሽጢ'ዛ ሃገር ናብ ዝሓየለን ዝተረረን ክኸይድ ምእንቲ፡ እዚ መደብ እዚ ተዳልዩ ወጺኡ ኣሎ። ካብ 2017 ጀመዱ ናህሩ ከም ዘቀላጥፍ ከኣ፡ ብወገነይ ብዙሕ ዘጠራጥር ነገር የለን በሃላይ እዩ። እንተኸኑ ግን፡ ዝኾነ ሓሳብ ክመጽእን ሰፊሕ ስታፌ ናይ ህዝቢ ሃልዮዎ ናይ መጻኢ ጎደና ክመራራን ይኸእል'ዩ። ዝሓሸ ኣሜሪካ ተባሂሉ ተጀመዱ ኣሎ። እቶም ንጥፊታት ከመይ ክካየዱ'ዮም፣ ዝርዝራቶም እንታይ ክኸውን'ዩ፣ ኣብ ዝመጽእ ኣዋርሕ ዝርዝሩ ክግለጽ ይከኣል'ዩ። እቶም መደባት ዓበይቲ ስለዝኾኑ ግን፡ ክትሰርሓሎም'ም ኣድመጻኒ ቶም ከተረጋግጽ ምእንቲ፡ ምዃብ ከሉ ግዜ መስረታዊ እዩ። እቲ ናይ ንቕሓት ጉዳይ እወን፡ ኣበይ ጸኒሕና፣ እንታይ ኣጋጠሞና፣ እንታይ ኔሩና፣ እንታይ ኣለና፣ ሕጂን ድሕሪ ሕጂንከ እንታይ ክመጽእ ይኸእል።

እዚ ንገዛእ ርእሱ ንቐላት'ዩ። ኣብቲ መሰረታዊ ሰረተ-እምነት ናይ ህግደፍ ይኸን ንኸሉ ዓመታት ህዝቢ ዝተቐለሰሉ ንቐላት፡ ወዳበን ዕጥቂን መሰረታዊን ስለዝኸኑ፡ ኣብ መሰርሕ ናይ'ቲ ፖለቲካ ኣትዮም ክደፍኡሎም'ዩ። ምስ መምህራን እናረኸና ከኣ ክንዛረበሎም ኢና።

ሕቶ:- ዓመተ-2016፡ ኣብ ዲፕሎማሲያዊ መዳይ ንኤርትራ ናይ ንምንጻል ወዲት እናፈሸለ ይኸይድ ከምዛሎ ዝእምት ምህባላታት ዝተጋህደላ 'ያ ነይራ። እዚ እወታዊ ምህባላ 'ዚ ሰፊሑ ናብ ወፍሪን ቁጠባዊ ርክባትን ንኸምህብል ዘሎ ተኸእሎ ክሳብ ክንደይ'ዩ?

እዚ ገጂፍ ኣርእስቲ'ዩ። በቲ ዝግባእ ክትምልሶ፡ ከተስፍሖን ከተዕምቐን 'ኳ እንተደለኹ፡ እቲ ዘሎ ግዜ ጸቢብ'ዩ። ብዝኸኑ፡ ሕጂ ንድሕሪት ተመሊስና ኢና ክንዛረብ። ምክንያቱ፡ ዲፕሎማሲያዊ ብድሆታት ኣይኮነን። ስለምንታይ ተጻብኦ ን25 ዓመታት? ስለምንታይ ኢና ኣብ ዲፕሎማሲያዊ ተጻብኦ ዘለና? ኣብ'ዚ፡ እቲ ክንርስዖ ዘይብልና መሰረታዊ ነገር፡ ኩሉ ግዜ ከም ፍሉጥ ንወስዶ ግን ከኣ ዘይንዛረበሉ፡ ኣዛመድና ከነንብብ ምእንቲ ግን ኩሉ ግዜ ክንዝክሮ ዘለና መሰረታዊ ጉዳይ ኣሎ። ስለምንታይ'ዩ እዚ ተጻብኦ እዚ? ኣብዚ ከባቢ፡ ንሕና ከደምቲ ክንከወን ኣይተሓረናን። እቶም ሓዳላን ዝበሃሉ፡ ናጽነትና ኣብ ዝተረኸበሉ እዋን፡ ዝሓል ከፍት ተወዲኡ ኣብ ሓድሽ ዓለማዊ ስርዓት ዝኣተናሉ ግዜ እዩ ኔሩ። ሕጂ፡ ኩሉ ግዜ 25 ዓመታት ከነንብብ ከለና፡ ኣብ ዓለም ዝመጹ ምቕይያራትን ኣብ ዞባና ዝመጹ ምቕይያራትን ዝምድናኦም ወይ ጽልዋኦም ምስ ኩነታትና ከመይ ጌርና ኢና ንርእዮም - ኩሉ ግዜ ክንዝክሮ ዘለና ጉዳይ'ዩ። ኣጋጣሚ ናጽነትና ዝጨጠናሉ እዋን ዝሓል ከፍት ተወዲኡ፡ ዓለም ኣብ ሓድሽ ዓለማዊ ስርዓት ንበሎ

አይንበሎ አትያ። እቶም ሽዑ ተዓዊቶም ዝወጽኡ ሓይልታት ዝበሃሉ ከኣ፡ ነዛ ዓለም ናይ እንኮ ቀጽሪ ወይ ድማ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ንምግባራ ዝተገብረ ህቀናታት ማእኸሩ። ስለዚ፡ እዚ 25 ዓመታት ጥንቅቕ አልካ ምግባብ ዝሓትት'ዩ። ንዕኡ ከየንበብካ፡ እዚ ተጻብኡታት ከመይ ኣሉ'ዩ ማእኸሩ? እቲ ዲፕሎማቲያዊ ተጻብኡታት ካብ ምጋታይ'ዩ ማእኸሩ? አልና ከንዛረበ አይንኸእልን ኢና። በቲ ናይ ዋሽንግቶን፡ በቶም ሽዑ ዕወታት ናይቲ ዝሕል ከፍት ኮይኖም ዝወጹ ዓለማዊ ሓይሊ፡ እዛ ዓለም እዚአ ናትና'ያ፣ ብወሕዱ ነዚ ዝመጽእ 50 ዓመታት ኣብ ትሕቲ ቁጽጽርና ከትከወን'ያ፣ ናይ ዓለም ጸጋታት ከንቆጸጸር ኢና፣ ዝወዳደረና ሓይሊ ከህሉ አይኮነን ወይ የብሉን፣ እናተባህለ፡ ናይ ጽልዋ ዞባታት ተሳኢሎም ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ናይ ጽልዋ ዞባ ወኪላት ተሓርዮም። ንሕና ከኣ፡ ወኪላት ከንሕረ አይንኸእልን አይተሓራናን'ወን። ኣብ'ዚ ከባቢ ከም ወኪል ዝተሓርዩ ናይ ኢትዮጵያ ስርዓት'ዩ። እዚ ምናልባት ናቱ ታሪኽ ኣለዎ። ኣብ ዘመኑ ሃይለስላሴ፡ ማለት ድሕሪ 2ይ ከፍት ዓለም ዝነበረ ከጎታት ዓለም፡ ድሕሪኡ'ወን ናይ ደርጊ ስርዓት ኣብ ዝመጽአሉ ዘመኑ ዝሓል ከፍት፡ ናይ ኤርትራ ቦታ ከሉ ግዜ ብኣጠምምታ ናይ ሓዩላን ሓደ መቓን ኣለዎ። ናጽነት ኤርትራ ማእኸሩ፡ ዝሓል ከፍት'ወን ተወዳኡ፣ እዚ ዞባ'ዚ ናበይ ክኸይድ እዩ? ዝብል፡ ብናትና ባህሪ፡ ብናትና ድልዎት፡ ሓድሽ መድረኽ ተኸሲቱ ስለዘሎ፡ ንሕናን ህዝቢ ኢትዮጵያን ከምኡ'ወን ህዝቢታት ሶሜል፡ ሱዳን፡ ኬንያን ኡጋንዳን፣ ካብኡ'ወን ናብ ዝገፍሐ ናይ ምትሕግጋዝ ባይታ ፈጠርናን ናይ ሸርክነት ባይታ አደልዳልናን ሓድሽ ዕድላት ከንጥቀመሉ ኢና ተባሂሎ። እቲ ብደገ ዝመጸ ግን ከምኡ አይኮነን። ስለዚ፡ እዚ ናይ ጽልዋ ከባቢ ስለዝኾነ፡ ብቐረባ ከኣ ምስ ማእከላይ ምባራቕ ዝተኣሳሰረ

ዓበይቲ ጸጋታት ዘለዎ ከባቢ ብምዃኑ፡ ነቲ ኣጀንዳ ዝኸደሙ ወኪላት ከህልዎዎ ኣለዎ ማለት'ዩ። እቲ ጸገም'ምበኣር ካብዚ'ዩ ዝጀምር። ናይ ሓዲ ምፍታዎን ምጽላእን ኣይኮነን። ወያነ ኣብቲ መስርሕ ከመይ ጌሩ ኣትዩ? ከመይ ጌሩ ዝበሃል ዘሎ ተቐቢልዎ? ንዝብል ናይ ገዛእ ርእሱ መግለጺታት ኣለዎ። ንዓና ግን ኣብቲ መስርዕ ምቕርቃርና ተደልዩ። ዋላ ኣብቲ ዘባ ወኪል'ዎን ክሕረ ከሎ ወይ ክምረጽ ከሎ፡ ከመይ ጌርካ ተመክድሮ? ወይ ማኸጅማት ናይቲ ጉዳያት፡ ናይቶም ዝስኣልዎ ወይ ዲዛይን ዝገበርዎ ኣጀንዳ'ዩ። እዚ ኣብዚ 25 ዓመታት ማእለያ ዘይብሉ ሕልኸላኻት ፈጠሩ። ኣብ'ዚ ከባቢ'ዚ፡ ኢትዮጵያ መልእኸኛ እያ። ነቲ እንኮ ቀጽራዊ ሓይሊ ናይ ዓለም ወኪል ኮይኑ ዘገልግል ኣሰራርዓ እዚ እዩ። እቲ ካልእ ከኣ ክስዕብ ኣለዎ። ዝኾነ ንዕኡ ዝብድህ ናይቲ ዘባ ምትሕብባርን ኪዳንን ቅበል ኣይኮነን። ሕራይ ኢሉ ክኸደም ዝተዳለወ ክኣቱ ይኸእል እዩ። ኣብዚ እዩ እቲ ተጻብኦ ዝመጽእ። እዚ ፖሊሲ'ዚ ተግባራዊ ክኸውን ምእንቲ ብናታቶም ኣዘራርባ፡ እዚኦም ክእደቡ ዘለዎም እዮም ተባሂሉ። ኤርትራ፡ ነቲ ስትራተጂ ወይ ነቲ ኣጀንዳ ኣይርዓመትን። ስለዘይርዓመት ደማ “ክትእደብ ኣለዎ” ዝበሃል ፖሊሲ ተነዲፉ፤ ተሳኢሉ፤ ብግብሪ ከኣ 25 ዓመታት ከመይ ጌሩ ከምዘሰርሐ ርኢናዮ። እዚ ናይ ምእዳብ ፖሊሲ፡ ከመይ ጌርካ ነታ ሃገር ኣብ ቀጻሊ ሻቕለት፡ ኣብ ቀጻሊ ጸገም ተእትዎ? ሕጂ፡ ብዲፕሎማሲያዊ መዳይ ጥራይ ዘይኮ፡ ፖለቲካዊ፡ ቁጠብዊ ፡ ወተሃደራዊን ርኢናዮ። ተላዒሎም ዘይፈልጡ ናይ ዶብ ሽግራት መጽሓም። ብግስ ምስ በልና ናይ ሓኒሽ ሽግር መጽሓ። ነይሩ ደዩ ቅድሚኡ? ኣብ ዘመነ ኢትዮጵያ - ንኤርትራ ኣብ እትገዝኣሉ ወይ ደማ ብወክልና ሐዘትሉ ኣብ ዝነበረት እዋን፡ ናይ ሓኒሽ ሽግር ተላዒሉ ይፈልጥ ደዩ? ስለምንታይ ናይ ሓኒሽ ጉዳይ

ተላላሊ ሕጂ? እዚ፡ ንድሕሪት ተመሊስካ ኣብ ኤርትራ ርግኣት ከይህሉ ምእንቲ፤ ኤርትራን ህዝባን መንግስታን ኣብ ቀጻሊ ሻቕሎት ክህሉዉ ምእንቲ እዩ ተፈጠሩ። ንሱ ከኣ ተፈቲሑ ተባሂሉ ተወዳኡ። ወሳነ ናይቲ ቤት-ፍርዲ፡ ትሕዝቶ ናይቲ ዝተኻየደ ዝተፈላለየ ምኑት እንተርኢናዮ ግን ዓለቕ እዩ ነይሩ። ግን ከኣ ንዓኡ እወን ሓሊፍናዮ ኣልና ከንዛረብ ንኽእል። ድሕሪኡ ብቐጥታ ናይ ባድመ ዝበሃል ጉዳይ መጸኡ። ብኸመይ መንገዲ መጸኡ ባድመ? ናይ ብሓቂ ኣብ መንጎ ህዝቢ ኢትዮጵያን ህዝቢ ኤርትራን ዘባእስ ነገር ነይሩ፤ ናይ ፖለቲካ ሽግር ነይሩ፤ ናይ ዶብ ሽግር ነይሩ ኣይኮነን። መተሓላለኺ'ዩ። ቅልወላው ፈጠርካ 'ሚጅ' ትገብሮ - ኣብ መወዳእታ ንኣጀንዳኻ ከም ዘገልግል ክኸውን ኣለዎ። እቲ ዝዓበየ ዝረኹበዎ መክሰብ፡ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝፈጠርዎ ጸገም እዩ። ነቲ ኣብቲ ዞባ ዘምርሖዎ ኣጀንዳ፡ ንዓኡ 'ሚጅ' ምግባር ወይ 'ሚክሮ ሚጅ' ምግባር ጽብቕ ዕድል ፈጠሩሉም። ወያነ እወን ስለ ዝተዳለወ፡ ወይ ኣብቲ መደብ ስለ ዝኣተወ ብዙሕ ሽግር ኣየጋጠሞምን። ስለዚ፡ እቲ ታርጌት ናብ ኤርትራ ቀኒዑ። ናይ ባድመ ናይ ዶብ ሽግር፡ ናይ ቤት ፍርዲ ጉዳይ፡ ናይ ኮምሽን ጉዳይ፡ ኮለል ተባሂሉ። ኣብ መወዳእታ ብይን ተዋሂቡ። እቲ ብይን ግን ኣየዕገቦምን። ብይን ተተግቢሩ እንተዘኸውን ርግኣት ምፈጠሩ። ግን ነቲ ንሳቶም ዝደልዩዎ ዘለዉ ህወክት ኣየገልግልን እዩ። ስለዚ ክትግበር የብሉን። ነቲ ዝሓለፈ ወሳነ፡ ነንበይኖም ምክንያት እናኣምጸኣካ. . . ኖኖ በዚ እንተኾነ ይሓይሽ. . . ከመይ ንርካ ይሕንጸጽ. . . ጽወጽዎይ መጸኡ። ዋና ዕላምኡ፡ ቀጻሊ ንኤርትራ፡ ህዝባን መንግስታን ጅሆ ሓዘካ ኣብ ቀጻሊ ሻቕሎት ምእታው እዩ። ብድሕሪኡ ናይ ጅቡቲ ኣምጺኡም። በየን መንገዲ መጸ ናይ ጅቡቲ ሽግር? ካበይ ዝመጸ ናይ

ዶብ ሽግር እዩ? ቅድሚኡ ነይሩ ናይ ዶብ ሽግር? እዚ ስለ ዘየዕገቦም ከኣ እገዳ መጺኡ። ሃወኸቲ፡ ኣብዚ ከባቢ'ዚ ምስ ሽባብ ትሰርሐ፤ ምስ ሽበራ ትሰርሐ ተባሂሉ። ኣብ 2009 ከኣ ወሳነ ሓሊፉ። ድሕሪ 2002 ኣብ ልዕሊ'ዚ ሃገር ዝተገብረ ጸቕጢ ናይ ቁጠብ፡ እዚ እዩ ኣልካ ክትዛረበሉ ኣይትኸእልን ኢኹ። ናይ ክልተ ሜታዊት ሓዋላታት ምእጋድ፤ ኤርትራውያን ኣብ ወጻኢ ዘለዉ ርሂጾም ዝረኹቦም እትዋት ንሃገር ከይሰዱ ብዝተፈላለየ መንገዲ ናይ ምቕቓጥ መርበባት ፈጠርካ፡ ኣብዚ ሃገር ቁጠባዊ ርግኣት ከይመጽእ ምእንቲ ዕንቅፋታት ምፍጣር፤ ብመሻርኸቲ ዝበሃሉ ዝተፈላለየ መደባት ከተተግብር ምፍታን ተራእዩ። እዚ ኣቐዲምና ዝተዛረብናሉ ፍልሰት ናይ መንእሰያት ሓዲ ካብኡ እዩ። ከሉም እዚአም ደምጥካ እንተርኢኹም ናይዚ 25 ዓመታት ተመኪሮ ተጻብኦ ናይዚ ኣጀንዳ እዚ እዩ።

ኣብ 2016 ናይ ሰብኣዊ መሰላት ዝበሃል ዳንኪራታት እዚ እዩ ኣልካ ክትዛረበሉ ኣይትኸእልን ኢኹ። ሰብኣዊ መሰላት ከመይ እዩ? ሃገራዊ ኣገልግሎት ባርነት'ዩ ተባሂሉ። ኣብዚ ሃገር ዘሎ ፖለቲካ ዲሞክራሲያዊ ኣይኮነን ጭቆና እዩ ተባሂሉ። ከመይ ዝኣመሰለ 'ዲክተተር' ኣሎ. . . ወዘተ፤ ሜሊያ ዘይብሉም ናይ መሰል ጉዳይ ኣልዲካ፡ እቲ ከነኔ ክሓልፍ ኣብ ጀኔቫ ዝኣክል ምድላዋት ተገይርሉ። ኣብ ኒው ዮርክ'ውን ከይዱ። ብእገዳ ናይ 2009 ስለ ዘይዳገቡ፡ እዚ ሕጂ ዝመጽእ ዘሎ ስርዓትን ለውጥን ከኣ ይጽበይዎ ስለዝነበሩ፡ ኣብ 2016 ተብተብ ኣልካ፡ ወዲብካ ወዳዲብካ ከነኔ ምሕላፍ። ሰብኣዊ መሰላት ትደርበሉ፤ ናይ ዶብ ሽግር ኣሎ፡ ቁጠባዊ ጸገም ኣሎ፡ ናይ ፖለቲካ ሽግራት ኣሎ፡ ከሉም እዚአም ደምጥካ ኣብ ርእሲ እቲ ዝካየድ ምንጻል፡ ምስይጣን፡ ምክፋእ ከሉም እዚአም ደምጥካ ኣብ ሓዲ ዘምብል እንተደኣ ርኢኹም፡

ኣብዚ 25 ዓመታት እቲ ተጻብኦ እንታይ ይመስል ከምዘነበረ ክትግምቶ ትኽእል። ናብ ምንታይ ንምኻድ እዩ? ‘ዓብልል ገብት’ እዩ። ንዓለም ኣብ ናይ ጽልዋ ዘባታት ከፊልካ፡ ወኪላት ኮፍ ኣበልካ ዝደለኻዮ ኣጀንዳ ትገብር። እዚ ግን ናባና ጥራይ ዝቐንዐ ድዩ? ናብ ኤርትራ ጥራይ ዝቐንዐ ድዩ? እንተደኣ ኣልካ፡ ኣይኮነን። 25 ዓመታት ካብ ኣፍጋኒስታን ጀምርካ ንሊብያ፡ ሶማሊያን የመንን እዚ ኸሉ ንርእዮ ዘለና ናይ ሓደ ወጥን ዝርዝራት እዩ ክንብሎ ንኽእል። ንሕና ንእግራ - መንገድም ምናልባት ግዳያት ኮይንና። ናባና ብፍላይ ዝቐንዐ ኣይኮነን ነይሩ። ተመሊስና ሕጂ ክንግምግም እንድሕር ኮይንና፡ እዚ ተጻብኦ ዲፕሎማሲያዊ፡ ቁጠባዊ፡ ፖለቲካዊ. . ዝተፈላለዩ ካልእ ናይ ምስይጣን፡ ናይ ስነ-ኣእምሮ ጸቕጥታት ናይ ምፍጣር፡ ወተሃደራዊ ጸቕጢ ጸጥታዊ ሽግራት ናይ ምፍጣር መደባት፡ ኣብ ወሽጢ እዚ ንዕብላላ ተባሂሉ ወይ ዲዛይን ዝኾነ ፕላን ክትግበር ዝጸንሐ እዩ። ሰሪሑ’ዶ ኣይሰርሐን? ሓደ ብሓደ ዘርዘርና ክንርእዮ ንኽእል ኢና። ኣብ ዞባና ፈላሊና ክንርእዮ ምስ እንፍትን፡ እዚ ሕጂ ዝረኣ ዘሎ ህወካት ሳዕቤን ናይ’ዚ ዝንበዕ ፖሊሲ እዩ። ‘መኪ ጋይድድ’ ፖሊሲ እንብሎ እዩ። ኣብ ወሽጢ 25 ዓመታት ዓለም እንኮ-ቀጽራዊት ክትከወን እያ። ዓበይቲ ፈላስፋታት ከም ቲንቶን ፍኩያማን ዝኣመሰሉ ሊቃውንቲ ፖለቲካ ዝበሃሉ ዝተዛረብዎ ብኡ መጠን ዝተገብረ ዲዛይን እዩ - ካብ ኣፍጋኒስታን ጀምርካ ድሕሪ ምወዳእ ናይ ዝሐል ከፍት፡ ኣብ ዓራቕ፡ ሊብያ፡ ሶማሊያን ሱዳንን፡ ሕጂ ድማ ሓድሽ ጉዳያት ዝረኣ ዘሎ ናይ’ዚ ቃና ናይ ኣእምሮ ናይ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ናይ ምፍጣር ፈተነ እዩ። እዚ እንኮ ቀጽራዊ ዓለማዊ ስርዓት ክንፈጥር ኢና ተባሂሉ ዝተበገሰ ወጥን፡ ሕጂ ብግብሪ ንርእዮ ዘለና ብደረጃ ዓለምን ዞባናን፡

አይሰርሱን። ዝርዝራቱ ማለያ የብሉን። አብ ወሽጢ ምቕርቃር ዝብልዎ
‘ኮንተይንመንት’ ዝብልዎ ንዓና ጥራይ ዘይኮነ፡ ነቲ አጀንዳ ከተዕወቶ
እንድሕር ኮይንካ ንዝጸብኡካ ወይ ደማ ንዝምከተካ ሓይሊ ከትቅርቅሮ
‘ኮንተይን’ ከትገብሮ ከትክእል አለካ። ንሩስያ ኮንተይን ከትገብራ
ከትክእል አለካ። ኮንተይንመንት ንቻይና ኮንተይንመንት፤ ንሓዲ
ኮንተይንመንት፤ አብዚ 25 ዓመታት ንርእዮ ዘለና ነወጺ ሳዕቤን
ናይ’ዚ ግጉይ ወይ ዝንቡዕ ፖሊቲካት’ዮ። ንሕና ከኣ ግዳይ ናቱ ኢና
ኮይንና። ተዓዊቱ’ዶ ከሉ እዚ? ግን አይተዓወተን። ቁጠባዊ ከፋላቱ
አይተዓወተን። ወተሃደራዊ ከፋላቱ አይተዓወተን። ዲፕሎማሲያዊ
ፖለቲካዊ ጸጥታዊ ስነ-አእምሮአዊን ከኣታቱ አይተዓወተን። እቲ
ዘገርም እቲ አንኮር ዝብልዎ አብ ‘ኢንተንሲፍ ኬይር’ አትዮ። አብ
ጽዑቕ ከንከን ከምዘኣቱ ኮይኑ። እቲ ነቲ አጀንዳ ከገልግል እዩ
ተባሂሉ ዝተዋደደ

ፖለቲካዊ ጉዳይ - አብዚ ከባቢና ድሕሪ 25 ዓመታት እንተሪእናዮ፡
አይሓለቑን ከኸውን ይኸእል’ዮ። ግን አብ ጽዑቕ ከንከን አሎ ኢልና
ከንዛረብ ንኸእል። እዚ ሓዲ ሚካያ ናይ’ቲ ናይ እንኮ ቀጽሪ ዝበሃል
አጀንዳ ፍሽለት ዘረጋግጽ እዩ። ብኡ ጥራይ ዘይኮነ ግን ኮለልና ከሉ
እዚ ከባቢና እንተ ርኢናዮ፡ እዚ ንዓና ግዳይ ዝገበረና - ናይ 25
ዓመታት ሕልኸላኸት አብ ምንታይ አሎ? ሕጂ ብደረጃ ዓለም እንታይ
ንርኢ አለና? አብ ዞባና አብዚ ጎደቦና እንታይ ንርኢ አለና? ሓዲ
ብሓዲ ከንዛረብሉ ንኸእል ኢና። እዚ ከሉ ተጸብኡታት ደሚካ
እንተርኢኹዮ እምበኣር፡ ሓሊቑ እዩ ዝብሎ ኣነ። ምናልባሽ ትልኽ-ትልኽ
ይብል ይህሉ ይኸውን። ግን ካብዚ ንላዕሊ ከገብሩዎ ዝኸእሉ ዘሎ ኮይኑ
አይረኣዩንን። ስለዚ፡ ዲፕሎማሲያዊን ስነ-አእምሮአዊን ተጸብኡ፡

ፖለቲካዊ ተጻብኦት፡ ቁጠብዊ ተጻብኦት፡ ወተሃደራዊ ተጻብኦት፡ ጸጥታዊ ተጻብኦት ዝበሃል በርዒኑ እዩ። የለን ተሪፉ እዩ፡ ተወዳኢ ኣኸሉ እዩ ኣልና ከንዛረብ ኣይንኸእልን። እቲ ህቀና ንሕና ንወሰኖ ኣይኮነን። ብዛዕባ ምዃነት ድሜ ንሕና ከንምከት ኣልና ኣይንብገስን ኢና። ናይ ካልኣት ኣጀንዳ ከመይ ይጸልወና እንኸተሎ ማእ'ዩ። ልዕሊ ኩሉ ሃገራዊ ረብሐና፡ ሃገራዊ ድሕነታዊ ረብሐታትና፡ ብመጽገር ናይቶም ብደገ ዝመጹና ፖለቲታት ርኢና፡ ኣብ መወዳእታ ናይ መኸተ መደብና ነወጽእ። ናይ መኸተ መደብ፡ ብባዕላዊ ባህታኻ ወይ ብዝኸነ ስምዒት እተምጽእ ነገር ኣይኮነን። ዝጸበኣካ ሰብ ከመጽእ ወይ ከጸብኣካ ከሎ፡ ነብስኻ ከትከላኸል መሳልካ ስለዝኸነ ኢኻ እቲ ነገር ትገብሮ። እዚ 25 ዓመታት ከኣ ኣብ ዘይደለናዮ፡ ግዜና ዘጥፍእ፡ ናይዚ ከባቢ ህዝብታት ዕድል ዘባኸን ኩነታት ስለዝፈጠሩ፡ ኣበይ ኣሎ ቀርኒ ኣፍሪቃ ሎማ? ኣበይ ኣሎ ቀይሕ ባሕሪ? ኣበይ ኣሎ ሜካከላይ ምብራቕ? ኣበይ ኣሎ ኣፍሪቃ ብዓቢኡ? እንታይ ረኸቡ ካብዚ ንሳቶም ዝተኸተልዎ ማእ? እንድሕር ኣልካ፡ ናይ ብሓቂ ከቢድ ብድሆታት ዝተሓልፈሉ፡ ገዘፍቲ ዕድላት ዝተኸሰሩሉ እዩ። ንመጽኢ እውን፡ እዚ ተወዳኢ ተሪፉ እዩ ማእት ኣይኮነን። ጽባሕ ንጉሆ፡ በዝን-በትን ኣሉም ከምቲ “ዝጠፈሽ ግሪኽ ናይ ቀደም ደብተራት ሕሳቡ ይገናጽል” ዝበሃል፡ ምናልባሽ ዝፈታትሽዎ ሓድሽ ነገር ከህልዎም ይኸእል ይኸውን። ምስ ረኣናዮ ከመይ ጌርና ንምክቶ ከኣ ሽዑ ንርእዮ። ናይ ዝሓለፈ 25 ዓመታት ግን፡ ብሓቂን ብወደዓዊን ገምጋም፡ ኩሉ ተጻብኦታት ዳርጋ ሓሊቑ እዩ ከንብል ንኸእል።

ጽባሕ ንጉሆ፡ በዝን-በትን ኣሉም ዝፈታትሽዎ ነገር ከህልዎም ይኸእል ይኸውን። ብሓቂን ብወደዓዊን ገምጋም ከረኣ እንከሎ ግዳ፡ ናይ ዝሓለፈ

25 ዓመታት ከሉ-መዳያዊ ተጻብኦታት - ዳርጋ ሓሊቕ እዩ ከበሃል ይከኣል።

ሕቶ፡- ከበር ፕረሲደንት፡ ወፍሪን ርክባትን ንኸምብል ዘሎ ተኸእሎታት ከመይ ይመስል?

ናይ ወፍሪ ጉዳይ ገና ብዙሕ ረቕታታት ኣለዎ። ዝኸኑ ወፍሪ ንኸይግበር ምንቃጽ፡ ምስ 'ቲ ቁጠባዊ ክፋል ናይ'ቲ መጥቃዕቲ ዝርእ'ዩ ነይሩ። ዓለማዊ ባንክ፡ ኣይ.ኤም.ኤፍ (IMF)፡ UN ይኸን ምስ EU ዝተኣሳሰሩ - ኮታ ዝተፈላለዩ ኣህጉራዊ ወደባት፡ ነቲ ናይ ወፍሪ ዕድላት ወይ ነቲ ናይ ልምት መደባትና ክደግፉ ዝግብኦም ዝነበሩ እዮም። እንተኸኑ፡ ዝነበሩ ዕንቅፋታት ሓዲ ብሓዲ፡ ጽላት ብጽላት ክትዛረበሉ ትኸእል ኢኻ። እቶም ዝነበሩና ናይ ወፍሪ ዕድላት ዝከኣሎም ገይሮም'ዮም። ናይ ርእሰኻ ምክኣል መደባት'ውን ባዕላዊ ዘይኮፍ፡ ካብ'ቲ ብድሆታት ዝሰዓበ መኸተ'ዩ። ብእግርና ደው እንተ ዘይኣልና፡ ብናይ ደገ ምጽወታ፡ ብናይ ደገ ሓገዝን ብናይ ደገ ወፍሪን ጥራይ ክንጓዓዝ ኣይንኸእልን ኢና። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት፡ ንዝዓነወ ሃገርን ቁጠባን ከም ብሓድሽ ክትሃንጽ ዘድልዮካ ጸጋታት መወዳእታ ዮብሉን። እቶም ጸጋታት ተኸላፎምና ጥራይ ዘይኮነ፡ ንዕንቅፋትና ዘይተገብረ ነገር ኣይነበረን ኣልና ክንዛረብ ንኸእል። እቲ ዝኸፍኣ፡ እቲ ዝፍጠር ስነ-ኣእምሮኣዊ ጸቕጢ'ዩ። ብናታቶም ኣዘራርባ፡ “ኤርትራ ገሃነም'ያ” እናተባህለ፡ ነቲ ከወፍር ዝደሊ ሰብ ኣሉታዊ ስእሊ ከም ዝሕዝ'ዩ ዝግበር ነይሩ። ይትረፍዶ ኣብ'ቲ ገጀፍ ወፍሪ፡ ዋላ'ውን ነቲ ብዘዕባ ኤርትራ ክፈልጥ ዝደሊ ወጻእተኛ ኣሉታዊ ስእሊ ጥራይ ከም ዝርኢ ዝተገብረ ወዲት ዘገርም'ዩ። ናይ ምስይጣንን ጸለመን መደባት'ዩ ነይሩ። ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት፡ ብመንጽር'ቲ ነቶም ኣብ'ዚ ከባቢ ዝፈጠርዎም ከደምቶም ዝተገብረ ምኸሕሓል ሓዲ ብሓዲ እንተ ርኢናዮ፡ ነቲ ምንጽጻር ክሕግዘካ ይኸእል'ዩ። “ኣብ ኤርትራ ወፍሪ ዝበሃል ነገር ክዕገት ክኸእል ኣለዎ።” እዩ ነይሩ እቲ ወፍሪ። ምስ'ቲ ኣብ 2015/2016 ዝወደቐ መደባት፡ ዝተኸሰተ ዕድላት ናይ ወፍሪ ክንጀሃረሉ ኣይንደልን ኢና። እቲ ወፍርታት እንታይ ከም ዝመስል ከኣ ኣብ 2017 ክንርእዮ ኢና።

ከሳብ ከንድ'ዚ ዝኣከል ተጻብኦ ስለምንታይ እንድሕር ተባሂሉ፡
በቲ ዓለማዊን ዞባዊን ለውጥታት ዝተኸሰተ እዩ። እቲ ዕድል ከንፈገና
ከሎ፡ ብምድፍፋእን ምትብባዕን ናይ'ቶም ሰብ ኣጀንዳ ኣብ ካልኣት ኣብ
ዞባና ዘለዎ ዓድታት ዝተገብሩ ፈተነታት ናይ ወፍሪ ኣነጻጸርካ
ክትርእዮም ከለኻ ኣይተዓወቱን። እቲ ካልእ ከኣ፡ ዝኸኔ ወፍሪ ብናይ
ደገ ተጻብኦ ጥራይ እዩ ዝዕገት ኣልካ ክሕሰብ የብሉን። ንስኻ
ንገዛእ-ርእስኻ ነቲ ወፍሪ ጥጠኡ ባይታ - ምቹእ ሃዋህው ክትፈጥሉ
ክትክእል ኣለካ። ትሕተ-ቕርጺ ክህሉ ኣለዎ። ናይ ልምንት ማደባት፡
ናይ ማይ፡ ናይ ጸዓትን ካልኣትን ማደባት'ውን ክህልወኻ ኣለዎም። ኣብ
ቱሪዝም ወፍሪ ክግበር እንድሕር ከይኑ፡ ጽቡቕ ስእሊ ጥራይ ዘይከኔ፡
ንዕኡ ዘገልግል ትሕተ-ቕርጺ፡ ሃዋህውን ባይታን'ውን ክህልወካ ክኸእል
ኣለዎ። ምክንያቱ፡ እቲ ባዕልኻ እትፈጥሮ ንወፍሪ ዝዕደም ኩነት'ውን
ኣገዳሲ እዩ። ዝበለጸን ዘተባብዕን ኣዋጃት ከተወጽእ ትኸእል ኢኻ፤
እቲ ማረታዊ ንወፍሪ ዘተባብዕ ግን፡ ኣብ'ታ ሃገር ዘሎ ኩነታት
እዩ። ሎሚ ብተዛማዲ ምስ ኣብ'ዚ ከባቢ ዘሎ ኩነታት፡ እቲ ዝበዝሕ
ኣወፋሪ “ከም'ዚ ደዩ?” እዩ ዝብል። ወፍሪ ክትዓግት - ክትክልክል
እንድሕር ደሊኻ፡ “ኖእ እሳተ-ጎሚ'ዩ፡ ህወክት'ዩ፡ ኣብኡ ከተወፍር
ኣይትኸእልን ኢኻ. . .” እናበልካ ቀጻሊ ዘመተ ብምግባር፡ ነቲ
ከወፍር ዝደሊ ተስፋ ዘቕርጽ ወይ ደማ ዘየተባብዕ ኩነታት ምፍጥር'ዩ
- እቲ ንሳቶም ክገብርዎ ዝጸንሑ። ንሕና በዘን ናይ “ፕሮሞሽን”
ዝበሃላ ናይ ቢዝነስ ድኳናት፡ ዘካየድናዮ ጽዕቕ ዘመተ የለን። ገንዘብ
ከፊልና፡ ንዑ ኳሒሕሉና እሞ ክቕርቡና ዝበለ የለን። ምክንያቱ፡ ናይ
ብሓቂ ባይታን ሃዋህውን ክንፈጥር ኣለና ኣልና ስለ ዝሰራሕና
ማለት'ዩ። ሕጂ ግን ከነጻጽሩ ይኸእሉ እዮም። ርግኣትን ሰላምን

ዘለዎ: “Corruption” ወይ ብከላ ዘይብሉ፡ ንገጅፍ ዕዳጋ’ኳ እንተ ዘይተባህለ፡ ከሉም ንወፍሪ ዘተባብዑ ከካታት ኣለው። ብፕሮፓጋንዳ ብናይ “ፕሮሞሽን” መደባት፡ ን“ለባታት” ከምኡ’ውን ናይ መጋዘኒ ትካላት ገንዘብ ከፊልካ ዝተገብረ ነገራት ኣይከቅን። ግዜ በለዑ ከንብል ንኸእል ኢና። እቲ ሓቂ እናተጋህደ ስለ ዝመጽእ ግን፡ ሕጂ ዘሎ ዕድል ናይ ወፍሪ ከም ዝሰራሕናዮ፡ ዝደፋእናዮን ዝደረኸናዮን ክኸይድ ይኸእል’ዩ። እቲ ጽቡቕ ነገር ከኣ ነቶም ክካየዱ ዝጸንሑ ከሉም ተጻባእቲ ናይ ጸለመ ፕሮፓጋንዳታት፡ እቲ ዓይኒ ዘለዎስ ዳርጋ ዘይረኣዮም የለን። ምናልባት በቲ ዝተፈላለየ ኣሉታዊ ዘመተ ዝጋገ ከህሉ ይኸእል ይኸውን። ስለ’ዚ፡ ኣብ’ዚ 2017ን ክንዮኡን ነቲ ናይ ብሓቂ ስእሊ ከነቃልሑ ክንክእል ኣለና።

ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ‘ኣብ’ዚኣ ኣላ ሓንቲ መጋዘን፡ ክንድ’ዚ ሽሕ እንድሕር ከፊልከም ከጋወቕልከም ይኸእሉ እዮም - ብዛዕባ ጽቡቕ ናይ ኤርትራ ክዝረብ ይከኣል እዩ. . .” ክበሃል ጸኒሑ። ንሕና ኣብኡ ኣይንኣቱን ኢና። ከሉ ግዜ ነቶም ተስፋ ዘቐርጽዎም ወይ ከሰናብድዎም ዝፍትኑ ወገናት፡ ክንዕድዎም እንተደኣ ኸይንና፡ ‘መጸእካ ብዓይንኻ ርኣ’ሞ ፍረድ፡ ኢና ንብሎ እምበር፡ ንሓንቲ ናይ መጋዘኒ ጋዜጣ ገንዘብ ከፊልና፡ በጃኸም ብዛዕባ ኤርትራ ጽቡቕ ስእሊ ኣወጽኡልና ኢልና ንዘየለ ከም ዘየሎ ኣምኪልና ከነቐርብ ኣየዋጸጽኣናን’ዩ። ኣብ’ቲ ፈለማ ይሰርሕዶ ኣይሰርሕን ዝብል ሕቶታት ነይሩ’ዩ - ግን ዓቕሊ ገይርና፡ ነቲ ክንዕድዎ ዘለና ኣካል ባዕሉ መዚኑ ክወስን ክንደፍእ ኣለና ተባሂሉ። ሕጂ ግን እቲ ዝበለጸ ፖሊሲ፡ ‘ኣብ ደገ ትሰምዎ ጥራይ ዘይከቅ፡ መጸእካ ርኣ’ እዩ። ብዘይካኡ፡ ናይ ብሓቂ ንወፍሪ ዘተባብዑ ባይታን ሃዋሁዎን ወይ ዓበይቲ ነገራት

ገይርና እንተ ዘይበልና'ኳ፡ መገገሲ ገይርና ስለ ዘለና፡ ዝኸኑ ከወፍር ዝደሊ ዝጠራጠራ ኩነታት የለን።

ሕቶ፡- ኣብ ምእታው ሓደሽ ዓመት፡ ንምልዓል እገዳን ምባቃዕ ገብጣ ልኡላዊ መሬት ኤርትራን ጠዘምልከት፡ ናብ ዝተፈላለዩ መሬትቲ ሃገራት መልእኽቲ ሰዲድካ ነይርካ። ምስ'ዚ ክትገልጹ ዝጸናሕካ ዲፕሎማሲያዊ ምባባታት ጠዘተኣሳሰር፡ ኣብ 2017 ኣብ'ዚ ጉዳይ'ዚ እንታይ ክንጽበ ንኽእል?

ሓደ ካብ'ቲ ኣቐዲሙ ክግለጽ ዝጸንሐ፡ እቲ ሰብኣዊ መሰላት ዝበሃል እዩ። ኣብ 2016 ሓደ ካብ'ቶም ከም ኣጀንዳ ዝሰርሐሉን ገብጻስ ዘካየዱሉን ብዛዕባ ሰብኣዊ መሰላት'ዩ። እዚ ደማ ነቲ ዘሎ ኩነታት ንምጉልባብ'ዩ። ንሕና ነዚ ዓቢ ኣሉታዊ ኣጀንዳ ከይረሳዕና፡ ከም'ዚ ኣባና ኣብ በይንና ጥራይ ዝተገብረ ወሲድና 'እገዳ ኣልዕልዎ፡ ጉዳይ ዶብ ይፈታሕ. . .' እናበልና፡ ብዙሕ ሸቕልቀል ንብለሉ ኣይከፅን። ንጉዳያትና ኣብ ወሽጢ'ቲ "Context" (መቐን) ኢና እነቕርቦ። ናብ መሬትቲ ዝኸኑ መልእኽቲ ክንሰድድ ከለና፡ ናይ ገዛእ-ርእሰና ፍሉይ ጉዳይ ኣልዒልና ኣይንዛረብን ኢና። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት፡ ስለምንታይ ናይ ዶብ ሸግር? ስለምንታይከ ምስኡ ለጊቡ እገዳ መጺኡ? ገምጋም ኣለና። ኣፍና ተለገሙ፡ ኣእዳወናን ኣእጋርናን ተመቐኩ ንኸነ ኸድድ እዩ። ከይኑ ግና እቲ ጉዳይ ናይ በይንና ጉዳይ ኣይከፅን። ኣብ'ዚ ከባቢ ግዳያት ኣለዉ። ህዝብታት ናይ'ዚ ከባቢ ብምሉኣቶም፡ ብቐዳማት ህዝቢ ኢትዮጵያ እዩ እቲ ዝዓበየ ግዳይ ናይ'ዚ ኣብ 25 ዓመታት ዝረኣናዮ ምባባታት። ምናልባት ንኣጀንዳ ስርዓት ወያነ ንበይኑ ነጻልካ ክትዛረብ ትኽእል ኢኻ። እቲ ካልእ ግዳይ፡ ናይ ህዝቢ

ሶማሌ ስቅያትን ኣብ'ዚ 25 ዓመታት ዝሓለፈ ጸገምን እዩ። ኣብ'ዚ 26/27 ዓመታት ከም ዝረኣናዮ፡ ሱዳን ኣብ ክልተ ተመቐሉ ጥራይ ዘይከፋ፡ ኣብ ቀጻሊ ቅልውላውን ሽግርን ከም ዝጸንሕ እዩ ተገይሩ። እዚ ናህና ከኣ ሓዲ ኣካል ናቱ እዩ። ኣብ ከባቢ ቀይሕ ባሕሪ ዘሎ ጸገማት፡ ኣብ ሊብያ፡ ኣብ ግብጺ፡ ኣብ ካልኣት ዝተፈላለዩ ከባቢታት ዘሎ ሽግራት ክዕረ ክኸእል ኣለዎ። እዚ ንዛረበሉ ዘለና ናይ ዶብን ናይ እገዳን ጉዳይ፡ ኣብ ወሽጢ እዚ መቓን እዚ ክረኣ ክኸእል ኣለዎ። ስለ'ዚ ኣብ ባይቶ ጸጥታ ዘለዉ ቀወምቲ ኣባላትን ተተካእቲ ኣባላትን ዝበሃሉ ይኸኑ። ኣብ ዝተፈላለዩ ኣጋጣሚታት ናይ ፖለቲካ ጉዳያት ክለዓሉ ከለዉ፡ 'እዚ በደል እዩ፣ ርግጸት ፍትሕን ልዕልና ሕጊን ስለ ዝኸኑ ክፍታሕ ክኸእል ኣለዎ - ኢና ንብል። ንሱ እንድሕር ተፈቲሑ፡ እቶም ካልኣት ሽግራት እወን ይፍትሑ ኣለዉ ማለት እዩ። መዛኸኸሪ መልእኽትታት ግን ከሉ ግዜ ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ምክንያቱ ንኣእምሮ ናይ ሰባት ወይ ዝኸሪ ናይ ሰባት ምድምሳስ ሓዲ ካብ'ቲ ስልትታት ናይ ምግባት ስትራተጂ ስለ ዝኸኑ፡ ኩነታት እናተቐያየረ ኣብ ዝኸደሉ እዋን፡ ከሉ ግዜ ነቶም ቀንዲ ኣርእስትታት ኣምጺእካ ክትዛረብ ክትክእል ኣለካ።

እቲ ሰብኣዊ መሰላት ኣለም ዘምጽእዎ፡ ላቕባ ኣርእስቲ እዩ። ካልእ ጉዳያት ስለ ዘይሰለጡ፡ ደራብካ ደራራብካ፡ ገፊጥካ ገፋፊጥካ ንኤርትራ ጅሆ ናይ ምሓዝ ዕላማ ዝገበረ'ዩ። ናይ ዶብ ጉዳይ ከም ዝሃሰሰ፡ እቲ ድሕረ-ኡ ዝመጽእ እገዳ'ውን ረጊኡ ከም ዝቐጸል ንምግባር እዩ። ናይ ወያኔ ሰነዳት ዘይከፋ፡ ናታቶም ሰነዳት ኣብ ዝሓለፈ ስለስተ-ኣርባዕተ ዓመታት እንተ ርኢናዮ 'እገዳ ክለዓል የብሉን፣ ብኸሉ ዲፕሎማሲያዊ ጻዕሪ እዚ እገዳ ከም ዝጸንዕ ክንገብር ክንክእል

አለና፣ ' ዝብል ስለ ዝኸኑ፡ እቲ እገዳ እናፈኸሰ ምስ ከደ፡
“Human Rights” ወይ ሰብአዊ መሰላት ዝብል ጉዳይ ኣምጺኡም፡
ስለ 'ዚ ኣብ'ቶም ከሉ ግዜ እንጽሕፎም መልእኽታት፡ ንመራኸቲ ሃገራት
ጥራይ ዘይከፍ፡ ነቶም ዝምልከቶም ወገናት፡ መላት ካብ ሓፈሻዊ ባይቶን
ኣባላት ባይቶ ጸጥታን ኣትሒዙ ዝተፈላለዩ ኣካላት ሕቡራት ሃገራት፡
ንመራኸቲ ዝተፈላለዩ ሃገራት እነቕርቦ መዝኻኸሪ እዚ ኣርእስታት
እዩ። ብፍላይ፡ ኣብ ናይ ዶብ ጉዳይን እገዳን ጥራይ ዘተኮረ
ኣይከፍን። ናይ ዶብን ናይ እገዳን ጉዳይ ኣብ መቓን ኣትዩ ክረኣ
ኣለዎ። ሓደ ብዛዕባ 'ዚ ጉዳይ ሰሙዑ ዘይፈልጥ ወይ ነቲ ጉዳይ
ዘይተኸታተሎ መራኸቲ ወይ ሰብ ወይ ሓላፊ መንግስቲ እንጽሕር ኣሎ
ከይኑ፡ ስእሊ ክትህቦ ክትክእል ኣለካ - ክርደኦ ኣለዎ እምበር፡
ሰብአዊ መሰላት እናተባህለ ዝተኸየደ ጽዑቕ ናይ ምትላል ዘመተ ወሕድ
ኣይከፍን። እዚ ድማ ንዝኸርታት ናይ ሰባት ደምቢስካ፡ ሓደ ስእሊ
ብምፍጥር ነቲ ስእሊ ተጠቐምካ ናብ ካልእ ድልዎትካ ንምኸድ
ዝግበር 'ዩ። ስለ 'ዚ ነዚ ንኸተቃልዕ ምእንቲ፡ ነቶም መልእኽቲ
ትጽሕፈሎም፡ እቶም እዋናዎን ኣርእስታት ኢኻ እትጽሕፈሎም።

ኣብ 2016 ደጋጊሞና ዘልዓልናዮምን ክሳብ ሕጂ ነልዕለም
ዘለናን፡ መራኸቲ ሃገራት ኣብ'ዚ ሕጂ ዘሎ ዓለማዊ ኩነታት ኣበርክቶ
ክገብሩ ክንሓትት እንተ ኽይንና፡ ቀዳማይ ነገር ሰብ ብሰላም ክነብር
ምእንቲ እዚ ግዝኣተ መል ክጠፍእ ከም ዘለዎ እዩ። 'ንዓና ከም'ዚ
ኣለምና፡ ተጸቢኡምና፡ ዓንቂፎምና፡ ጸቕጢ ገይሮመልና . . .' ኣልና
ብዛዕባ ናይ በይንና ጉዳይ ጥራይ ክንዲ ንዛረብ፡ እቶም ብደረጃ ዓለም
ኣብ ዞባና፡ ኣብ ከባቢና፡ ኣብ'ዚ ጎደቦና ዝበሃል ዝረኣዩ ዘለዉ
ዝዓበዩ ሽግራት ኣብ ምፍታሕ ክንዋሳእ ክንክእል ኣለና። እዚ ንንቕሓት

ናይ ህዝብታት፡ ንቕሓት ናይ መንግስታትን ዝተፈላለዩ ናይ ፖለቲካ ሓይልታትን ዓለም ኣልና እነካይዶ ዘለና ዲፕሎማሲያዊ ጉሰጓስ እዩ። ስለ'ዚ እቶም ነዚ ዘገልግሉ ኣርእስቲታት እዮም ኣብ'ቲ መልእኽቲ ዝቐርቡ።

ኣብ ዘባዊ ጉዳያት ምስ እንመጽእ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ኣብ 2016፡ ናይ ህዝቢ ኣምሓራን ኦሮምያን ከምኡ'ውን ኣብ ካልእ ቦታታት ተቓዋማታት ተላዒሉ ነይሩ። እንተኾነ ወያነ፡ “state of emergency” (ናይ ህጹጽ ጊዜ ኣዋጅን “Command posts” (ነቕጣታት እዚ) መስሪቱ ነቲ ተቓዋማታት ከህድኡ ፈቲኑ። ናይ ብሔራዊ ሃዲኡ ደዩ? እዚ ከንታት እዚ ናበይ የምርሕ ኣሎ? መበዛሕትኡ ጊዜ ኣብ ኢትዮጵያ ዝኾነ ይኸን ነገር ክለዓል ከሎ? ንኤርትራ ናይ ምስይጣን ምክፋእን ከንታት ኣሎ። ነዚ ኣጠቓላልካ ክትምልሰልና?

እዚ ኣብ'ዚ መወዳእታ ዝነተጎ ተርእዮ ከመይ ኣሉ እዩ መጽኡ?
እንተደኣ ኣልና - ናይ'ዚ መሃንደሳት፡ እቶም ናይ ዕብላላ ማል ሓዘም እንኮ ቀጽሪ ክፈጥሩ ዝተበገሱ እዮም። ኣብ ታሪኽ እውን ብዘርዘር ተመዘጊቡ ዘሎ ጉዳይ እዩ። ሰብ ምናልባት ብናይ ወያነ ጃንዳ ዓይኒ ጥራይ ስለ ዝርእዮ እምበር፡ እቲ መሰረታዊ ነገር ህዝቢ ኢትዮጵያ 'ዩ ግዳይ ናይ'ዚ ኸሉ ጸገማት ከይኑ። እቲ ኣብ'ዚ 25 ዓመት ተገይሩ ዘሎ “Damage” ወይ ደማ ዕንወት ብዕምቑት ክፍለጥ ክኸእል ኣለዎ። ንድሕሪት ምልስ ኣልካ ክረኣ ኣለዎ። ምክንያቱ እዚ እንርእዮ ዘለና ሳዕቤን እዩ። ኤርትራ ፈጠራቶ፡ ግብጺ ኣትያቶ. . . ዝበሃል ዘረባታት፡ ንዝኾነ ሰብ ወይ ንየዋሃት ከጋጊ የብሉን። ኣብ ዋሽንግተን፡ እቶም ነዚ ፖሊሲ እዚ ዝሓንጸጹ ‘ኤርትራ ክትእደብ ኣለዎ፤ ኤርትራ ክትከደም ኣይትኸእል እያ፤ ኤርትራ ክትርዕም ኣይትኸእልን እያ፤ . . . ዝብሉዎ፡ እቲ ኣቐዲምና ዝተዛረብናሉ ኣርእስቲ'ዩ። እቲ ኻልእ ግን፡ ኢትዮጵያ ብመልእኽቶ ናይ ኬንያ መዐበርያ ናይ'ቲ ኣጀንዳ ምእንቲ ክትከወን፡ ዘይተገብረ ደገፍ ኣይነበረን። ሓዲ ካብ'ቲ ዝዓበየ ጌጋ ዝገበርዎ፡ ኣብ ዓራቕ እንተርኢና፡ ኣብ ሊብያ እንተርኢና፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት እውን

እንተ ርኢና፡ ዋላ ነቶም ‘ተለክኸትና ወይ ከደምትና እዮም ዝብልዎም’ ንኸመካድርዎም ምእንቲ ድኻማቶም ክሕዝዎ ክኸእሉ ኣለዎም። ናይ ወሽጢ ምክፍፋል ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ብብሄር፡ ብሃይማኖት፡ ብዝተፈላለዩ መንገዲ ከፋፊሎም ነቲ ስርዓት ናቶም ጅሆ ገይሮም ኣገልጋሊ ከም ዝኸውን ምግባር’ዩ።

ኣብ 1994 -1995፡ ቅዋም ናይ ፈደራላዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ዝበሃል (እቲ ሸም ኣብኡ ከሎ ንኸሕሊ ጥራይ እየ ዝብሎ ኣነ)፡ እቲ ትሕዝትኡ ግን ንህዝቢ ኢትዮጵያ በታቲንካ ምዛኒ እዩ። ናይ ወያነ ቃና ናይ ኣእምሮ’ውን ንሱ ስለ ዝነበረ። ‘ክንገዝእ ኣይንኸእልን ኢና፡ ብዝተፈላለዩ ረጅሐታት፡ ማለት ብብዝሒ፡ ብጽልዎ ዝተፈላለዩ ካልኣት ዓቕምታት ኣብ ግምት ብምእታው ንኢትዮጵያ ክንቆጸጸራ ኣይንኸእል ኢና፡ ስለ’ዚ ንምእኡ ህዝቢ ኢትዮጵያ ክንቆጸጸሮ እንተ ኸይንና፡ ፋሕ ፋሕ ከነብሎ ክንክእል ኣለና።’ ዝበሃል ዘረባታት ዳርጋ ብጋህዲን ብዓወታን ዝዘረበሉ ዝነበረ ናይ ወያነ ቅሉዕ ኣጀንዳ እዩ። ከይኑ ግን እቲ ኣጀንዳ ናቶም ጥራይ ኣይነበረን። ብደገ’ውን ‘ጽበቕ ኣለኸም፡ ሃብሮማት፡ ቀጽልዎ ጥራይ፡ ከምኡ ግበሩ፡ ሞደል ናይ ፈደራላዊ መንግስታዊ ስርዓት ክትከፉ ኢኸም. . .’ እናተባህለ ዝተተባብዐ’ዩ። ከሕሊ ክትኳሓሓል፡ ክዳወንቲ’ውን ክትቀያይር፡ ክትሰላለም፡ ብዙሕ ነገራት ክትገብር ትኸእል ኢኻ። ግን ብኸመይ መንገዲ ኣብ ሓደ ቅዋም ናይ ሓደ ሃገር መሳል ርእሰ-ወሳኒ ክሳብ ምንጻል ዝበሃል ከተእቱ ትኸእል። ዓንቀጽ 39፡ ኣነ ሓደ ካብ’ቶም ናይ መጀመሪያ ነቲ ቅዋም ዝረኣዩ፡ ነቲ ንድፊ ዝረኣዩ ሰብ እየ ኣለ ክዛረብ እኸእል’ዩ። ኣብ መጀመሪያ ዝመጽኣኒ ጦባላሕታ፡ ከም’ዚ ገይርካ ሃገር ክትሃንጽ ትኸእል ዲኻ? ዝብል’ዩ። ዝተፈላለዩ ቅዋማት ክህሉ ይኸእል እዩ። እቲ ሃገር ግን ናብ ምህናጽ ገጹ ክኸይድ ክኸእል ኣለዎ እምበር፡ ናብ ምበትታን ክኸይድ የብሉን። ነዊሕ ግዜ ተዘራራብናሉ - ግን ኣይሰለጠን። ‘ናትኩም ዓለም ናትኩም ዓለም እዩ፡ ናትና ዓለም ናትና ዓለም’ዩ፡ ንኢትዮጵያ ከም’ዚ ገይርና ጥራይ ኢና ክንገዝእ ንኸእል ተባሂሉ። ኣብ’ዚ 25 ዓመታት ዝተገብረ ዝተፈላለዩ ምጻኢኻዕ ናይ’ቲ ስርዓት፡ እቲ ዝተኸደኖ ካባ፡ ይኸን ዋላ እቲ ኸሕሊ ናይ ገጽ መወዳእታ የብሉን። በቲ ኣብ ኢትዮጵያ ተፈጠሩ ዘሎ ሓደጋ ናይ ምጻቕቻልን ምንህሃርን ቅድሚ ዝኣገረ ግዳይ ከይኑ ዘሎ ህዝቢ ትግራይ እዩ። እዚ ድማ ነጸብራቕ ወይ መልሰ-ግብሪ ናይ’ቲ

ወያነን አሸቆልቱን ዝተኸተሉዎ ፖለቲካ እዩ። ንህዝቢ ኢትዮጵያ ይኸን ንኢትዮጵያ መጋቢርያ ክትገብራ ምእንቲ፡ ነቲ ህዝቢ መቐቐልካ ክትሕዞ ኣለካ። ነቲ ምቕቕቓል ከኣ መልክዕ ትህቦ። ዲሞክራሲያዊ፡ ፈደራላዊ . . ትብሎ። በዚ መንገዲ እዮም ክኸዱ ጸኒሖም፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ክፍልታት ናይ ኢትዮጵያ፡ ኣብ ወሽጢ እዚ 25 ዓመታት ዝረኣናዮ ጽልኢ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ፡ ህዝቢ ትግራይ ንገዛእ-ርእሱ ግዳይ ናይ'ቲ ጃንዳ ወያነ ዝተኸተሎ ፖለቲካ ምዃኑ እዩ ኣመልኪቱ። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት፡ ኣብ መሬት፡ ኦሮሞ፡ መሬት ሶማሌ፡ መሬት ዓፈር፡ መሬት ኣምሓራ ኣብ ከሉ'ዚ ከባቢታት፡ ወያነ ኣብ ኢትዮጵያ ዝፈጠሮ ሓደጋ ተጸላእነት ናይ ተጋሩ እዩ። ስለምንታይ? እዞም ህዝቢ ዋላ ሓንቲ ዝበደሉዎ የለን። ሓደ ጃንዳ ብስም ስለ ዝሰርሐ ንሳቶም ተጸላእቲ ከይኖሙ። እዚ ናይ ፖለቲካ ፍርያት፡ ወያነን ኣሸቆልቱን ን25 ዓመታት ዘካየዱዎ እዩ። ከላቶም ብሄራት ተሳንዮምን ተሓባቢሮምን ክነብሩ እዩ ዝግበኦም።

ኣብ 1992 ኣብ ኣዲስ ኣበባ ኮንፈረንስ ምስ ተገብረ፡ ቅድሚ ናይ'ቲ ቅዋም ንድፊ ምስኣሉ ዝነበረ ማል ከሉ ሰነዳቱ ኣሎ። እቲ ክስተት ብደረጃ ዓለም፡ ብደረጃ ዞባና፡ ብደረጃ ኢትዮጵያ ከኣ ሓድሽ ስለ ዝኸኑ፡ ተሓባቢርካ ንኸለም ህዝብታት ኢትዮጵያ ኣብ ሓደ ሙዲ ዘቐርብን ወህደቶም በብቐሩብ እናሃነጸ ዝኸይድን ከነታት ክፍጠር ነይሩዎ። ከይኑ ግን፡ ከምኡ ኣይተገብረን። ፈደራላዊ፡ ዲሞክራሲያዊ . .

ዝበሃል፡ ብልጫጭ ዝብልን ናይ ደገ መልክዑ ዘጋገን፡ ኣብ ወሽጢ ትሕዝትኡ ግን ንህዝቢ ኢትዮጵያ ዝመቐቐል ከይኑ፡ ኣብ መወዳእታ ኸኣ ንዕኡ መሳርሒ ክኸውን ዝኸእል ኣህወደግ ዝበሃል ተፈጠሩ። ወከልቲ ተባሂሉ፡ ካብ'ቶም ኦሮሞ ሓደ ረኸበ ኣለኹ፤ ካብ'ቶም ዓፈር ሓደ ረኸበ ኣለኹ፤ ካብ'ቶም ሶማሌ ሓደ ረኸበ ኣለኹ . .” ነዚኦም ኣኪብካ ከተምስልን እነሆና ተኣኪብና ኣለና ክትብልን ምእንቲ ስእሊ ክትፈጥር ትፍትን።

ኣህወደግ ኣበይ ኣሎ ሎማ! ነቲ ናይ ምበትታን ማል የዋጽኣና እዩ ኣለም ሓደ ጸኒሖም። በቶም ኣሸቆልቶምን ንሳቶምን ክስራሓለን ዝጸንሐ መካወር ስለስተ እየን። ሓደ - ንኢትዮጵያ በታቲንካ ምዛእ። እዚ ሕጂ ንርእዮ ዘለና ናይ ኢትዮጵያ ከነታት፡ ቅድሚኡ ኣብ ዘበነ ደርግን ዘበነ ሃይለስላሴ እወን ኣይነበረን። እዚ ሕጂ ዘሎ ፖለቲካ ደኣ መን ፈጠርዎ? ኤርትራ ወይ ግብጺ ፈጠራቶ? ሃንዳሲ ናይ'ዚ ኸሉ ሕጂ

ንርእዮ ዘለና ኩነታት ወያነ እዩ። እቲ ካልኣይ ቁጠብ ምቁጽጻር እዩ። ምናልባት እቲ ዝበዝሖ ሰብ፡ ከም'ዚ ህዝቢ ትግራይ ካብ'ዚ ናይ 25 ዓመታት ግዝአት ጃንዳ ወያነ ኣብ ኢትዮጵያ ቁጠባዊ መኸሰብ ዝረኸበ ይመስሎ ይኸውን። እቲ ብልጭልጭ ዝብል ምባላታት ተራእዩ፡

“Double Digit” (ዕጽፊ) ቁጠባዊ ዕብዮት ኣምጺእና . . .

ዝበሃል ብዙሕ ዘረባታት ናይ ሰረቓቲ ስርዓት እዩ። መን ኣበዮናይ ባንኪ ሕሳብ ኣለዎ? ከንደይ ናይ ባንኪ ሕሳብ ኣለዎ? ኣበይ ኣለዎ እተን ትካላት? ከከንደይ ገንዘብ ሐዘን ኣለዎ? ኣበይ ኣቐማገፍኦ ኣለዎ? እንድሕሪ ኣልና፡ ሓደ ጃንዳ ምስ ናይ ደገ ኣሸቆልቱን መሻርኽቱን ዝወንጎዎ ቁጠባ እዩ ተፈጠሩ። “Investment”

(ወፍሪ) ተኸፊቱ ኣሎ፣ ልምት ተኸፊቱ ኣሎ፣ እናተባህለ፡ እዚ ጃንዳ - ብልሹው ዝኸኔ ናይ ሰረቓቲ ስርዓት ኣብ ዝምታ ገንዘብ ህዝቢ

ኢትዮጵያ እዩ ዘሎ። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት፡ ጃንዳ ወያነ፡ ኣሸቆልቱን መሻርኽቱን ንህዝቢ ኢትዮጵያ ከዘምቱ እዮም ጸኒሖም። ንህዝቢ ኢትዮጵያ ብፖለቲካ መቐቐሎም፡ ብቐጠብ ኸኣ ተቐጻጺሮም፡ ድኳናት ከፊቶም ነናቶም ዋኒን እዮም ዝገብኡ ዘለው። ኣብ ህዝቢ ኢትዮጵያ ዝፈጠሮ ተቐወሞ ቀለል ነገር ኣይኮነን። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት ህዝቢ ኢትዮጵያ መወዳእታ ዘይብሉ ናይ ምምልኽዕ ዘመተ እዩ ርእዩ። እዚ ኣብ መወዳእታ ዝተራእየ ናዕቢ ኸኣ መልሰ-ግብሪ ናይ'ቲ ጃንዳ ወያነን ኣሸቆልቱን ዝተኸተልዎ ማእ እዩ። ትካላት ምክናው፡ ናይ ወፍሪ ቦታታት ምውቃዕ፡ ድኳናት ምፍራስ . . . እቲ ህዝቢ ኣብ'ቲ ፍኑው ኣካይዳኡ ዝሓረዮ ታርጌታት እንድሕሪ ርኢናዮ፡ እቲ ታርጌታት ንገዛእ-ርእሱ ከነግረና ይኸእል እዩ። እዚ ከሉ ደማ ወያነ ዝፈጠሮ ጸገም እዩ።

እቲ ሳልሳይ መዛወር ጸጥታ'ዩ። ወተሃደራዊ ሓይሊ እንድሕሪ ኣለካ፡ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ገይርካ፡ ተሰናብድ፡ ትደህል . . . እዚ መጋቢርያ'ዩ። ንዝተወሰነ ግዜ ሰሪሑ ከኸውን ይኸእል። ኣብ መወዳእታ ግን፡ ፍኑው ናይ ህዝቢ ተቐወሞ ደው ክብል ኣይከኣለን። ናይ ህጻጽ ኣዋጅ ተኣዊጁ ብዙሕ ነገራት'ውን ተዘሪቡ። ግን ናይ ህጻጽ ኣዋጅ ጉዳይ ጥራይ ኣይኮነን። እዚ ተርእዮ እዚ ዝያዳ ዘሰንበዶ መን እዩ እንድሕሪ ኣልና፡ ጃንዳ ናይ ወያነ ኣይኮነን። እቶም ዝያዳ ዝሰንበዱ ኣሸቆልቲ ወያነ እዮም። ብታሕቲ ታሕቲ ሰናሚ እዮም ዝብልዎ። ዳርጋ ከም'ዚ ሃንደበታዊ ምንቅጥቃጥ መሬት ዝፈጠሮ ነወጺ እዩ ተባሂሉ። ድሕሪቲ ናዕቢ፡ ጃንዳ ወያነ ንኸይዳኸምን ንኸይወድቕን፡ ብታሕቲ ታሕቲ

ብተብተብ ዝተገብረ ላዕሊን ታሕቲን መወዳእታ የብሉን። ስለ'ዚ እቲ ጉዳይ ናይ ህጻጽ ግዜ ኣዋጅ ጥራይ ኣይከኣን። እቶም ኣብ ኤወጅ ይኸን ኣብ ኣመራካ ዘለዉ ኣሸቀልቶም ብምሉኡም ኣብ'ዚ ዝሓለፈ ኣዋርሕ ጉያ-ጉያ ዝበሉሉ ጉዳይ፡ ነዚ ሱናሚ ዝበሉዎ ንምክጋት'ዩ ነይሩ። እዚ ፈተነ ክዕወት ድዩ ኣይከዕወትን፡ ኣብ ትሕዝቶ ተመሊስካ እዩ ዝረከ። እቲ ትሕዝቶ እንተ ዘይቀርዓዎ፡ ብኸምዚኦም ዝኣመሰሉ ጸቕጥታታትን ብናይ ደገ ምትእትታዎን ክትፈትሖ ዝከኣል ኣይከኣን። ተመሊስና እንብሎ ነገር እንተ ሃለዩ፡ እቲ ቃና፡ እቲ ጃንዳ ወያነ ዝሓዘ ስትራተጂያዊ ጌጋ ኣይሰርሐን። ክመሃር'ዎን ኣይደለየን። ከሉ ግዜ 'ኤርትራ ከም'ዚ ገይራ፡ ኤርትራ ከም'ዚ ፈጠራ፡ ግብጺ ከም'ዚ ገይራ. . . ንጉልባብ ዝበሃል እዩ።

ኣብ ኢትዮጵያ ብዘይካ'ቲ ክግበር ዝጸንሖ ጽዕቕ ክንክን፡ በብእዋኑ እወን ጽዕቕ ክንክን ተገይሩሉ እዩ። ጽዕቕ ክንክን እዩ ዝብሎ - ካብኡ ፈሊኻ'ወን ክትርእዩ ኣይትኸእልን ኢኻ። ቁጠባዊ ጽዕቕ ክንክን፡ ጸጥታዊ ጽዕቕ ክንክን፡ ፖለቲካዊ ጽዕቕ ክንክን ጸኒሖ - ኣይሰርሐን። ይትረፍ ኤርትራን ግብጺን ካልኣት'ወን ኢድ ኣእትዮሙ ኣልካ ክትዛረብ እንተ ኸንካ፡ ነቲ ህዝባዊ ናዕቢ ዝመራሖ ወዳብ ነይሩ ድዩ ኣይነበረን ክትርኢ ትኸእል ኢኻ። ናይ ተቓዋሞ ወደባት ክህልዎ ይኸእላ እየን። እዘን ኣብ ወሽጢ ይኸን ኣብ ደገ ዘለዎ ወደባት ከላተን ወያነ ዝፈጠረን እየን። ንሳተን እየን መራሕኦ ኣልካ ክትዛረብ ግን ኣይትኸእል ኢኻ። ወደባት ዝመራሕ ተቓዋሞ ኣይከኣን። ፍኑው ናይ ህዝቢ ተቓዋሞ እዩ። ብኸምዚ ይምራሕ ነይሩ፤ ብእከለ ይድፋእ ነይሩ፤ ኤርትራ እያ ብኬንያ፡ ብሱዳን፡ ብኡጋንዳ ኣቢላ ተቓዋምቲ ኣምጺኦ ከም'ዚ ገይራ ዝብል መታለሊ ዘረባታት መጻልቲ-መጻልቲ ይዝረብ ነይሩ ይኸወን። ኣብ መወዳእታ ንህዝቢ ዓለም ዝተረጋገጸ ግን፡ እዚ ፍኑው ነትጉ ናይ ህዝቢ ተቓዋሞ ምኽኒ እዩ። ወጽኢት ናይ'ቲ ወያነ ን25 ዝሰርሓሉ ኣጀንዳ እዩ።

ኣብ ሶማሊ ወኪል ወይ ፖሊስ ናይ'ዚ ከባቢ ተባሂሉ - ወያነ። ህዝቢ ሶማሊ ከኣ ግዳይ ናቱ ከይኑ። ግዳይ ኣጀንዳ ጃንዳ ወያነ ኣልና ክንዛረብ ኣይንኸእልን ኢና። ምክንያቱ፡ ናይ'ቶም ኣሸቀልቲ ወያነ ኣጀንዳ ኣብ'ዚ ከባቢ ስለ ዝኸኑ። እታ ናይ ምቕቓል ትበሃል "Doctrine" ወይ ሰረተ-እምነት ኣብ ኣእምሮ ናይ ኣሸቀልቲ

ወያነን ወያነን፡ መሰረታዊት ነገር እያ። ከም መቻቻሊን ገዛዛዪን፡
ንህዝቢ ሰሜል - ነቲ ሓደ ቋንቋ፡ ሓደ ሃይማኖት. . . ዘለዎ ሓደ
ህዝቢ ሰሜል፡ ኣብ እንዳታት ፋትፋት ብምግልን ብምቛቛቻልን፡ ሰሜል
ኣብ ካርታ ከም ዘይትህሉ ዝገበረ ቀንዲ ተዋሳኢ ወኪል ናይ'ቶም
ኣሸቀልቲ ከይኑ ዝሰርሐ ጃንዳ ወያነ እዩ።

**ኤርትራ፡ ብስዑዲ-ዓረብ ምኻ ዝምራሕ ኪዳን ጸረ-ሸበራ ዘለዎ
ምትሕግጋዝ ብዝምልከት ዝሓለፈ እዋናት ኣብ ዘካየድናዮ ቃለ-መጠይቕ
ገለጽካዮ ነይርካ፡ ሓደስቲ ምክባለታት ኣብዚ መዳይ እዚ እንታይ
ኣለዉ? ኣመት ናይ'ዚ ምትሕግጋዝ ምኻ ግዜን ኣብ ቀረባ መዳኢን
እንታይ እዩ ክመኻል?**

እቲ ጉዳይ በይኑ ነጻልካ ዘይከፍ፡ ኣብ ወሽጢ መቻን ክረኣ
ክኽእል ኣለዎ። ኣብ ናይ ወጻኢ ፖሊቲካትና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና ሓደ
ዶክትሪን ኣለና። ሓፊሻዊ ናይ ወጻኢ ፖሊቲካ፡ ኣብ'ቲ ጎደቦና እንብሎ
- ናይ ርግኣት፡ ምትሕብባር፡ ምክብባር፡ ሸርክነት ሃዋሁ ክንፈጥር
ኣለና። እዚ ዘይቅየር ሰረተ-እምነት እዩ። እዚ ግን ብሓፊሻዊ
ኣገላልጺ ጥራይ ጠቐስካዮ ዝሕለፍ ነገር ኣይከፍን። ተመሊስና ናብ'ቲ
ዝሓለፈ 25 ዓመታት ዝመጠለ ከነታት ዞባና ወይ ጎደቦና ኢና
እንመጽእ። ብጂኦግራፊያዊ ኣቀማመጣ ኣከራኻሪ ክኸውን ይኽእል እዩ።
ግን ዞባ ቀይሕ ባሕር፡ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ዞባ ኒል፡ ዞባ ከልጅ
እንብሎ እዩ። እዚ ኣርባዕተ ኣካላት ናይቲ ጎደቦ እዩ። ኣብ ምታይ
ከነታት ከም ዘሎ፡ ከሉ ሰብ ዝርእዮ ዘሎ ስለዝኸኸ፡ መግለጺ ዘድልዮ
እውን ኣይከፍን። ስለምታይ እቲ ናይ ዕብላላ፡ ናይ ምግባት፡ እንኮ
ቀጽሪ ናይ ምፍጥር ፖሊቲካት ኣብ'ዚ 25 ዓመታት ኣብ'ዚ ጎደቦና
እንብሎ ዝፈጠሮ ጸገማት ኣቃለልካ ዝረኣ ኣይከፍን። እንድሕሪ ናይ
ብሓቂ ኣብ ጎደቦና ርግኣት፡ ምክብባርን ሸርክነትን ክንፈጥር ከይንና፡
ቅድም ነቶም ዘጋጠሙ ወይ ዘጋጥሙ ዘለዉ ብድህታት ክንፈትሖም
ክንክእል ኣለና። ግብረ-ሸበራ ይኸን ካልኣት ጉዳያት በታቲንካ
ነንበይኑ ትርእዮ ዘይከፍ፡ ቅድም ሰረተ-እምነት ናይ ፖሊቲካ ጽቡቕ
ገይርና ክንግንዘቦ ክንእክል ኣለና። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት ኣብ ዞባና
እንታይ ማዕቡ? እንድሕሪ ኣልና፡ ብኣፍጋኒስታን ክንጀምር ንኽእል።
እዚ መወዳእታ ናይ ዝሓል ከፍት ወይ መታተዊ ናብ'ቲ ሕብረት-ሶቭየት

ዝተበታተነሉ ነይሩ ከበሃል ይከኣል። እዚ ናይ ጣቢን ማለት'ዩ። እቲ ዘይምርግጋእከ ካብ ምንታይ እዩ ዝመጽእ? ዘይምርግጋእ ካብ ሃገራት እዩ ዝመጽእ። ኣብ ሓዲ ከባቢ ምወዳን እንተዘየለ ርግኣት የለን። ምወዳን ዘይህልወሉ ጠንቂ ከኣ ሃገራት ስለዘሎ እዩ። ስለ'ዚ ኣብ ወሽጢ ዚ 25 ዓመታት፡ ኣብ'ዚ ርግኣት ክሰፍኖ እንደልዮ ጎደቦና ዝተፈጥሩ ሃገራት ማእለያ የብሉዎም። ብተኸታታሊ ከኣ'ዮም ክፍጠኡ ጸኒሖም። ናይ ኣፍጋኒስታን ሃገር ተፈጠሩ - ኣይተፈትሖን። ምናልባት ኣፍጋኒስታን ርሕቕ እዩ ወይ ካብ ጎደቦና ወጻኢ'ዩ ክንብል ንኽእል። ግን ጽልዋ የብሉን ኣልና ክንዛረብ ኣይንኽእልን ኢና።

ኣብ ወሽጢ ዘባና፡ ናይ'ዚ 25 ዓመታት ዝዓበየ ሃገር ወይ ድማ ንምወዳን ዝዘረገ ኩነታት ናይ ዓራቕ እዩ። ብድላይካ ከተንብብ ትኽእል ኢኻ። ኣብ'ዚ እንዛረብሉ ዘለና ዓለም፡ ናይ'ቲ ዝነበረ ስርዓት ዘይከፋ፡ ብዓቢኡ ዓራቕ እወን የላን። ዓራቕ ኣብ ሸዓ፡ ሱኒ፡ ኩርዲ ተበታቲና - ከም ሃገር ኣላ ክትብል ኣይትኽእልን። ዝዓበየ ዕቕድ ነዳዲ ኣለዎ ትበሃል ሃገር፡ ቀሲና ኣይሓለፈትን። ኣብ'ዚ 25 ዓመታት ከም ዝረኣናዮ፡ ብሰንኪ ምትእትታዎት ገዚፍ ሃገር ተፈጠሩ። ብቐረባ ንዓና ይጸለወና ኣይጸለወና፡ ኣብ ዘባና ፈጠርዎ ዘሎ ሃገር ብቐለል ዝረኣ ኣይከፋን። ኣብ ሰላሳ ዓመታት ስርዓት መሰረክ ግብጺ ኣብ'ቲ ካርታ ኣይነበረትን። ስለምንታይ እያ ግብጺ ግብጽ ቦታኣ ብምሓዝ ኣብ'ቲ ዘባ ሃናጺ ኣበርክቶ ክትገብር ዘይከኣለት? ኣብዚ 25-30 ዓመታት እንተ ርኣናዮ፡ ርኣይ መግለጺታት ኣለዎ። ግብጺ ከም ዝዓበየትን ዝሓየለትን ሃገር ክትለምኽ ኣለዎ ስለ ዝተባህለ፡ ከም እትለምኽ ተገይሩ። ተራኣ ናብ ባዶ ወይ ትሕቲ ባዶ ከይዱ። ገጂፍ ሃገር ፈጠሩ። ኣብ'ዚ ከባቢ'ዚ ሶማሊ እወን ገጂፍ ሃገር እዩ ክንብል ንኽእል። ኣብ ወሽጢ ሱዳን፡ እዚ 25 ዓመታት ቀጻሊ ነወጺን ምቕቓል ናይ ሰሜን ደቡብን እንተ ርኣናዮ፡ ንገዛእ ርእሱ ሓዲ ኣሰካፊ ሃገር እዩ። “Arab spring” ወይ ድማ ቀወጺ ናይ ዓረብ ዝበሃል መጽሓ። ነቲ ሃገራት ከኣ መሊሱ ኣግፊሖ። ንሊብያ ብዝተፈላለየ ምክንያት ፋሕ-ፋሕ ኣቢሎም። ዘላቶ ኩነታት ንርእዮ ኣለና። ብተዛምዶ ርግኣት ኣለወን ዝበሃላ ናይ ኸሊጅ ሃገራት እየን። እዚ ናይ የመን ምናልባት፡ ድሕሪ ቀወጺ ዓረብ ዝመጽእ ምዕባለ ኣልና ክንዛረብ ንኽእል፡ ግን ድሕረ ባይታኡ ኣሎ። ኣዛምዶካ ክትርእዮ እንተ ኾንካ፡ ምናልባት ቱኒዝ ርሕቕ ኣለ'ዩ ኣልና ክንዛረብ ንኽእል። ግን ኣብ

ወሽጢ እቲ ጎደቦና ንብሎ ተፈጠሩ ዘሎ ሃጓፋትን ጠንቂ ናይ ዘይርግኣትን እዘም ንጠቕሶም ዘለና እዮም። እቲ ዘይምወዳን ዝፈጠሮ 'ፖሊሲዮም' ናይ ወሽጢ ይኸን ናይ ደገ፡ ነዚ ሕጂ ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናተሓላለኹ ዝኸይድ ዘሎ ነወጺ ጠንቂ ዝኸኑ እዮ። ሸበራ ብዘተፈላለየ ሙከራ ካብ ኣብ ኣፍጋኒስታን ዝነበረ ቻሚዳን እዚ ክሳብ እዚ ሕጂ ሰለይ ዝብል ዘሎ ተረፍ-ሚፍ ቻሚዳን ናቱ ባልጋታትን ሓዲ ብሓዲ ዘርዘርና ክንርእዮ ንኸእል ኢና። እዚ ትማሊ ዝመጸ ዳዕሽ ዝበሃል እንተ ርኢናዮ ድማ ምቹእ ከነታት እዩ ተፈጠሮሉ። ሳዕቤን ናይዚ ዓብላሊ ፖሊስታት እዮ። እንኮ ቐጽሪ ክፍጠር ኣለዎ ስለዝተባህለ ማለት'ዩ። ንቻሚዳ ኣብ ኣፍጋኒስታን መን እዩ ኣበረሰዎ? መን እዩ ኣብ ከም'ቲ ደረጃ ኣብጸሐዎ? እንድሕሪ ኣልና ዛንታ እዮ። ናቱ ሃሰያ ክሳብ ሕጂ ኣብ ምንታይ ደረጃ ኣሎ? እዚ ትማሊ ዝመጸኣ ዳዕሽ ዝበሃል ይኸን ካልእ ናይ ጥሩፋት ምንቅስቃሳት ምስ ኣሰላም ዘላግብ የብሉን። ናይ ካልኣት ሃይማኖታት ጥሩፍነት'ውን ክኸውን ይኸእል እዮ። ኣብ መወዳእታ ግን፡ ጥሩፍነት መሳርሒ ክኸውን ይኸእል እዮ። ነቲ ዝነበረ ቐጽሪ ሕብረት-ሶቭየት ክትወቕዓሉ ምእንቲ ዝተፈጥረ መጋብርያ ክኸውን ይኸእል እዩ ተባሂሉ ብኣፍጋኒስታን ጀመሩ። ዝቐጸለ ናይ ቻሚዳ ወዳበታትን ምንቅስቃሳትን ነቲ ዕላማ ከገልግል ተባሂሉ ስለ ዝተሰርሐ እዩ ኣብ'ዚ ደረጃ በጸሐ። እዚ ሕጂ ብዘተፈላለየ ሙከራ ካብ ነንበይኖም ከባቢታት ዘሎ - ኣብ ምዕራብ ኣፍሪቃ ክሳብ በዓል ናይጀርያ ናይ ቦካ-ሓራም ምንቅስቃሳት ደምግካ ክትርእዮ እንከለኻ ካበይ ዝመጸኣ'ዩ? ስለምንታይከ? ዝብል ሕቶ ከተልዕል ትኸእል ኢኻ። ርሕቕ ከይከድና ኣብ'ዚ ጎደቦና ንብሎ ዘሎ ነወጺን ህወክትን ጠንቅታት ኣለዎ። ክስተታት ናይ'ዚ 25 ዓመታት ከኣ፡ ሓዲ ብሓዲ ዘርዘርና ክንገልጸም ንኸእል እዮም።

ተራ ናይ ሃገራት ኸሊጅ ብቐንዱ ኸኣ ናይ ስዑድያ፡ ትማሊ ናይ ዓረብ ቀወጺ ምስ ሙከራ ዘይከፍ፡ ብቐጸሊ፡ ንዑ በጃኻትኩም - ዓቕሚ ኣለኩም ክትንቀሳቐሱ ትኸእሉ ኢኹም - ንሕና ድሩት እዩ ዓቕምና - ባህጊ ክህልወና ይኸእል ይኸውን፡ ግን ድሩት እዩ ዓቕምና፡ ንስኻትኩም ከም ዓበይቲ ተዋሳኢቲ ኣብዚ ጎደቦና፡ ከም ዓበይቲ ኣሕዋት እትገብርዎ ኣበርክቶ፡ ነዚ ተፈጠሩ ዘሎ ሃጓፋት ክዓብሰልና ይኸእል እዩ . . . ክንብል ጸኒሕና። ስዑድያ ንብዙሕ ምክንያታት ኣብ ልኡም ደረጃ ስለዝጸንሐ፡ ክሳብ ንጉስ ሳልማን ሙከራ ሓድሽ ኣጀንዳታት ዘባ

ከበራብር ዝጅምር፡ ዳርጋ ልኢሙ እዩ ነይሩ ኣልና ከንዛረብ ንኸእል። ኣብ ዝሓለፈ 25 ዓመታት። ምስናይ'ዚ ግን ናይ ወጻኢ ጉዳይ ስዑድ ከሎ። ከምኡ'ውን ካልኣት ሰበ-ሰልጣን ከለወ፡ ቀጻሊ ልኡኸና ከይዱ ዝዛረበሉ ዝነበረ ኣርእስቲ፡ ነዞም ሓቅታት ዘዘኸኸርን ናታቶም ተራ ዝሓትትን እዩ ነይሩ። ዘራያት ኩኑና፡ ሓግዞና፡ ደግፉና፡ ተኸላኸሎልና ኣይከፈንን ንብል ዘለና። ናትኩም ቦታ ኣብ'ዚ ከባቢ'ዚ ቀለል ኣይከፈንን፤ ጸጋታት ኣለኩም፤ ሃናጺ ኣበርክቶ ክትገብሩ ትኸእሉ ኢኹም ኢና ንብል ዘለና። ግብጺ ከኣ ልክዕ ከምኡ። ካልኣት ሃገራት'ውን ተናዒቐን ኣይከፈንን። ግን ኣብ'ቲ ካርታ የለዎን። ስለ'ዚ ነዚ ክንፈጥሮ እንደሊ ዘለና ናይ ርግኣትን ምትሕብባርን ባይታ በብዓቕምና ከነበርክተሉ ምእንቲ፡ እቶም ቀንዲ ተዋሳእቲ ክኸኑ ዘለዎም ግብእ ተራኡም ከበርክቱ ክኸእሉ ኣለዎም - ዝብል'ዩ ሰረተ-እምነት ናይ ወጻኢ ፖሊስና። ካብኡ ንደሓር ክንከይድ ንኸእል ኢና። እዚ ስለዝኸኸ፡ ኣብ ሓንቲ ወረቐት ተፈራሪምካ ዝኸየድ ነገር ኣይከፈንን። ናይ ጸጥታ ጎድኒ ኣለዎ፤ ናይ ቁጠባ ጎድኒ ኣለዎ፤ ዲፕሎማሲያውን ፖለቲካውን ጎድኒ ኣለዎ። ነዚ ሃዋህው ክንፈጥር ምእንቲ፡ ቀጻሊ ናይ ሓባር መዲዳእታ ክንፈጥር ክንከእል ኣለና። ምስ ንጉስ ሳልማን ኣብ ዝተገብረ ናይ መጀመርታ ዝርርብ፡ እዚኣን ኣርእስታት ኢና ኣልዒልና። ተረዳዲእናለን ከኣ። ንጉዳይ ጎደቦ በታቲኸና ክንርእዮ ኣይንኸእል ኢና። ደሞርና ክንርእዮ ስለ ዘለና፡ ኣእጃምና ከነበርክት ምእንቲ ንዓኡ ዝኸውን ሃዋህው ክንፈጥር ኣለና። ድሕሪኡ ኸኣ ነዚ ዘድሊ መካኒዝም ክንምከርት ክንከእል ኣለና። ንኸሎም እቶም ጉዳያት ኣብ ሓዲ ክንሰማምንሎም፡ ሓዲ ናይ ሓባር ኣረኣእያ ከይህልወና ይኸእል እዩ። ኣብ መዲዳእታ ግን፡ ናይ ሓባር ዕላማኻ ሓዲ ስለ ዝኸኸ፡ ጎደቦና ሰላም ክረክብ ክኸእል ኣለዎ። ነወጺ ክንኣሊ ኣለና፡ ብልጽግና ክንምከርት ክንከእል ኣለና፤ ጸጋታትና ክንከፋፈሎ ክንከእል ኣለና። ወፍሪ ልምት ይኸን ዝተፈላለዩ ኣብ ከከባቢና እነካይዶም መደባት ተደማሞም ዘምጽእዎ መኸሰብ ንዓናን ክንዮ ዞባናን ብዙሕ ነገር ከምጽእ ስለ ዝኸእል ኣብ'ዚ ክንተሓጋገዝ ጸገም የብልናን።

ንወፍሪ ዘተባብሶ ባይታን ሃዋህወን አሎ - ዓበይቲ ነገራት ገይርና
አለና 'ኳ እንተዘይበልና፡ መገገሲ ስለዘሎ - ዝኸኸኸ ከወፍር ዝደሊ
ዝጠራጠራ ከነታት የለን።

እታ 'ምቐቐቐ' እትብል ሰረተ-እምነት - ኣብ ኣእምሮ ናይ ኣሸቀልቲ
ወያነን ወያነ ንርእሱን፡ መሰረታዊት ነገር እያ። ብብሄር፡ ብቋንቋ.
. መቐቐቐካን ስኒት ሓሪምካን ትገዝእ።

ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ክፍልታት ኢትዮጵያ ዝተራእየ
ጽልኢ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ - ህዝቢ ትግራይ ንገዛእ-ርእሱ ግዳይ ናይ'ቲ
ጃንዳ ወያነ ዝተኸተሎ ፖለቲካ ክነሱ፡ እቲ ጃንዳ ብስሙ ስለዝሰርሐ
ጥራይ - ህዝቢ ትግራይ ተጸላኢ ኮይኑ።

እቲ ኣብ ቀረባ ግዜ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ዝተኸሰተ ፍኑው ነትዚ - ናይ
ህዝቢ ተቐዋም ወጽኢት ናይ'ቲ ወያነ ን25 ዓመታት ዝሰርሐሉ ኣጀንዳ
እዩ። መልሰ-ግብሪ ናይ'ቲ ጃንዳ ወያነን ኣሸቀልቱን ዝተኸተልዎ ማእ።

ሕቶ፡ ኤርትራ፡ ብሰውዲ-ዓረብ ምስ ዝምራሕ ኪዳን ጸረ-ሸበራ ዘለዎ
ምትሕግጋዝ ብዝምልከት ዝሓለፈ እዋናት ኣብ ዘካየድናዮ ቃለ-መጠይቕ
ገለጽካዮ ነይርካ፡ ሓደስቲ ምክባለታት ኣብዚ መዳይ እዚ እንታይ
ኣለዉ? ኣመት ናይ'ዚ ምትሕግጋዝ ምስ ግዜን ኣብ ቀረባ መጽኢን
እንታይ እዩ ክመስል?

. . . ንጉዳይ ጎደቦ በታቲኸና ክንርእዮ ኣይንኸእል ኢና። ደሚና
ክንርእዮ ስለ ዘለና፡ እእጃምና ከነበርክት ምእንቲ ንዓኡ ዝኸወን
ሃዋህወ ክንፈጥር ኣለና። ድሕሪኡ እወን ነዚ ዘደሊ መካኒዝም
ክንምስርት ክንክእል ኣለና። ንኸለም ጉዳያት ዘይክንሰማማሉም፡ ሓደ
ናይ ሓባር ኣረኣእያ ዘይክህልወና ይኸእል እዩ። ኣብ መወዳእታ ግን፡
ናይ ሓባር ዕላማኻ ሓደ ስለ ዝኸኸኸ፡ ጎደቦና ሰላም ክረክብ ክኸእል

አለዎ። ነወጺ ከንኣሊ፡ ብልጽግና ከንምክርት ከንክእል አለና፤
ጸጋታትና ከንከፋፈሎ ከንክእል አለና። ወፍሪ ልምት ይኸን ዝተፈላለዩ
ኣብ ከከባቢና እነካይዶም መደባት ተደማሚም ዘምጽእዎ መኸሰብ፡
ንዓናን ከንዮ ዘባናን ብዙሕ ነገር ከምጽእ ስለዝኸእል ኣብ'ዚ
ከንተሓጋገዝ ጸገም የብልናን።

ምስ ግብጺ እንዛረበለን፡ ምስ ሱዳን እንዛረበለን ኣርእስትታት ንሳተን
እየን። ምስ ካልኣት ዝተፈላለዩ ናይ ኸሊጅ ሃገራት ኢሜት፡ ቐጠር፡
ካልኣት ኣባል ሃገራት እንዛረበለን'ወን ንሳተን እየን። ኣብ ወሽጢ
እዚ ኣብ ጎደቦና ዘሎ ሃጻፋት፡ ናይ የመን ጉዳይ ናቱ ፍሉይነት
አለዎ። ብወሽጣዊ ጠንቂ ድዩ ብግዳማዊ ሓይሊ ዝተፈላለዩ ጸገማት
ተፈጠሩ። እዚ ኣናብባ ጥራይ ዘይከኑ ከወን ሓቂ ኣብ ዘባና ዘሎ
ከጎታት'ዩ። ኣብ ዘባና ዝሕንክሩ ዘለዉ መን እዮም እንድሕር ኣልና፡
ብዓለም ደረጃ ንሰርዖም ሓንከርቲ ኣለዉ። ብግብሪ ነዚ ከጎታት እዚ
ን25 ዓመታት ዘካወስዎ ሓይልታት ኣለዉ። ብኣስማት፡ ብግዜ፡
ብቦታ'ወን ከንገልጾም ንኸእል ኢና። ንሳቶም ጥራይ ግን ኣይከኑን።
ዘባዊያን ጎብለላት ከንከወን ኢና ዝብሉ'ወን ኣለዉ - ነዚ
ምሕንካር'ዚ መሊሶም ዘጋድድዎ። እከለን እከለን ኣልና ከንገልጾም
ዘድልየና ኣይከኑን። ንሳቶም ዝገብርዎ ሃስያ ከይፈለጥና ፍወሳ
ከንገብር ኣይንኸእልን ኢና። ብሳልሳይ ደረጃ ዝሰርዑ ዘቤታዊያን
ሓንከርቲ'ወን ኣለዉ። መብርያ ብምዃን ወይ ናታቶም ዝምቡዕ
ኣጀንዳታት ሓዘም በብከባቢኡ ንዕብለላን ንነወጽን ዘገልግሉ። ነዞም
ጉዳያት እዚኣቶም ብግብሩ ኣድረስ ከንገብርዎም ምእንቲ፡ ቅድሚ ወዕላት፡
ቅድሚ ስምምት ኣረኣያናን ኣናብባናን ከነሳኒዮ ከንክእል ኣለና። ኣብ
መዳእታ ሓደ ኣናብባን ሓደ መረዳእታን ከህልወና ኣለዎ። ኣብኡ
ዝተመሰረተ ምትሕግጋዝ ከኣ ንገብር። እዚ ስለ ዝኸኑ እቲ ኣተሓሕዝና፡
ኣብ ወሽጢ ሓጺር ግዜ ከመይ ኢሉ ዝምድናና ብናህሪ ይምቡብል ኣሎ
እንድሕር ኣልና፡ ኣብ ረብሓይ ረብሓኻ፡ መፍቶ ከገብረልካ መፍቶ
ግበረለይ ዘይከኑ፡ ቅድሚ ዝኣገረ ኣብዚ ዘባና ስዑድያን ግብጺን
ዝግባእ ቦታኡም ሓዘም ዝግባእ ኣበርክቶ ከገብሩ ከኸእሉ ኣለዎም።
ንሕና ከኣ ብዓቕምና ነናትና ኣበርክቶ ንገብር። ሓደ ናይቲ ሓደ ዘራይ
ከኸወን፡ ሓደ ናይቲ ሓደ ሓጋዚ ወይ መጽዋቲ ከኸወን ዘይከኑ፡ እቲ

ሐበርና እንፈጥሮ ኩነት ንህዝብታትና፡ ንህዝቢታት ናይ'ዚ ከባቢ ጥራይ ዘይከኑ፡ ብዓለም ደረጃ'ውን እዚ ጎደቦና እንብሎ ኣዝዩ ሰንሲቲቭ ወይ ተኣፋፊ ዞባ ስለ ዝኾኑ ኣበርክቶኡ ኣብ ዓለማዊ ኩነታት ቀለል ኣይከወንን'ዩ። ኣብ ጸጥታዊ፡ ድሕነታዊ፡ ቁጠብዊ፡ ዲፕሎማቲካዊ ዝብሃሉ እንገብሮም ምትሕግጋዝ ከኣ ኣብዚ ዝተመርከቡ እዮም። እቲ ዝርዝራት 'መካኒክስ' ብመልቲ፡ ብሰዓት፡ ብቦታ ከተምጽኦ፡ ጉዳይ ብጉዳይ'ውን ክትዛረቡሉ ትኽእል ኢኹ። እቲ ሰረተ እምነት ግን ኣብዚ መረዳእታ'ዚ ዝተመርከቡ እዮ። ምክንያቱ፡ ካብ 2015-2016 ጀመርና ዘካየድናዮ ቀጻሊ ርክባት ወይ ቀጻሊ ምርድዳኣት፡ መንግስቲ ስዑድያ ሓዘዎ ዘሎ ቃና ናይ ኣካይዳ ቅድም ካብ ዝነበረ ዝተፈልየ፡ ብዓለም ደረጃ ሓዘዎ ዘሎ ናይ ቁጠብዊ ልምት ፕሮግራማቱ ኣካይዳ፡ ንርግኣት ናይዚ ከባቢ የድልዩ'ዮም ዝብሃሉ ብስም ሃገራት ከለጅ ክወሰዱ ዘለዎም ስጉምታት፡ ምስ ዝተፈላለዩ ናይ ዓለም ሓይሊታት ኣብ ዝግበር ጸዕሪ፡ እዚ ዝገለጽኩዎ መረዳእታ ሓዘና ስለ እንሰርሕ ማለት እዩ።

ኣናብባና ዝፈላለዩሉም ጉዳያት እንድሕር ኣለዉ ከይኖም፡ ብሕብእብእ ወይ ብዓወዓው ዘይከኑ፡ ገጽ ንገጽ ተራኹብና ዝተዛረቡሉም ሃናጺ ዝምድናታት ዝመስረትናሉም ዓመታት ነይሮም ኣልና ክንዛረብ ንኽእል። ንመጻኢ'ውን ካልእ ኣሚራሊ ስለ ዘየለ ከነሓይሉም ብዘያዳ ክንነጥፈሉም ዘለና ጉዳያት እዮም። ካልኣት ዓበይቲ ናይ ዓለም ሕቶታት ኣልና ክንዛረብ ንኽእል ኢና። ቅድም ግን ብጎደቦና ክንጀምር ክንክእል ኣለና። ብጎደቦና ጀመርና ናብቲ ካልእ ክንከይድ ንኽእል። ኣብ ጎደቦና ከኣ ነፍሲ-ወከፍ ግብእ ቦታኡ ከም ዝሕዝ ክንገብር ኣለና። ካብኡ ዝሓይሽ ኣሚራሊ'ሎ ዝብል እንድሕር ኣሎ ከይኑ ድማ ኣእዛንና ከፊትና ክንሰምፅ ቅሩባት ኢና። ሓድሽ ሓሳባት ክሳብ ዝመጽኣና ግን በዚ ንኹዶ ዘለና ኢና ክንከይድ።

ሕቶ፡- ኣብ ዝሓለፈ ምርጫ ኣመዳካ፡ ብዙሓት ትጽቢት ዘይገበሩሉ ወጻኢት መጻኡ - ዶናልድ ትራምፕ ስልጣን ሓዙ። ምስ ምጻእ ዶናልድ ትራምፕን ግሉባዊ ምክባላታትን፡ ዝሰረተ ፓሊሲ ኣመዳካ ለወጢ ክገብር ተኽእሎ ኣለዎዶ? ምስኡ ተኣሳሲሩ'ውን ኣብ ኤወሮጳ ምስ ምጻእ እንግሊዝ ካብ ኤወሮጳዊ ሕብረትን፡ ኣብ ኤወሮጳ ናይ የማን ሓይሊታት ኣብ ስልጣን ምጻእን . . ተደማጭ ኣብ ኤርትራ እንታይ ጽልዎታት ከምጻእ ይኽእል?

አብ ነንበይኖም አጋጣሚታት ከም ዝብሉም፡ እዚ ሕጂ አብ አሜሪካ ዝተራእየ ናይ ምርጫታት ግብረ መልሳዊ፡ ስምዒታዊ፡ ሂሰተርያዊ ዓይነት አናብባ ከገዝአና የብሉን። አጋጋዩ ናይ መራኸቢ ብዙሓን ዘመታታት አሎ። አብ ሰዓት ሰዓት፡ አብ መጻፈቲ መጻፈቲ ዝዝረብ ዘረባ፡ ናይ በሓቂ ካብቲ ጽጹይ አናብባ ወጻኢ ዝገብር ስለ ዝኸኸ፡ አብ አካይዳና፡ አብ አሰራርሓና፡ አብ አወጻጽኡ መደባትና ከይንጋገ ምእንቲ ሃዲእና ከነንብቦ ከንክእል አለና። እዚ ጉዳይ ናይ ትራምፕ ወይ ናይ ካልእ አይከፋን። ወደቀት ናይ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓተ-ዓለም ንምፍጥር ዝተኸየደ ፈተነታት እዩ። አብዚ ዝተኸየደ ምርጫታትን ወጻኢቱን ዝረአናዮ፡ ትራምፕ ከም ሰብ ዘይከፋ፡ ነጸብራቕ፡ ሳዕቤን ወይ ግብረ መልሲ ናይቶም ዕስራን ሓመብተ ዓመታት ዝተኸተሉዎም ፓለሲታት እዮም። ናይ ብሓቂ ተነቢቡ፡ ተጸኒዑ፡ መተካእታ ወይ ‘አልተርነቲቭ’ ናይቲ ዝጸንሐ ደዩ? . . . አይከፋን። አብ አሜሪካ ወይ አብ ዋሽንግተን ዝተፈጥረ ስርዓት እዩ። ዋሽንተን ጥራይ’ወን ክብሎ አይደልን - ዋሽንተን ምናልባት ወከል’ዩ ክትብል ትኸእል ኢኻ። ግን ዝሓል ከፍት ምስ አብቕዕ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ክንፈጥር ኢና ዝብል ‘ድራይቭ’ ወይ ደማ ድርኸቲ ዝመጽአሉ፡ ድሕሪኡ አብ አሜሪካ ተኸታተልቲ ስርዓታት መጽአም። ናይ ክሊንተን ስርዓት እቲ ዝሓመቐ፡ ዝኸፍአ ስርዓት እየ ዝብሎ ኣነ። ግን አብ ሸሓኒ ከሉ ነገር ተቐሪብሎም’ዩ። ምክንያቱ ናይ ሶቪት ምወዳቕ፡ ብዩ ልሲንን ብነርቫቶብን አብ ወሽጢ እቲ ሃገርን ብዓለም ደረጃ ዝተኸተልዎ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊ፡ ድሕነታዊ ናይ አረኣእያ ጸገማትን’ዩ እቲ ወደቀት አምጺኦም። አብ ዋሽንግተን ዝወከል ሓዲ ዓለማዊ ስርዓት ክፈጥር ደልየ ዝብል፡ ብዩ ዋህነት፡ ብድንቁርና፡ ጎርቢ ጎርቢ እናበሉ አጸለሉም። ሰሜ ዝበጽሐ መሊልዎ ነታ ዓዲ ፋሕ ፋሕ አበልዎ። ሶቪት ሕብረት ፈታዊና’ዩ ነይሩ። ሶቪት ሕብረትን ዝሓል ከፍትን ስለ ዝነበረ ጽቡቕ’ዩ ነይሩ አልና አይንዛረብ ኢና። ግን እዚ 25 ዓመታት ድርኸቲ ናይ ዕብላላ ዝያዳ ዘጋደደ’ዩ። ቅድሚ ሕጂ አይነበረን ማለት አይከፋን። አብ ዝሓል ከፍት’ወን ነይሩ እዩ። ሶቪት ሕብረት አብቂዑ’ዩ። ስለዚ ቁጠባ አሜሪካ ምናልባት ደሓን አንፈታት ከርኢ ጀመዩ። ናይ ክሊንተን ስርዓት ብዘይ ስርሓሉ’ዩ መጽአ። ስኽራን መጽአ። እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ክትፈጥር ምእንቲ ዝመጸ ዝተፈላለየ መግለጺታትን ፍልስፍናታትን ዝቐረበሉ - ስኽራን’ዩ ዝብሎ ኣነ። ናይ አሜሪካ ስርዓት - በቶም

ዝሰኣሎም ፖሊሲታት እናኣንቁልቀለ'ዩ ከመጽእ ጸኒሐ። ዓለም ከትቁጸጸር እንተኾንካ፡ ዓለም ከትግብር እንተኾይና ከፋፊልካ ግዝኣያ፡ ብወተሃደራዊ ዝዳረገና ሓይሊ ከትስእ የብሉን፡ ብቴክኖሎጂ ዝዳረገና ሓይሊ ከህሉ የብሉን፡ ብቐጠብ ዝዳረገና ሓይሊ ከህሉ የብሉን። ምስቲ ሓድሽ ተርእዮ ናይ 'ዎል ስትሪት' ቁጠብ ናይ ምቕቓዕ ቁጠብ'ዩ ነጊሱ።

ኣብ 2008 ዝመጸ ቅልውላው ኣብ ግምት ኣእቲና ንዛረብ እንተኾንና፡ ቁጠብ ኣመጺካ እንታይ ይገዝኦ ነይሩ? ኢንዱስትሪ ደዩ፡ ሕርሻ ደዩ? ባንካታት እየን ዝገዝእኦ ነይረን። ኮርፖረሽናት ናይ ዓለም ኣለዎ እንድሕር ኣልና፡ ኮርፖረሽናት ብቐንዱ ኣብ ፋይናንስ ካፒታል ዝተመርኮሰ ኮርፖረሽናት እየን ከገዝእኦ ጸኒሐን። እዚ ኹሉ ኣብ ኣመጺካ እቲ ኣቐዲመ ዝጠቐስከዎ ናይ 'ኮንተይንመንት' ዝበሃል ፖሊሲ ኣምጺኡ። ንኸምዚ ከመዩ ንኣሽቱ ኣደቦ፡ ጽፍዓቶ፡ ብወከል ገይርካ ተቐጸጸሮ። ኣፍሪቃ ኣብ ሰሜን፡ ኣብ ደቡብ፡ ኣብ ምራብ መቐጻልካ ኣንከራት ገይርካ ትቁጸጸራ - እተን ካልኣት ሃገራት ኣደብ ዝገብራ ኣደብ ይገብራ፡ ዝረዓመ ይርዕም፡ እንተዘየሎ ኹኦ ይቐጸዕ ዓይነት እዩ። እቶም ዓበይቲ ንኣመጺካ ሰግኣት ዝበሃሉ ግን፡ ኮንተይን ከኹኦ ኣለዎም - ብኮንተይን ዝበሃል ፖሊሲ። ሩስያ ኮንተይን ከትግብራ ከትክእል ኣለካ፤ ቻይና ኮንተይን ከትግብራ ከትክእል ኣለካ። ኣብ ኣወሮጳ'ውን ኣስጋኢ ኩነታት ከምብብል ስለ ዝኸእል ከም ዓዲ እንግሊዝ ብትሮጃን ሆርስ ገይርካ ወይ ብኸልእ መንገዲ ከትቁጸጸራ ከትክእል ኣለካ። እቲ ኣብ ላዕሊ ዘሎ ኣቃወማ ወይ ቅርጺ ስትራቴጅክና ናይ ኮርፖረሽናትን ናይ ዓበይቲ ሜላቲ ናሽናል ዝበሃሉ መግባርን ማለት እዩ። ኣብ ወሽጢ እዚ 25 ዓመታት በዚ ሕጂ ንርእዮ ዘለና ብኮንተይንመንት ሩስያ ንምቁጸጸር ዲዛይን ዝኸኦ ፖሊሲ፡ ናይ ዩክራይን፡ ናይ ክረምያ፡ ናይ ምቡራቕ ኤወሮጳ፡ ዋላ እዚ ኣብ ሜክላይ ምቡራቕ ዘሎ ኩነታት ናይ ኤወሮጳ ዝበሃል ናይ ርሐቕ ኤስያ ፖሊሲታት፡ ኣብ ወሽጢ እቲ ኮንተይንመንት ኣይሰርሐን። ኣብ ሩስያ እንታይ ፈጠሩ? ግብረ መልሲ ፈጠሩ። ሩስያ ኮፍ ኣለ ኮንተይንመንት ከትጽቦ ኣይትኸእልን እያ። ጎርባቾቭን የልሲንን ዝበሃሉ ኣምጺኣካ ነታ ሃገር ከም ዘየላ ገይርካ'ያ፡ ፋሕ ፋሕ ኣቢልካ'ያ። ዕድል ተረኸቡ ኣብ ዓለም ከም ድላይካ ከትጋልብ፡ ካልኣይ ግዜ ከይትስኡ፡ ብቴክኖሎጂ ከይወዳደሩኻ፡ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ከይወዳደሩኻ፡ ብጽልዎ ከይወዳደሩኻ፡

ብቼጠብ'ውን ከይዋዳደሩኻ ምእንቲ ኮንተይን ከትገብሮም ከትከእል አለካ። ሓደገኛ ቃና ናይ ፖሊሲ ጸኒሑ። 25 ዓመታት ሓደ ብሓደ ከንዝርዝርን ንኸእል ኢና። እዚ ሕጂ ዘሎ ናይ ሩስያን ናይ አሜሪካን ዝምድና ኣብ ምንታይ ደረጃ'ዩ ዝርከብ ዘሎ? ትራምፕ እንታይ ኢሉ እንታይ ኣይበለን ኣይከፋን እቲ ሕቶ። ኣብ ትሕዝቶ ማእከል፡ እዚ 25 ዓመታት ዝተኸተልዎ ማእከል፡ ነቲ ዝረኸብዎ ዕድል 'ኣቢዮዝ' ገይሮም ንሩስያ ኮንተይን ንምግባር ዝተኸተልዎ ማእከል ኣይሰርሐን።

ቀጻሊ ቻይና እያ እትመጽእ። ኣብ ቻይና ዝገበርዎ ጌጋ እንድሕር ርኢናዮ፡ ፋይናንስ ካፒታል'ዩ ንዓለም ዝገዝኦ፡ ዎል ስትሪት'ዩ ዝገዝኦ፡ ብወፍሪ ጥራይ ከትገዝኦ ትኸእል ኢኻ ስለ ዝተባህለ፡ ናይ አሜሪካ ኢንዱስትሪ ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናዓነወ ከም ዝኸይድ፡ ናይ አሜሪካ ናይ ዝተፈላለዩ ጽላታት ኣፍራይነት እናደኸመ ከም ዝኸይድ፡ ብባንካታት ገይርካ ጥራይ ናይ ዓለም ቁጠብ ከትቁጸጸር ግለባላይዘኸን ዝበሃል ኣምሮ ኣምጺኢካ ንዕኡ ከም መጋብርያ እቲ ቀንዲ መጋብርያ ኸኣ ባንክታትን ፋይናንስ ካፒታልን ገይርካ ንቼጠብታት ከትቁጸጸር ትኸእል ኢኻ ተባሂሉ። ቻይና ብህድኣት ነዚ ዕድል እዚ ተጠቒማ ቴክኖሎጂ ኣመቢላ፡ ኢንዱስትሪ ኣመቢላ። ሎሚ አሜሪካ 20 ትሪልዮን ወይ ልዕሊ 20 ትሪልዮን ዝኸወን ዕዳ ኣለዋ እንድሕር ተባሂሉ፡ ሓደ ርብዒ ናይቲ ዕዳ ናይ ቻይና እዩ። ብኸመይ መጽኡ? እዚ 25 ዓመታት ጥራይ ደዩ ቅድሚኡ ነይሩ'ዩ እንድሕር ኣልና፡ እዚ አሜሪካ ትዕደዮ ዘላ፡ እዚ ሕጂ በጮኹ በጮኹ ዝብል ዘሎ ፖሊሲታት፡ ኣብ ወሽጢ'ዚ 25 ዓመታት ካብ ዝተኸተልዎ ግጉይ ማእከል ዝመጸ ሳዕቤን እዩ። ሕጂ ንቻይና ንድሕሪት ከትመልሳ፡ ንቻይና ከትቅርቅራ፡ ከም ብሓድሽ ኮንተይንመንት ከተተግብር፡ ናይ አሜሪካ ቁጠብ ከተሓይል፡ ናይ አሜሪካ ቦታ ከተመዛይሽ ዝበሃል ዘሎ ናይ ትራምፕ ወልቃዊ ስምዒታዊ ኣረኣእያ ኣይከፋን - ሳዕቤን እዩ። ኣብ ካልእ ከባቢታት ዝተኸተልዎ ማእከል ኣይሰርሐን፡ እዚ ሕጂ ንርእዮ ዘለና'ዩ። ዳዒሽ ደዩ ኣልቃዒዳ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ዘባታት ብፍላይ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ሃገር ብሃገር ከንርእዮ እንተኸኸንና፡ ኣብዚ ዘባ ምምሕዳራት አሜሪካ ካብ ክሊንተን ናብ ቡሽ ናብ ኦባማ 25 ዓመታት ዝተኸተልዎ ማእከል ኣይሰርሐን። ብኣጠቓላሊ ከንዛረብ እንድሕር ኩንና እንኮ ቀጽራዊ ስርዓተ ዓለም ናይ ምፍጣር ህቀናታት ወይ ዝተገብረ ፈተነታት 'ካወንተር ፕሮዳክቲቭ' ከይኑ ሃሳይ ሳዕቤናት ጥራይ'ዩ ኣምጺኡ ኣብ ዓለም፡ ዓለም ሰላም

ከንገብራ ኢና እናተባህለ ዓሰርተ ግዜ ዝዝረበሉ ዘረባታት፡ ጉዳይ ብጉዳይ እንድትርር ኢናዮ ነንበይኑ'ዮ። ኖ ኣሰላም ክኣትዉ የብለዎም፡ ኣሰላም ክኣትዉ ኣለዎም፡ ግብረ ሸበራ ክንምክት ኣለና፡ ከምዚ ከንገብር ኣለና . . . ኣብ ዝብሉ ዝርዝራት ኣቲና ከንዛረብ ኣይንኸእልን። ብጥቕልሉ ከንርእዮ ከንክእል ኣለና። እዚ ናይ ትራምፕ ተርእዮ ፎኖማ'የ ዝብሎ ኣነ - ተርእዮ እዩ። ናይ ወልቀ ሰብ ስምዒት ወይ ናይ ገዛእ ርእሱ ኣረኣእያ ኣይከፅን። ከሉ ዝብልዎ ሓቂ ድዩ ኣይሓቅን፡ ክወን ድዩ ኣይከወንን ኣልካ ነናቱ ኣርእስቲ ኣምጺእካ ክትዛረብሉ ትኸእል ኢኻ። ብድምር ግን፡ እዚ ትምሊ ንኸሉ ሰብ ሃንደበት ዝኸኖ ወጽኢት ሃንደበት ክኸወን ኣይምተገብኡን። እቲ ኣናብባ ኣብ ባርነታዊ ዝኸኔ 'ሚፑለሺን' ተቐርቂሩ ስለ ዝጸንሐ፡ ካብ ንቡር ወጸኢ ምርኣይ ቅቡል ስለ ዘይከፅ፡ ንዕኡ ከተንብቦ ከኣ ኣብ ከንዲ ሃዲእካ እንታይ'ዮ ጠንቅታቱ ምጣል፡ በጮቕ በጮቕ ዘዝበለካ ትራምፕ ከምዚ በለ፡ ትራምፕ ከምዚ ገበረ፤ ሳዕቤን ናይቲ 25 ዓመታት ዝተኸተልዎ ዓንዳሪ ናይ ዕብላላ ፖሊቲካት ብዓለም ደረጃ ፈጠርዎ ዘሎ ነወጽን ግብረ ማልስን እዩ። ነቲ ምርጫ ፑቲን እዩ ከምዚ ገይሩ ጠዋወይዎ፡ ኣብ ዲሞክራሲያዊ ማርኬት ምርጫ ሩስያ ኢዳ ኣእትዮ . . ኣነ እዚ ሂስተርያ'የ ዝብሎ። ፑቲን ከጠውዮ ይኸእል ድዩ ኣይክእልን ኣይከፅን እቲ ሕዮ። ወጽኢት ናይ 25 ዓመታት ሜዳዘኑ ዝሰሓተ ፖሊቲካት እዩ። ናቦይ ገጹ ከኸይድ እዩ፡ ካልእ ኣርእስቲ'ዮ ክትዛረብሉ ትኸእል። ከም ተርእዮ ግን ድምር ወጽኢት ናይዚ 'ሚ ጋይድድ' ሜዳዘኑ ዝሰሓተ ፖሊቲካት እዩ። ኣብ ዝርዝራቱ ካብዚ ሓፈሻዊ ሚዳዲታ ክትወጽእ ኣይትኸእልን። እንታይ ክገብር'ዮ ትራምፕ፤ ናቦይ ገጹ ከኸይድ'ዮ፤ ናይ ብሓቂ እዚ ዝብሎ ዘሎ ክሰርሕ ይኸእል ድዩ ኣይክእልን፤ ንትግባሪኡ ዘድሊ ምቕይያራት ከመይ ክኸወን'ዮ? ኣብ ከሉ ዓለም ዘለዉ ኣምባሳደራት ይቀየሩ ተባሂሉ፤ ኣብ ወሽጢ'ቲ ጻዕዳ ቤት ዝበሃል ዋይት ሃውስ ዘሎ ይኸን ኣብ ትካላት ኣሜሪካ ዘሎ ምቕይያራት ይኸይድ ኣሎ። ሰራዊት ክቕይር'የ ኢሉ ተበጊሱ ኣሎ። ናይ ኣሜሪካ ትሕተ ቅርጺ ከም ብሓድሽ ከሓድሶ'የ ኢሉ ተበጊሱ ኣሎ። ምስ ሩስያ ሓድሽ ዝምድና ክገብር እየ ኢሉ ኣሎ። ቻይና ዝመንጠለትና ወይ ዝመንዘዓትና ቁጠባዊ ሓይሊ ክመልሶ'የ ኢሉ ኣሎ። ምስ ማሲኮ . . . እዚ፡ ናይቲ ዓንዳሪ ዘይጭጥ ንዓለም ኣብ ህወክትን ኣብ ቅልወላወን ዘእተወ ፖሊቲካት ሳዕቤን እዩ። ኖእ ሕጂ ትራምፕ መጺኡ

ክቅይሮ'ዩ፣ ተአምራታዊ ዝኸኔ ለወጢ ከምጽእ'ዩ፣ እቲ ዘጸንሐ ኣካያይዳ ፈጸሙ ክቅየር'ዩ፣ ከምዘን ከምትን ክኸውን'ዩ ኣልካ ብስምዒት ደላይካ ትንታኔታት ክትገብር ኣይትኸእልን ኢኻ። ከም ተርእዮ ግን ወጽኢት ናይ ዝሓለፈ 25 ዓመታትን ቅድሚኡ ተኣሊኹ ዝጸንሐን ከነታት እዩ። ከመይ ገይርና ነንብቦ? ሃዲእና፡ ደቂቕ ብደቂቕ፡ ዝርዝር ብዝርዝር፡ ካብ ወሽጢ'ቲ ገጂፍ ስእሊ ከይወጸእና፡ ናባይ ገጹ ከምብብል ይኸእል፡ እቲ ምባሌታትከ ከመይ ገይርና ነንብቦ፡ ኣናብባና በየናይ ኣገባብ፡ በየናይ መወከሲታት ክኸውን ኣለዎ? ከይንጋገ ምእንቲ እቶም ንወስዶም ስጉምታት ብመጠን ቅንዕና ኣናብባና ክኸይድ ስለ ዘለዎ፡ እዚ ሕጂ ዘሎ ሂስተርያ ብዙሕ ከሰናብደናን ግምታት ከወህበናን የብሉን። ዝህወኸና'ውን ስለ ዘይብልና ሃዲእና ክንከታተሎ ዘለና ጉዳይ እዩ።

ሕቶ፡ ክበር ፕረዚደንት፡ መጻኢ ጉዕዞናን ዓቕፎዎ ዘሎ ዕድላትን፡ እንታይ ከም ዝኸውን እንተትእምተልና?

እቲ ኣቐዲመ ዝጠቐስክዎ ብዛዕባ ናይ ህግደፍ 'ሮድ ማፕ' ወይ ደማ ማህረ ጎደና ኣልና ኣወጸእናዮ ዘለና፡ ንኸሉም እዞም ጉዳያት ብግቡእ ኣድረስ ዝገብር እዩ። ካብኡ ናብኡ እቲ ከሉ ግዜ እንብሎ - ግን ናይ ደገ ምባሌታት ክጸልወና ይኸእል'ዩ፡ ወሳኒ ግን ዘቤታዊ ከነታትና እዩ። ዘቤታዊ ርግኣትና፡ ዘቤታዊ ወህደትና፡ ዘቤታዊ ጽንዓትና፡ ዘቤታዊ ልምዳትና እዩ መሰረት ናይ ከሉ። ብደገ ዝመጸ ህብብላ፡ ንፋስ ከህሉ ይኸእል፡ ወሳኒ ግን ወሽጣዊ ገዛና'ዩ። ናይ ወሽጢ ገዛና ክንብል እንከለና ኸእ ብሕቱወ ወይ ዕጹው ዘይከኔ፡ ንሕና ኣበይ ኣለና ኣልና ዘለናዮ ቦታ ኣዛመድና ምስ ጎደባና፡ ምስ ዓለም ክንርእዮ ስለዘለና፡ ናይ ዓለም ከነታት ኣይጸልወናን'ዩ፡ ናይ ዘባና ከነታት ኣይጸልወናን'ዩ ከይበልና፡ እቶም ጽልዋታት ከነንብቦም ክንክእል ስለዘለና ኣናብባና ቅጥዒ ከህልዎ'ዩ እቲ ወሳኒ ነገር። ምናልባሽ ኣብዚ ተርእዮ ናይ ትራምፕ ጥራይ ዘይከኔ ናይ ኤወድጳዊ ሕብረት ተርእዮ'ውን ኣሎ። ኤወድጳዊ ሕብረት ዝበሃል ኣብ ሰንኮፍ ባይታ ዝተመሰረተ ሕብረት ስለ ዝኸኔ ይቕጽል ኣልካ ዘይሕሰብ'ዩ። ዝገብርዎ ዘለዉ ህቀናታት መጥፍኢ ግዜ ጥራይ እዩ። ሳዕቤኑ ኣብ ኣፍሪቃ እንታይ ክመስል ይኸእል፡ ጽልዋኡ እንታይ ክመስል ይኸእል? . . . ብተናጸል ክትዛረብ ኣይትኸእልን። ዶናልድ ከምዚ ኣሉ፡ ሳርኮዚ ከምዚ ኣሉ፡

ሚከል ከምዚ ኣለ፡ ካሚን ከምዚ ኣሉ፡ ዓዲ ጥልያን - ረንዚ ከምዚ ኣሉ፡ ኣብዚ ረፈረንደም ገይርም - እዚ ተርእዮ እዩ። ኤወሮጳ ሓደ ከኸውን ዝኸእል ክፍሊ ዓለም ኣይከፅን። ብንዘባዊ ወህደት፡ ሓደ ቁጠባ ክትፈጥር ኣይትኸእል ኢኻ። ካልኣት 'ቻለንጀስ' ኣለወ። እቲ ናይ ኤወሮጳ ኩነታት፡ ብረክሲት ናይ እንግሊዝ ካብ ኤወሮጳዊ ሕብረት ምጻእ፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ዘሎ ኩነታት፡ ኣብ ደቡብ ዘለዎ ካብ ግሪክ ጀሚካ ናብ ጥልያን፡ ናብ ስፐይን፡ ኣብ ፖርቱጋል ዘሎ ፍሉይ ኩነታት፡ እተን ኣብ ሰሜን ዘለዎ ናይ ጀርመን ፍሉይ ቁጠባዊን ፖለቲካዊን ኩነታት፡ ናይ እንግሊዝ ኩነታት ኣብ ኤወሮጳ፡ ብግቡእ ከተንብቦ ክትክእል ኣለካ። ኣብ ኣፍሪቃ ዘሎ ዘሕዝን ኩነታትኩ? እዚ ዝተዋሰነ 'ሚጂናላይዝድ ኮንቲነንት'ኽ ናባይ ገጹ ከኸይድ እዩ? ማእከላይ ምብራቕ፡ ኣዝዩ ተኣፋፊ፡ ሃብታም ከባቢ ናይ ዓለምካ ናባይ ገጹ ከኸይድ'ዩ፤ ቻይና ናባይ ገጹ'ያ ክትከይድ፤ ህንዲ ናባይ ገጹ ክትከይድ'ያ፤ ሩሲያ ናባይ ገጹ ክትከይድ ትኸእል፤ ካልእ ከባቢታት ናባይ ገጹ ከኸይድ ይኸእል? እቶም ሲናርቶታት፡ ደምር ናይ ኩሉም ሲናርቶታት እንታይ ክመከሉ ይኸእል? ሓፈሻዊ ግምታት ክህልወና ይኸእል። ኣብቶም ሲናርቶታት'ውን ተኸእሎታት ኣልና እንዛረበሎም ብዙሓት ነገራት ክህልዉ ይኸእሉ። ቅኑዕነቶም ግን ምስ ግብራዊ ምባላታት ክንዕዘቦ ዘለና ጉዳይ እዩ። ኣብዚ ግን እንታይ ክንገብር ኢና? 25 ዓመታት ዘይደኖብ ዓቕብ ደይብና፡ ዘይምክት ተጻብኡታት መኪትና ሓሊፍናዮ ኢና ኣልና ምሉእ ብምሉእ ክንዛረብ'ኳ እንተዘይከኣልና፡ ኣብ ሓዲሽ ሙራኺ ግና ንኣቱ ኣለና። ኣብዚ ሓዲሽ ሙራኺ ንኣቱ ስለ ዘለና፡ እዚ ኣቕዲመ ዝጠቐስክዎ ሙሒ ጎደና እንብሎ ዘለና ናህርናን ኣካያይዳናን ዘሓይል ወሽጣዊ ኩነታትና ናብ ዝደርዐ፡ ናብ ዝሓየለ ኩነት ዘደይብ፡ ምስ ኣብ ከባቢና፡ ጎደቦና ዘሎ ኩነታትን ዝምድናን ናይ ምትሕግጋዝ፡ ናይ ምትሕብባር፡ ናይ ቁጠባዊ ዕብዮትን ልምትን ዓቕሚ ናብ ዝሓየለ ከም ዝኸይድ፡ ብዓለም ደረጃ ክንዋሳእ እንተኸይድ ከኣ ኣናብባና ኣነጻርና ናይ ጽምዶ ስትራተጂ ኣወጺእና ናይ 'ኢንገጅመት' ስትራተጂና ስኣልና ኣለና። ኣብቲ ናይ 'ኢንገጅመት' ወይ ናይ ጽምዶ ስትራተጂ ወጥናትና እንታይ እዩም? ምስ ነፍሲ-ወከፍ ምባላ፡ ምስ ነፍሲ-ወከፍ ኩነት፡ ምስ ነፍሲ-ወከፍ ከባቢ ከመይ ገይርና ኢና ንጸምድ? ድሉው ወረቐት ኣለና። ስቕ ኣልና ዓወዓው ኣልና ንዛረበሎ ኣይከፅን። ግን ኩሉ ግዜ ኣካያይዳና ህድኣት፡

ጥንቃቄ፡ ርዝነት ዘለዎ'ዩ፡ ድልዎት ከኣ ልዕሊ ኩሉ። ማህን ዝመጸ ኩነታት፡ ማህን ዝመጸ ምባላታት ክትጸምድ ዘይከፍ ተዳሊኻ ክትጸንሕ ስለ ዘለካ ግን፡ ሕጂ ንኹሉ ጎድናዊ ድልዎትና ዘሕይለልና ባይታ ኣለና ኣልና ንግምግም። ኩሉ ነገር ቀለል'ዩ፡ ጽባሕ ንግሆ ከም ድላይና ክንጎዩ ኢና፡ ከምድላይና ክንግስግስ ኢና ዘይከፍ፡ በዚ ንኹዶ ዘለና ሕጂ፡ ካብ ዝሓለፈ 25 ዓመታት ኣብ ቅድመጽ ዘሎ ዝሓሸ ዕድል ኣለና፡ ዝሓሸ ተመኸሮ ደሊብና ኣለና፡ ተበዕና ኢና፡ ብሓዊ ተጠቢስና ተሪርና ኢና ወጺእና። ህቡብላታት ማእኡ - ዘይንፈልጦ ዝነበርና ፈሊጥና፡ ሕጂ ዝበለጸ ዕጥቂ ኣለና። ምናልባሽ ዕጥቂ ማእት ወትህድርና፡ ወተሃደራዊ ዕጥቂ ማእት ኣይከፍን። ናይ ኣእምሮ ቅሩብነትና ይኸን ካልእ ዝተፈላለዩ ብዙሕ ዘይግገብናሉ ናይ ወሽጢ ቁጠባዊ ልምታትና፡ ዕቤትና፡ ኩነታትና ክንሰርሓሉ ንኹእል ዝበለጸ ዕድል ስለ ዘለና፡ ብድሆታት ኣየጋጥመናን ከይበልና ከጋጥመና ንዝኹእሉ ብድሆታት ተቐሪብናለም ጸኒሕና ብዝሓየለ ናህሪ ንቐድሞታ ክንከይድ ስለ ዘለና ኩሉ ጸጋታትና ከነጻጻግሖ ኣለና፡ ሞሊላይዝ ክንገብር ኣለና። 2017 ከኣ ነዚ ሓድሽ ርብዒ ዘመን ማእተዊት ክትከፍና ምእንቲ ኣጀምሮኡን ኣካይዳኡን ጽብቕ ክኸወን ኣለዎ ኣልና ማደባትና ብዘርዘራት ኣወጺእና ኣለና። ገለኡም ኣብዚ ዝሓተትኩሞም ሕቶታት ተመሊሶም ኣለዉ፡ ኣብኡ ዘይተመለሱ ኹኣ ብመዓልቶም ክምለሱ ይኹእሉ እዮም።

ሕቶ፡ ክበር ፕረዚደንት፡ ኣብ ማፎቲ - ህዝቢ ብሓፈሻ ማእሰያት ድማ ብፍላይ፡ ኣብ ዝቐጽል ጉዕዞና ተሳትፎ ክገብርሉን ክስተወፅልሉን ዝግባእ ጉዳያት ብዝምልከት ተመሓላልፎ ማእኸቲ እንተልዩ?

ሰራሕ፡ ለይትን ማዕልትን ሰራሕ። ተማሃር፡ ፍልጠት ወስኹ፡ ተሞክሮ ደልብ፡ ሞያ ኣሓይል ተወፋይነትካ ከኣ ኣረጋግጽ። እዘን ማህረታዎን ነገራት እዚኡን እንድትር ኣማእኡካ ንነብስኹ፡ ንስድራኹ ንሃገርካ ክትከወን ኢኹ። እዛ ሃገር እዚኣ፡ እዚ ንብሎ ዘለና ናህሪ ዘለዎ ገስጋስ ክትርኢ እያ ዝበሃል ዘሎ ብቐንዱ ኣብቲ ማእሰይ ዘተኮረ 'ዩ። ንሓደ ክልተ ሰነፋት፡ ንሓደ ክልተ ኣብ ሰራሕ ዘየለዉ ክንጥምት የብልናን። ማእሰይ ናይዛ ሃገር ናይ ብሓቂ ሓያል ማእሰይ 'ዩ። ቃና ናይ ኣእምሮኡ፡ ናይ ማእኡ ኩነታት ዕድሉ ብግብእ ተገንዚቡ፡ ፍልጠት ብሰራሕ፡ ሰራሕ ብፍልጠት እናኣጎልበተ ብትግሃት ክሰርሕ ኣለዎ። ጽባሕ

ንግሆ ኤርትራ እንታይ ከትመስል'ያ እንድትር አልካ፡ በቲ ናይ መንእሰያት ትግሃት፡ ተወፋይነት፡ ፍልጠትን ሞያን፡ ናይ ሰራሕ ባህሊን ዲሲፕሊናምን ዝወሰን'ዮ። እዚአተን ቀለልቲ ንገራት እየን። ስድራቤታት፡ ማክበራት፡ ዝተፈላለዩ ወዳቤታት ናይ ህግደፍ ነዚአን ክሕቡሩ ክኸእሉ ኣለዎም። እዚአን እየን እተን መሰረታዊያን ነገራት። ከቢድ ነገር ኣይከፋን። ኣብ መወዳእታ፡ ቤት መሰሪትካ፡ ጥጠኡ ናብራ ጌርካ፡ ኣብዚ ሃገር ምቹእ ሃዋህው ፈጠርካ ምስ ህዝብኻ ብጽብቕ እትነብረሉ ከነታት ምጥጣኡ - ብስራሕካን፡ ሞያኻን ፍልጠትካን'ዮ እሞ ምክሪ ኣየድልየካን'ዮ። እዚ ሓድሽ ኣርእስቲ ኣይከፋን። ኣብ ከሉ ኣጋጣሚታት ክዝረበሉን ክደጋገምን ዘለዎ'ዮ። ሓደ ሓደ ጌጋታት፡ ሓደ ሓደ ጉድለታት ክርእ ይኸእል'ዮ። ግን ያዕ እናበልካ ዘይእረም ነገር የለን። ቅድም ቀዳድም ግን መንእሰይ፡ ናይ ገዛእ ርእሱ ንቕሓት፡ ቋና ናይ ኣእምሮኡን ናቱ ጸዕፍን መሰረታዊ ምዃኑ ክፍለጥ ክኸእል ኣለዎ።

የቐንየልና ክበር ፕረዚደንት